

Program Współpracy INTERREG V A
Brandenburgia – Polska 2014-2020
w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna“
Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Poczdami, 18 grudnia 2014 r.

(wersja finalna z dnia 30.9.2015)

Spis treści

1	Strategia dotycząca wkładu Programu Współpracy w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej	6
1.1	Strategia dotycząca wkładu Programu Współpracy w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej	6
1.2	Uzasadnienie alokacji środków	26
2	Osie priorytetowe	32
2.1	Opis osi priorytetowych innych niż Pomoc Techniczna	32
2.2	Opis osi priorytetowej Pomoc Techniczna.....	61
3	Plan finansowy	65
3.1	Środki finansowe z EFRR (w EUR).....	65
3.2	Łączne środki finansowe z EFRR oraz współfinansowania krajowego (w EUR)	65
4	Zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego	69
4.1	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.....	69
4.2	Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.....	69
4.3	Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT).....	69
4.4	Wkład planowanych interwencji w strategię makroregionalną i strategię na rzecz basenu morskiego, zgodnie z potrzebami obszaru objętego programem, które zostały ustalone przez zaangażowane państwa członkowskie i, jeśli dotyczy, przy uwzględnieniu ustalonych w tych strategiach strategicznie ważnych projektach	69
5	Przepisy wykonawcze do Programu EWT	70
5.1	Odpowiednie instytucje i podmioty	70
5.2	Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu.....	71
5.3	Krótki opis rozwiązań w zakresie zarządzania i kontroli	71
5.4	Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi w przypadku korekt finansowych wprowadzonych przez instytucję zarządzającą lub Komisję.....	85
5.5	Stosowanie euro	85
5.6	Zaangażowanie partnerów.....	86
6	Koordinacja	88

7	Zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów	90
8	Zasady horyzontalne	91
8.1	Zrównoważony rozwój	91
8.2	Równość szans i niedyskryminacja.....	92
8.3	Równouprawnienie płci.....	92
8.4	Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie Programu Współpracy	94
9	Załączniki	95

SPIS TABEL

Tabela 1:	Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych	23
Tabela 2:	Zestawienie strategii inwestycyjnej Programu Współpracy	29
Tabela 3:	Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 1	49
Tabela 4:	Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 2	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 5:	Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu Szczegółowego 3	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 6:	Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu Szczegółowego 4	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 7:	Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 5	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 8:	Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 6	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Tabela 9:	Wspólne i szczegółowe dla Programu wskaźniki produktu	54
Tabela 10:	Ramy wykonania dla wszystkich osi priorytetowych	57
Tabela 11:	Wymiar 1 - Zakres interwencji	59
Tabela 12:	Wymiar 2 - Forma finansowania	60
Tabela 13:	Wymiar 3 - Typ obszaru	60
Tabela 14:	Wymiar 6 - Terytorialne mechanizmy wdrażania	60
Tabela 15:	Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu	62
Tabela 16:	Wskaźniki produktu	63
Tabela 17:	Wymiar 1 - Zakres interwencji	64
Tabela 18:	Wymiar 2 - Forma finansowania	64
Tabela 19:	Wymiar 3 - Typ obszaru	64

Tabela 20:	Środki finansowe z EFRR (w EUR)	65
Tabela 21:	Plan finansowy	65
Tabela 22:	Podział według osi priorytetowej i celu tematycznego	68
Tabela 23:	Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu	68
Tabela 24:	Instytucje Programu	70
Tabela 25:	Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie kontroli i audytu.....	70

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1:	Mapa pogładowa obszaru wsparcia	7
Rysunek 2:	Osie priorytetowe Programu Współpracy z celami tematycznymi i priorytetami inwestycyjnymi.....	19

SKRÓTY

CT	cel tematyczny
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
EGO/EPRC	EGO – Evaluation for Government Organizations s.c./ European Policies Research Centre – University of Strathclyde
ER SNB	Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr
ER PEV	Euroregion Pro Europa Viadrina
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
FMP	Fundusz Małych Projektów
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IA	Instytucja Audytowa
ID	Identyfikator
ILB	Bank Inwestycyjny Kraju Związkowego Brandenburgia
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
KK	Koordinator Krajowy
KM	Komitet Monitorujący
KRD	Koncepcja Rozwoju i Działania (strategia euroregionu)
MliR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MdJEV	Ministerstwo Sprawiedliwości, Spraw Europejskich i Ochrony Konsumentów Kraju Związkowego Brandenburgia
OP	oś priorytetowa
PI	priorytet inwestycyjny
PT	pomoc techniczna

PW	Program Współpracy
rozp. (UE)	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)
UE	Unia Europejska
WS	Wspólny Sekretariat

- 1 Strategia dotycząca wkładu Programu Współpracy w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej**
- 1.1 Strategia dotycząca wkładu Programu Współpracy w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej**
- 1.1.1 Opis zawartej w Programie Współpracy strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej**

Obszar wsparcia

Obszar wsparcia rozciąga się wzdłuż polsko-niemieckiej granicy po obu brzegach środkowej Odry i dolnego biegu Nysy Łużyckiej na powierzchni wynoszącej 20.373,83 km².

Obszar wsparcia obejmuje:

- po polskiej stronie całe województwo lubuskie z podregionami gorzowskim i zielonogórskim,
- po niemieckiej stronie trzy powiaty Kraju Związkowego Brandenburgia – Märkisch-Oderland, Oder-Spree, Spree-Neiße oraz miasta wydzielone w Kraju Związkowym Brandenburgia – Frankfurt (Oder) i Cottbus.

Obszar wsparcia charakteryzuje położenie pomiędzy znaczącymi obszarami metropolitalnymi po obu stronach polsko-niemieckiej granicy. Jego zachodnia część położona jest na obszarze ścisłych powiązań Brandenburgii z Berlinem. Szczecin na północy, Poznań na wschodzie, Wrocław na południowym wschodzie, Drezno na południu i Lipsk na południowym zachodzie, to kolejne metropolie, oddalone od obszaru wsparcia o 100-200 km.

Na koniec 2012 r. na obszarze wsparcia mieszkało 1,68 mln ludzi, z tego ok. 400 tys. w największych miastach: w Gorzowie Wielkopolskim (ok. 125 tys.), Zielonej Górze (ok. 136¹0 tys.), Cottbus (ok. 100 tys) i Frankfurt (Oder) (ok. 60 tys. mieszkańców)².

---

¹ 1.1.2015 liczba ludności zwiększy się z obecnych ok. 120 tys. do ok. 136 tys. w wyniku połączenia miasta Zielona Góra z gminą Zielona Góra

² GUS 2013, Stan i ruch naturalny ludności w województwie lubuskim w 2012 r. / Urząd Statystyczny Berlina i Brandenburgii, Rozwój demograficzny i poziom liczby ludności w Kraju Związkowym Brandenburgia, II kwartał 2012 r.

Rysunek 1: Mapa pogładowa obszaru wsparcia

Wyzwania i szanse zintegrowanego pogranicza

Słabość strukturalna i zmiany demograficzne

Obszar wsparcia charakteryzuje się słabymi strukturami ekonomicznymi, „niewielką gęstością zaludnienia, jest silnie zagrożony migracjami i nacechowany niewielką siłą gospodarczą”³. Produkt krajowy brutto województwa lubuskiego wyniósł w 2012 r. 82,7 % polskiej średniej krajowej per capita⁴. Również w Brandenburgii w 2012 r. produkt krajowy brutto był znacznie niższy niż średnia dla całych Niemiec – 70,6 % per capita⁵. Stopa bezrobocia w województwie lubuskim jest nieznacznie niższa niż średnie bezrobocie w Pol-

³ Ernst & Young / agrathaer 2012

⁴ GUS 2014

⁵ Grupa Robocza „Całościowy Rachunek Gospodarki Narodowej Krajów Związkowych” 2014

sce (9,7 % w porównaniu z 10,3 %), natomiast w Brandenburgii jest ona wyższa niż średnia dla wszystkich landów (7,4 % w porównaniu z 5,3 %).⁶

W Brandenburgii spodziewany jest do 2030 r. spadek liczby ludności o ok. 10 % w stosunku do 2010 r. Dla Województwa Lubuskiego prognozuje się na 2030 r. spadek liczby ludności o 4,5 % w stosunku do 2008 r. Tym samym prognozowany spadek liczby ludności jest wyraźnie wyższy niż w całej Polsce (-3,4 %) i w całych Niemczech (-5 %) i nie odpowiada tendencjom demograficznym w całej Europie (wzrost liczby ludności o 4 %)⁷.

Ujemny przyrost naturalny to w przyszłości decydujący czynnik rozwoju demograficznego w kraju związkowym Brandenburgia. Po roku 2020 spadek liczby ludności będzie w Brandenburgii jeszcze bardziej odczuwalny, ponieważ spadek urodzeń w pokoleniu urodzonym po zjednoczeniu Niemiec pociąga za sobą malejącą liczbę urodzeń w kolejnym pokoleniu. Wzrośnie również liczba zgonów, ponieważ duże liczebnie roczniki lat 1950-tych i 1960-tych wejdą w ostatnią fazę życia. Położone przy granicy i daleko od Berlina regiony obszaru wsparcia muszą się też poza naturalnym rozwojem demograficznym zmagać z dużą migracją. Dotyczy to w szczególności młodszych grup wiekowych (15-45 lat), w tym również kobiet w wieku rozrodczym. Wszystkie wymienione czynniki przyczyniają się nie tylko do ogólnego spadku liczby ludności lecz również oddziałują negatywnie na strukturę wiekową i podaż siły roboczej. Nadal spada liczba mieszkańców obszaru wsparcia w wieku produkcyjnym.

W województwie lubuskim decydującym czynnikiem rozwoju demograficznego jest naturalny rozwój demograficzny, a saldo migracji jest w ostatnich latach wręcz pozytywne. Jednak również dla województwa lubuskiego prognozuje się niekorzystną tendencję rozwojową dotyczącą struktury wiekowej ludności. Do roku 2020 przewiduje się spadek liczby mieszkańców, w szczególności w przedziale wiekowym 15–24, jak i w grupach wiekowych 25–54 oraz 55–64 lata. W województwie lubuskim, tak jak i w Brandenburgii, wyraźnie wzrośnie liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 lat. Powyższa sytuacja ma poważne konsekwencje dla rynku pracy w obu częściach obszaru wsparcia.⁸

W konsekwencji przemian demograficznych odnotowuje się obecnie brak wykwalifikowanej siły roboczej. W badaniu dotyczącym rozwoju polsko-niemieckiego rynku pracy w regionie Brandenburgia/Lubuskie⁹ sformułowano w 2011 r. wniosek mówiący o tym, że

---

⁶ Harmonisierte Arbeitslosenquote für Dezember 2013 von Eurostat,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database, Code: lfst_r_lfu3rt -> http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_r_lfu3rt&lang=de

⁷ Ernst & Young / agrathaer 2012, GUS „Prognoza ludności na lata 2008-2035“, Warszawa 2008

⁸ Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji 2011: Prognozy demograficzne i gospodarcze dla województwa lubuskiego do roku 2020; Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2013: Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2013; Staatskanzlei Brandenburg 2011: 3. Demografiebericht des Landes Brandenburg; Landesamt für Bauen und Verkehr 2012: Berichte der Raumbearbeitung. Bevölkerungsvorausschätzung 2011 bis 2030. Ämter und amtsfreie Gemeinden des Landes Brandenburg

⁹ Ministerstwo Pracy, Spraw Społecznych, Kobiet i Rodziny Kraju Związkowego Brandenburgia 2011

w Brandenburgii już teraz istnieją znaczące braki w dziedzinie zawodów związanych z opieką medyczną i nad osobami wymagającymi opieki. Dotyczy to również w pojedynczych przypadkach zawodów technicznych i administracyjnych. Również region lubuski odnotowuje szerokie spektrum różnych zawodów (np. pielęgniarki, pielęgniarze osób chorych (ze specjalizacją), technicy, archiwiści i zawody pokrewne, urzędnicy skarbowi), w których występuje brak wykwalifikowanej siły roboczej. Jednocześnie istnieją liczne zawody, dla których na rynku pracy funkcjonuje niższy popyt niż podaż.

Z powodu malejącej liczby uczniów szkół ogólnokształcących i uczniów zawodu zamknięto już pierwsze placówki edukacyjne. Utrzymujące się negatywne trendy demograficzne spowodują konieczność zamykania dalszych placówek edukacyjnych. Szkolnictwo wyższe reprezentuje w sumie 10 szkół wyższych (2 po stronie niemieckiej, 8 po stronie polskiej). Jako słabą stronę obszaru wsparcia można określić niewielką liczbę działających tutaj pozauniwersyteckich placówek badawczych.¹⁰

Kwestie edukacji i kształcenia należy także odnieść do struktury ekonomicznej, którą kształtują zasadniczo małe i mikroprzedsiębiorstwa, o częściowo niskich kompetencjach innowacyjnych. W niewielkim stopniu wykorzystują one też możliwości, jakie dają badania i rozwój. Wydatki przedsiębiorstw na badania i rozwój w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtują się na poziomie zdecydowanie poniżej średniej UE. Struktura branżowa wskazuje na zbyt małe ukierunkowanie na branże przyszłościowe. Od początku lat 90-tych zdecydowanej poprawie uległy powiązania gospodarcze między przedsiębiorstwami na obszarze wsparcia. Jednak ich poziom jest nadal stosunkowo niski i kryje w sobie więcej potencjałów rozwojowych. Odnosi się to w szczególności do transgranicznych sieci przedsiębiorstw. To po stronie niemieckiej panuje jeszcze wśród przedsiębiorców dość sceptyczne podejście do współpracy, spowodowane obawą przed niekorzystnym dla nich układem podziału korzyści konkurencyjnych.¹¹

Ważnym czynnikiem składającym się na atrakcyjność danej lokalizacji jest dla przedsiębiorstw i mieszkańców zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego w reakcji na rosnącą przestępczość przygraniczną. Istotny krok w tym kierunku został uczyniony w maju 2014 roku poprzez podpisanie umowy o współpracy policji obu krajów.

Dalsza integracja społeczeństwa obywatelskiego oraz gospodarki i administracji na obszarze wsparcia daje zatem liczne możliwości przeciwdziałania słabościom ekonomicznym regionu.

---

¹⁰ Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2013: Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2013; Amt für Statistik Berlin-Brandenburg 2014: Statistischer Bericht, Studierende an Hochschulen im Land Brandenburg, Wintersemester 2013/2014

¹¹ Ernst & Young / agrathaer, strona 256

Region tranzytowy o niewystarczającej dostępności wewnętrznej

Obszar wsparcia na kierunku wschód-zachód połączony jest bezpośrednio z transeuropejską siecią bazową poprzez II Korytarz Transportowy (Morze Północne-Bałtyk: autostrada federalna BAB12/A2 i linia kolejowa Warszawa-Berlin). Na kierunku północ-południe obszar wsparcia obejmuje dwa korytarze główne po stronie niemieckiej (Scandinavian-Mediterranean i Orient/East-Med) oraz jeden korytarz główny po stronie polskiej (Bałtyk-Adriatyk; do tego droga ekspresowa S3 Szczecin-Zielona Góra-Praga). Na południe obszaru wsparcia można dojechać autostradą federalną BAB15 i drogą krajową DK18 (Berlin-Cottbus-Forst-Wrocław). Poza tym dostępność wewnętrzną i jednocześnie połączenie z sieciami transeuropejskimi gwarantuje sieć dróg krajowych i federalnych takich, jak na przykład drogi krajowe nr 32 (Gubinek-Zielona Góra) i 22 (Kostrzyn nad Odrą-Gorzów Wlkp.-Grzechotki) oraz trasa Odra-Łużyce (B112, B167). W ostatnich latach poprawie uległa dostępność transportowa obszaru wsparcia poprzez inwestycje w sieć drogową, w szczególności po stronie polskiej (A2 Świecko - Nowy Tomyśl i S3 Szczecin-Gorzów-Zielona Góra-Nowa Sól). Pomimo tego jakość [transgranicznych] połączeń transportowych nadal jest niska¹². Integrację w szczególności obszarów przygranicznych bardzo utrudnia bariera Odry i Nysy Łużyckiej, na których na obszarze wsparcia, na długości około 200 km, znajduje się tylko 7 drogowych i 4 kolejowe przejścia graniczne. Niesie to ze sobą zagrożenie polegające na niewykorzystaniu potencjału dobrego wyposażenia infrastrukturalnego poprzez nieadekwatne połączenie regionu granicznego z transeuropejskimi osiami transportowymi, a w związku z tym jedynie na odczuwaniu wszelkich wad coraz bardziej intensywnego ruchu tranzytowego¹³.

Zarówno z analizy społeczno-gospodarczej dla kraju związkowego Brandenburgia z roku 2012, jak i ekspertyzy polskiego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego dotyczącej wyzwań i celów współpracy transgranicznej z udziałem Polski po 2013 r. wynika, że „w zakresie transportu transgranicznego [...] istnieją nadal znaczące deficyty w odniesieniu do prędkości i komfortu podróżowania”¹⁴ oraz że „stan infrastrukturalny, ale przede wszystkim organizacyjny [w transporcie kolejowym] jest dramatyczny”¹⁵. Zwraca się uwagę na to, że mieszkańcy krytycznie oceniają na przykład długi czas przejazdu transportem publicznym z Zielonej Góry do Berlina, wynoszący 6 godzin na odcinku 150 km. Z uwagi na brak transgranicznej oferty komunikacji publicznej podróżni są zmuszeni do pokonywania dłuższych odcinków drogi między dworcami na pieszo¹⁶. Wraz z uruchomieniem linii autobusowej 983, która od 2012 r. kursuje pomiędzy Dworcem Głównym Frankfurt (Oder) i dworcem autobusowym w Słubicach, podjęto pierwszy krok w kierunku poprawy tej sytu-

---

¹² Ernst & Young / agrathaer, strona 256

¹³ Ernst & Young / agrathaer 2012), Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, 2013, s. 233

¹⁴ Ernst & Young / agrathaer, s.213

¹⁵ EGO/EPRC 2012

¹⁶ EGO/EPRC 2012, s. 92

acji. W przyszłości jednak niezbędne są dalsze działania w kierunku osiągnięcia akceptowalnej jakości transgranicznej komunikacji publicznej, które stanowiłyby wkład w rozwój mobilności bardziej przyjaznej dla środowiska.

Niewystarczająco wykorzystywany potencjał naturalny i kulturowy

Region dysponuje zróżnicowanym i bogatym krajobrazem naturalnym i kulturowym, charakteryzującym się w dużej części wyjątkowo wysoką jakością środowiska naturalnego, co stanowi wyraźną przewagę konkurencyjną w stosunku do porównywalnych regionów. Wyodrębniającymi się elementami przyrody są duże obszary leśne, rzeki Odra, Warta, Nysa Łużycka, Sprewa i ich dopływy oraz liczne jeziora.

W szczególności łęgi rzeczne wzdłuż środkowej Odry i Warty / Łęgi nad Wartą, doliny rzek Bóbr, Obra i Noteć oraz Pojezierza Lubuskie i Odry-Sprewy, duże obszary leśne na wschód i zachód od Odry i Sprewy, wyjątkowe murawy kserotermiczne na południu Brandenburgii i w Dolinie Odry oraz ogromne zwarte przestrzenie krajobrazów przyrodniczych stwarzają doskonałe warunki do ochrony gatunków i siedlisk¹⁷.

Obszary przyrodnicze mają istotne znaczenie dla klimatu: z jednej strony są one często wystawione na działanie powodzi i susz, a z drugiej strony obszary bagienno-torfowe pełnią ważną funkcję reduktorów CO₂.

49,1 % powierzchni Lubuskiego zajmują lasy, co czyni je najbardziej zalesionym z polskich województw¹⁸. Wraz z wielkoobszarowymi, zwartymi terenami korytarzy ekologicznych południowej Brandenburgii, stanowią one duży potencjał dla transgranicznego usieciowienia siedlisk¹⁹.

Dowodem wysokiej wartości terenów przyrodniczych na obszarze wsparcia jest funkcjonowanie dwóch parków narodowych, jednego rezerwatu biosfery oraz 10 innych wielko-przestrzennych obszarów chronionych. Na około jednej trzeciej łącznej powierzchni obszaru wsparcia wyznaczono obszary chronione²⁰.

Na potencjał kulturowy obszaru wsparcia składa się bogate dziedzictwo kulturowo-historyczne regionu po obu stronach Odry i Nysy Łużyckiej²¹. Obejmuje ono m/in.:

---

¹⁷ Ministerstwo Rozwoju Obszarów Wiejskich, Środowiska i Ochrony Konsumentów Kraju Związkowego Brandenburgia 2010, Zarząd Województwa Lubuskiego 2012: Program Ochrony Środowiska

¹⁸ GUS Leśnictwo – Forestry, Warszawa 2013

¹⁹ Ministerstwo Środowiska, Zdrowia i Ochrony Konsumentów Kraju Związkowego Brandenburgia - Biotopverbund Brandenburg

²⁰ KRD ER SNB 2013, KRD ER PEV 2013

²¹ por. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Lubuskiego na Lata 2013-2016

- starówki i historyczne śródmieścia (np. Altlandsberg, Bad Freienwalde, Bytom Odrzański, Kożuchów, Świebodzin, Zielona Góra; Frankfurt (Oder)-Słubice, Guben-Gubin)
- kościoły, klasztory i inne zabytkowe budynki i zespoły sakralne (np. pocysterskie zespoły klasztorne w Neuzelle i Gościkowie-Paradyżu, poaugustiański zespół klasztorny w Żaganiu, katedry w Fürstenwalde/Spree i Gorzowie Wielkopolskim, konkatedra w Zielonej Górze)
- zamki, pałace i dworki (np. umocnienia w Peitz, Gorgast i Kostrzynie, zamki w Bieskow, Krośnie Odrzańskim i Międzyrzeczu, pałace w Neuhardenberg, Dąbroszynie, Brodach, Żarach, Żaganiu i Kożuchowie),
- parki i ogrody (np. parki księcia Pücklera w Łęknicy/Bad Muskau i Cottbus-Branitz, Wschodniemiecki Ogród Różany w Forst (Lausitz))
- zabytki kultury przemysłowej i rzemieślniczej (np. Park i Muzeum Rüdersdorf, była kopalnia Babina w Łęknicy)
- muzea tematyczne, regionalne i lokalne (np. Muzeum Łużyckie w Cottbus, Archiwum Znikających Miejsc w Forst (Łużyce), Muzeum Dolnołużyckie w Sprembergu, Muzeum Nadodrza w Bad Freienwalde, Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Muzeum Lubuskie w Gorzowie Wlkp., Muzeum Etnograficzne w Ochli), Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w Żarach)
- bogate niematerialne dziedzictwo kulturowe, do którego zalicza się m.in. regionalne zwyczaje i święta, jak np. Zapust na Dolnych Łużycach, Święto Winobrania w Zielonej Górze.

Szczególnie ważnym elementem transgranicznego rozwoju kulturowego obszaru wsparcia jest fakt funkcjonowania dwóch transgranicznych krajobrazów kulturowych, Ziemi Lubuskiej i Dolnych Łużyc. Kolejnymi ważnymi elementami łączącymi są kultura i język słowiańskich Łużyczan, którzy zamieszkują Dolne Łużyce od VI wieku. W kraju związkowym Brandenburgia stanowią oni prawnie uznaną mniejszość narodową.

Potencjał i różnorodność wyjątkowych elementów przyrodniczych i kulturowo-przyrodniczych stanowi dobry punkt wyjścia do rozwoju przyjaznych środowisku trwałych i zrównoważonych form turystyki, jednak w chwili obecnej atuty te nie są w pełni wykorzystywane²². Mimo ostatnich, skutecznych załączków współpracy pomiędzy Słubicami

---

²² Ministerstwo Gospodarki i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia 2011: Landestourismuskonzeption Brandenburg 2011–2015;

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego 2014: Program Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 roku

a Frankfurtem nad Odrą, wznowienia żeglugi pasażerskiej na Odrze, współpracy parków krajobrazowych oraz wspólnego tworzenia transgranicznej sieci szlaków turystycznych, brak jest wspólnych produktów turystycznych oraz ich promocji²³. Jednym z efektów tego deficytu jest np. niedostateczne wykorzystanie oferty noclegowej w obu częściach obszaru wsparcia.²⁴

Założenia programu współpracy:

Wybór czterech celów tematycznych programu jest wynikiem przedstawionych poniżej w znacznym skrócie rozważań:

Bariery mentalne między partnerami, wynikające z różnic społeczno-gospodarczych, stanowią w ocenie działających w regionie aktorów współpracy polsko-niemieckiej (patrz także euroregionalne KDR) nadal istotną przeszkodę w rozwoju transgranicznym w kontekście ogólnospołecznym²⁵. Istnieją bariery językowe, a tym samym komunikacja międzysąsiedzka jest słabo wykształcona²⁶. Poza tym współpracę utrudniają odmienne struktury administracyjne, systemy prawne i kompetencje władz i instytucji po obu stronach granicy²⁷.

W związku z powyższym cele programu ukierunkowane są na:

1. Rozwiązywanie problemów związanych z odmiennymi kompetencjami administracji oraz systemami prawnymi poprzez ścisłą współpracę transgraniczną instytucji, oraz
2. Pokonywanie barier mentalnych, językowych i społeczno-kulturowych wśród wszystkich grup społecznych i zawodowych, również poprzez dobrą edukację, w tym także początkową.

W konsekwencji doprowadzi to do pozytywnego identyfikowania się i wykształcenia poczucia przynależności i związania z obszarem wsparcia, co może także przyczynić się do zahamowania tendencji emigracyjnych (patrz osie priorytetowe III i IV z celami tematycznymi 10 i 11).

---

²³ KRD ER PEV 2013, KRD ER SNB 2013

²⁴ s. Program Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 roku, Cz. I audytowo-analityczna, S. 69 und Statistischer Bericht „Gäste, Übernachtungen und Beherbergungskapazität im Land Brandenburg“, Januar 2014, s. 12

²⁵ por. EGO/EPRC 2012, s. 92, 100; KDR ER PEV 2013, s.45

²⁶ Ernst & Young / agrathaer 2012, s. 256

²⁷ EGO/EPRC 2012, s. 103

3. Różnorodne i cenne dziedzictwo naturalne i kulturowe obszaru wsparcia stanowi istotny kapitał, który dzięki odpowiedzialnemu wykorzystaniu, np. turystycznemu, może generować impulsy dla rozwoju regionalnego.

W celu zachowania cennych zasobów obszarów przyrodniczych i w celu zapewnienia trwałego wykorzystania zasobów istnieje potrzeba realizacji wspólnych działań i tworzenia wspólnych ofert (patrz oś priorytetowa I z celem tematycznym 6)

4. Warunkiem integracji obszaru wsparcia oraz przepływu ludności między terenami na wschód i zachód od Nysy Łużyckiej i Odry jest również jego transgraniczna dostępność komunikacyjna.

W tym celu niezbędne są inwestycje nakierowane na infrastrukturę drogową o oddziaływaniu transgranicznym oraz tworzenie i rozszerzanie ofert transportu publicznego (patrz oś priorytetowa II z celem tematycznym 7).

Strategia: redukować bariery – wspólnie wykorzystywać silne strony

Atrakcyjny i dalej pogłębiający swą integrację region pogranicza będzie łagodził słabości strukturalne obszaru wsparcia i lepiej wykorzystywał różnorodne możliwości wynikające z przygranicznego położenia.

Ideą przewodnią Programu Współpracy jest w związku z tym transgraniczny rozwój wspólnego obszaru wsparcia w kierunku zintegrowanej, trwałej i wysoce atrakcyjnej przestrzeni życiowej i gospodarczej, dysponującej dobrze rozwiniętą infrastrukturą sieciową i oferującej lepsze warunki i jakość życia mieszkańców.

Wynikają z tego cztery obszary strategiczne, które powinien obejmować Program Współpracy:

(1) Wspólna ochrona i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Zróżnicowane i bogate dziedzictwo naturalne i kulturowe pogranicza stanowi jego znaczący kapitał. Jego odpowiedzialne wykorzystanie może doprowadzić do wygenerowania z dotychczas niewykorzystanych potencjałów impulsów dla rozwoju regionalnego, w szczególności w zakresie turystyki i wypoczynku. Wymaga to ścisłej transgranicznej współpracy na rzecz ochrony dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Należy zatem zachować bioróżnorodność oraz wspólnie tworzyć i promować przyjazne środowisku produkty turystyczne. Wymaga to również działań inwestycyjnych mających na celu ochronę i odpowiedzialnie korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Zachowanie wysokiej jakości przyrody wymaga wspólnych starań w zakresie ochrony przyrody i siedlisk poprzez intensywną współpracę administracji zajmującej się ochroną przyrody oraz partnerów działających w tym zakresie.

(2) Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport

Szczególnym warunkiem integracji obszaru wsparcia i wymiany między mieszkańcami obu jego części jest jego wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa. Ważną rolę odgrywa przy tym usprawnienie transgranicznych połączeń w zakresie infrastruktury drogowej. Poprawa połączenia regionu z Sieciami Transeuropejskimi poprzez ukierunkowane inwestycje pozwala na jego integrację z całym obszarem europejskim i wraz z poprawą transgranicznej mobilności i logistyki przyczynia się zasadniczo do jego atrakcyjności dla obywateli i przedsiębiorstw.

W celu wyeliminowania wad systemu transportowego, powodowanych istnieniem tzw. „wąskich gardeł”, wymagane są działania uatrakcyjniające transgraniczną komunikację publiczną – w szczególności w dwumiastach, ale również pomiędzy większymi ośrodkami – w wyniku których zmniejszony zostanie prywatny ruch/transport osobowy. Wspólne działania powinny mieć także na celu walkę z negatywnymi skutkami transportu transgranicznego, m.in. w miastach bliźniaczych, takimi jak hałas, pogorszenie jakości powietrza, czy pogorszenie stanu bezpieczeństwa na drogach.

(3) Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji

Aby móc optymalnie wykorzystać szanse, jakie daje położenie przygraniczne warunkiem podstawowym jest znajomość języka sąsiada i wzmocnienie kompetencji potrzebnych do dobrego codziennego funkcjonowania na tym obszarze rozwojowym. Z tego względu powinno się przede wszystkim wzmocnić naukę języka polskiego w niemieckiej części obszaru wsparcia. Równie ważny element Programu stanowi wspieranie edukacji językowej w polskiej części obszaru wsparcia – tak, by utrzymać znajomość języka niemieckiego na równym wysokim poziomie.

Istotne w kontekście trwałego rozwoju jest także promowanie edukacji oraz zdolności interkulturowe, które należy zdobywać i wzmacniać przez całe życie. Z tego względu edukacji interkulturowej (na każdym etapie) przypisuje się szczególne znaczenie.

Transgranicznie uznawane kwalifikacje zawodowe zwiększają mobilność pracowników wewnątrz obszaru wsparcia i zmniejszają tendencję do migracji dobrze wykształconych specjalistów.

Stworzenie dobrej wspólnej oferty edukacyjnej, która uwzględnia położenie na granicy jako mocną stronę regionu i przyczynia się do zwiększenia szans edukacyjnych, jest więc zasadniczym warunkiem zintegrowanego wzrostu regionu, zgodnie z założeniami Strategii

Europa 2020. Dlatego też kwestie związane z kształceniem i doszkalceniem są nadal ważnym celem na obszarze wsparcia.

(4) Integracja mieszkańców i współpraca administracji

Znaczącym, wykorzystywanym nadal w niewystarczającym stopniu potencjałem regionu pogranicza jest rozwój współpracy mieszkańców i instytucji, który wymaga przezwyciężenia barier mentalnych, językowych i społeczno-kulturowych²⁸. Poprzez większą i ukierunkowaną na innowację i współpracę interakcję gospodarki, administracji i społeczeństwa obywatelskiego można złagodzić uwarunkowane granicą niedobory ekonomiczne i wykorzystać potencjały transgraniczne.

Szczególne znaczenie ma podejmowanie realizacji wspólnych zadań, minimalizacja ryzyka rozwojowego i tworzenie takich kompetencji mieszkańców regionu, które pozwolą im dobrze funkcjonować na co dzień na wspólnym obszarze rozwojowym.

Wymaga to intensywnych kontaktów między obywatelami, administracją i gospodarką regionu pogranicza. Znaczącym fundamentem tego jest wzajemne poznanie się, zaufanie i zrozumienie poprzez wspólne doświadczenia. Ugruntowane sieci partnerów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, gospodarkę i administrację są niezbędne dla trwałej integracji terenów przygranicznych.

W ostatnich 20 latach znacząco wzrosło zaangażowanie na rzecz współpracy transgranicznej. Odnotowuje się znaczną intensywność współpracy pomiędzy gminami, urzędami, stowarzyszeniami i inicjatywami wszelkiego rodzaju w wielu obszarach tematycznych. Niższy Program bazuje na tym, jednocześnie podkreślając szczególne priorytety. Należą do nich wzajemne poznanie języka i kultury, wymiana i spotkania dzieci i młodzieży, zarówno w szkołach, jak i w czasie wolnym, spotkania w sytuacjach codziennych, współpraca stowarzyszeń i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, wspólne imprezy sportowe i kulturalne, współpraca administracji i urzędów i wiele innych.

Poza tym potrzebna jest intensywna współpraca pomiędzy administracją wszystkich szczebli na obszarze wsparcia, od partnerstw na poziomie lokalnym po współpracę ponadregionalną. Tylko w ten sposób można likwidować infrastrukturalne, organizacyjne, jak i prawne przeszkody w jego integracji wewnętrznej, jak również integracji z całym regionem pogranicza.

W tym obszarze strategicznym celem Programu jest zatem poprawa współpracy na poziomie administracji oraz integracji mieszkańców pogranicza.

---

²⁸ por. EGO/EPRC 2012, s. 92, 100; KRD ER PEV 2013, s. 45

Struktura Programu

W celu realizacji strategicznych założeń Partnerzy Programu zdefiniowali cztery osie priorytetowe, które zostały następnie rozpisane na sześć celów szczegółowych:

Oś priorytetowa I: Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego

z celami szczegółowymi

1. Wzrost atrakcyjności transgranicznego wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego
2. Wspólna stabilizacja i poprawa stanu naturalnych podstaw egzystencji

Oś priorytetowa II: Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport

z celami szczegółowymi

3. Poprawa infrastruktury drogowej celem zwiększenia dostępności transgranicznej
4. Poprawa mobilności transgranicznej przyjaznej środowisku

Oś priorytetowa III: Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji

z celem szczegółowym

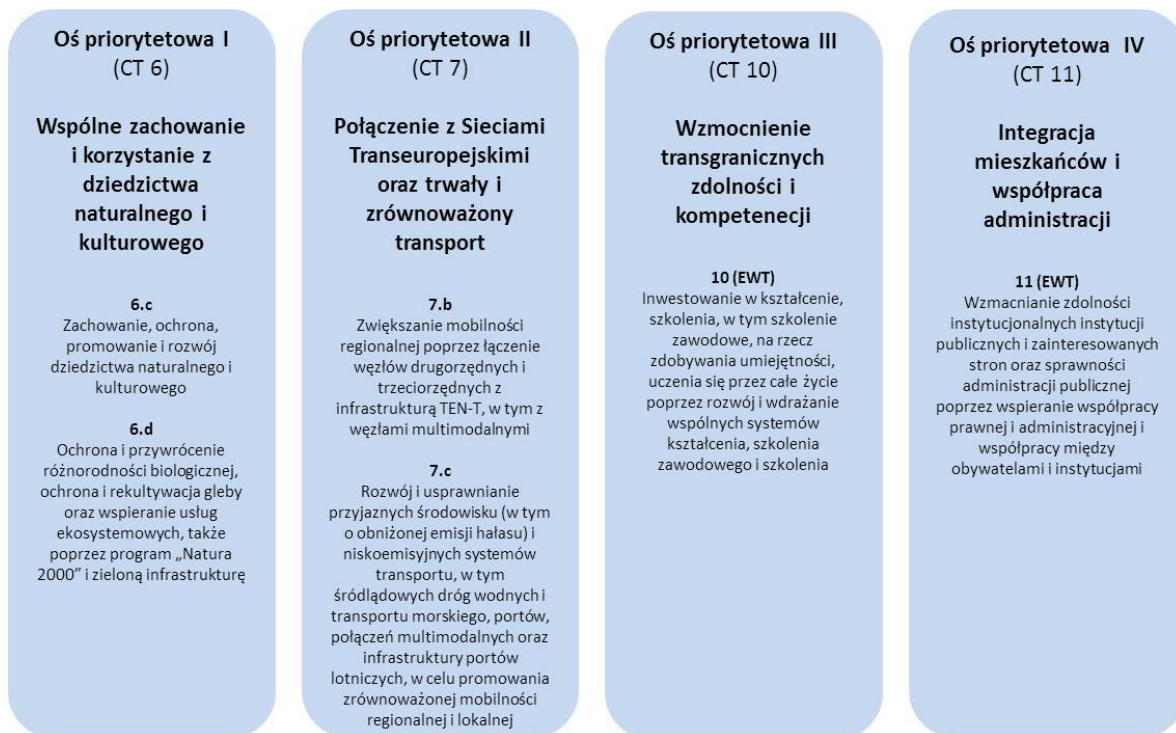
5. Rozszerzenie wspólnej oferty edukacyjnej i kształcenia zawodowego na rzecz uczenia się przez całe życie

Oś priorytetowa IV: Integracja mieszkańców i współpraca administracji

z celem szczegółowym

6. Wzmocnienie transgranicznej współpracy instytucji i obywateli we wszystkich aspektach życia publicznego

Poniższy rysunek przedstawia osie priorytetowe wraz z wybranymi celami tematycznymi oraz przypisanymi do nich priorytetami inwestycyjnymi:

Rysunek 2: Osie priorytetowe Programu Współpracy z celami tematycznymi i priorytetami inwestycyjnymi

Wkład Programu do Strategii Europa 2020

Poprzez wybraną strategię Program w układzie czterech osi priorytetowych wspiera aktywnie **Strategię Europa 2020** na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej:

1. Wzrost spójny

Do wspierania gospodarki o wysokim stopniu zatrudnienia i charakteryzującej się spójnością społeczną i terytorialną przyczynia się w szczególności:

- Oś priorytetowa II (Cel tematyczny 7, Priorytet inwestycyjny 7b), w ramach której Program, poprzez wspieranie mobilności transgranicznej, stwarza warunki do zwiększenia obszaru aktywności osób pracujących oraz do aktywnego uczestnictwa mieszkańców obszaru wsparcia w życiu społecznym.
- Oś priorytetowa III (Cel tematyczny 10), która w szczególności przyczynia się do wdrożenia inicjatywy przewodniej Unii Europejskiej „Program na rzecz nowych

umiejętności i zatrudnienia”. Program poprzez edukację i kształcenie ustawiczne generuje kompetencje transgraniczne, które ułatwiają transgraniczną mobilność siły roboczej, pozwalają na lepsze wykorzystanie istniejącego potencjału zasobów ludzkich oraz na lepsze wykorzystanie transgranicznej oferty gospodarczej i usługowej.

- Oś priorytetowa IV (Cel tematyczny 11), w ramach której Program wspiera transgraniczną współpracę i wymianę pomiędzy mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, administracją i pozostałymi instytucjami obszaru wsparcia, co poprawia możliwość partycypacji jego mieszkańców w korzyściach wynikających ze wzrostu zatrudnienia,

2. Wzrost inteligentny

Do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji przyczynia się w szczególności:

- Oś priorytetowa III (Cel tematyczny 10), w ramach której Program transgranicznie wspiera, poprzez edukację i kształcenie ustawiczne, inicjatywę przewodnią Unii Europejskiej „Mobilna młodzież” oraz program „Erasmus +”, poprawia wydajność systemów edukacyjnych i promuje transgraniczne wykorzystanie kompetencji uzyskanych w regionie.
- Oś priorytetowa IV (Cel tematyczny 11), w ramach której Program wspiera współpracę instytucji na rzecz promocji, innowacji i współpracy przedsiębiorstw i tym samym w rozumieniu inicjatywy przewodniej Unii Europejskiej „Unia innowacji” poprawia warunki ramowe dla badań i innowacji celem wzmocnienia łańcuchów innowacyjnych,

3. Wzrost trwały

Do wspierania gospodarki oszczędnie wykorzystującej zasoby, bardziej ekologicznej i konkurencyjnej przyczynia się w szczególności:

- Oś priorytetowa I (Cel tematyczny 6), w ramach której Program chroni dziedzictwo naturalne i kulturowe oraz zasoby naturalne na obszarze wsparcia, wspiera je i umożliwia ich wykorzystanie do celów trwałego rozwoju transgranicznego,
- Oś priorytetowa II (Cel tematyczny 7, Priorytet inwestycyjny 7c), w ramach której Program promując przyjazne środowisku, transgraniczne systemy transportowe, wspiera modernizację transportu na obszarze stanowiącym zasięg terytorialny Programu.

Wkład we Wspólne Ramy Strategiczne i umowę partnerstwa

Program Współpracy jest odpowiedzią na wszystkie wymienione we Wspólnych Ramach Strategicznych działy odnoszące się do współpracy transgranicznej, w szczególności poprzez

- wspólne zagospodarowanie i wspieranie zasobów naturalnych (np. wspierając wspólne działania na rzecz ochrony przyrody i środowiska),

- wspieranie transgranicznych połączeń oraz przyjaznych środowisku i powiązanych ze sobą gałęzi transportu (np. poprzez wspieranie transgranicznej komunikacji publicznej),
- wykorzystanie inwestycyjnych efektów skali poprzez wspólne korzystanie z transgranicznej oferty usług publicznych (np. w opiece zdrowotnej, ochronie przed klęskami żywiołowymi, bezpieczeństwie publicznym, czy infrastrukturze edukacyjnej),
- poprawę konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (np. poprzez transgraniczną ofertę kształcenia zawodowego i doksztalcania),
- wspieranie transgranicznej mobilności pracowników poprzez pozyskiwanie kompetencji interkulturowych i językowych,
- poprawę w zakresie rozwiązywania kwestii/problemów transgranicznych poprzez intensyfikację współpracy administracji.

Przewidziany we Wspólnych Ramach Strategicznych – w powiązaniu z art. 9 rozp. (UE) nr 1303/2013 oraz art. 6 rozp. (UE) nr 1299/2013 – wymóg koncentracji tematycznej uwzględniony został w Programie poprzez wybór czterech Celów Tematycznych i sześciu Priorytetów Inwestycyjnych.

Umowa partnerstwa pomiędzy Niemcami a Komisją Europejską dotycząca wdrażania funduszy w ramach EFSI podkreśla znaczenie komponentu współpracy i zasady oddolności dla Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Zgodnie z tym podmioty krajowe, regionalne i lokalne w poszczególnych obszarach polityk same decydują o tym gdzie i na jakim poziomie współpraca będzie efektywna. Poza charakterem inwestycyjnym należy w Programie szczególnie podkreślić generowanie wiedzy, metod, procedur, standardów oraz przykładowych rozwiązań, jak i kształtowanie świadomości.

Umowa partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Komisją Europejską dotycząca wdrażania funduszy w ramach EFSI wymienia następujące obszary tematyczne, jako zasadnicze dla Europejskiej Współpracy Terytorialnej:

- ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów,
- poprawa dostępności transportowej,
- trwały i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy, między innymi poprzez naukę języka sąsiada,
- dostosowanie się do przemian demograficznych,
- współpraca administracji publicznej.

Program Współpracy bezpośrednio odnosi się do zawartych w umowach partnerstwa założeń poprzez formułowanie celów szczegółowych i wybór celów tematycznych oraz priorytetów inwestycyjnych. Alokacja środków pokazuje wyraźnie, że Program Współpracy –

poprzez Oś priorytetową III „Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji” oraz Oś priorytetową IV „Integracja mieszkańców i współpraca administracji” – przykłada szczególną wagę do trwałej społeczno-ekonomicznej integracji obszaru wsparcia i tym samym ideę współpracy ustanawia centralnym punktem odniesienia. Ponadto konsekwentne zaangażowanie w proces opracowywania Programu partnerów z obszaru wsparcia – administracji, partnerów społecznych, gospodarczych oraz reprezentujących organizacje ochrony środowiska – zapewnia w najwyższym stopniu jasne i zrozumiałe powiązanie celów polityki Unii Europejskiej z potrzebami formułowanymi w regionie.

1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych, z uwzględnieniem wspólnych ram strategicznych, w oparciu o analizę potrzeb w całym obszarze objętym programem, oraz wyboru strategii mającej na celu zaspokojenie tych potrzeb, której zadaniem, w stosownych przypadkach, jest zajęcie się brakującymi ogniwami w infrastrukturze transgranicznej, z uwzględnieniem wyników ewaluacji ex ante.

Poniższa tabela pokazuje poglądowe zestawienie uzasadnień wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych:

Tabela 1: Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
6 Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowane na obszarze wsparcia dziedzictwo naturalne i kulturowe o wysokiej wartości stanowi jego znaczący kapitał. • Poprzez jego odpowiedzialne wykorzystanie można z dotychczas niewykorzystywanego potencjału wygenerować impulsy rozwojowe dla rozwoju regionalnego, w szczególności dla turystyki i rekreacji. • Rozwój i promocja zasobów i dóbr publicznych w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego umacniają identyfikowanie się mieszkańców z obszarem wsparcia, świadomość wartości jego różnorodności kulturowej oraz wymianę międzykulturową.
	6.d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie wysokiej wartości przyrody i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych wymagają wspólnych działań i ofert, które należy przygotować i zrealizować poprzez intensyfikację współpracy administracji i urzędów oraz partnerów działających w obszarze ochrony przyrody.
7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	<ul style="list-style-type: none"> • Ważnym warunkiem integracji obszaru wsparcia i wymiany między jego mieszkańcami po obu stronach granicy jest jego wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa. • Poprawa połączenia regionu z Sieciami Transeuropejskimi poprzez ukierunkowane inwestycje tworzy możliwości jego integracji z całym obszarem europejskim i przyczynia się do wzrostu jego atrakcyjności dla obywateli i przedsiębiorstw.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
	<p>7.c</p> <p>Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku i niskoemisyjnych (w tym o obniżonej emisji hałasu) systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Transgranicznej oferty brakuje jeszcze w szczególności w zakresie komunikacji publicznej. Jej rozbudowa i złagodzenie niekorzystnych aspektów transportu transgranicznego ma pozwolić na bardziej przyjazną środowisku mobilność.
<p>10</p> <p>Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności uczenia się przez całe życie</p>	<p>10 (EWT)</p> <p>Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności uczenia się przez całe życie poprzez opracowywanie i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Język, interkulturowość i dające się transgranicznie wykorzystywać kompetencje stanowią zasadnicze uwarunkowanie integracji i jednocześnie atrakcyjności obszaru wsparcia. • Wspólna oferta edukacyjna ma w jak najlepszy sposób przygotować mieszkańców do możliwości prywatnego i zawodowego wykorzystania przygranicznego położenia, co wzmacnia więzi z obszarem wsparcia, tworzy pozytywną identyfikację i łagodzi tendencje migracyjne. • Poprzez działania edukacyjne należy w szczególności wzmocnić potencjał wykwalifikowanej siły roboczej i rozwinąć transgraniczny rynek pracy.
<p>11</p> <p>Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej</p>	<p>11 (EWT)</p> <p>Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przewyciężenie barier mentalnych, językowych i społeczno-kulturowych stanowi nadal główne wyzwanie w większej integracji obszaru wsparcia. • Ich niwelowanie jest warunkiem złagodzenia negatywnych konsekwencji istnienia na granicy braków ekonomicznych oraz wykorzystania potencjałów transgranicznych poprzez silniejszą integrację gospodarki, nauki, administracji i społeczeństwa obywatelskiego. • Odmienne kompetencje administracji oraz systemy prawne wymagają informacji i doradztwa dotyczącego utworzenia wspólnej przestrzeni życiowej i gospodarczej. • Należy rozwijać skuteczne działania i sposoby podejścia wypracowane w dotychczasowych okresach finansowania. • Należy wspierać wspólne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego,

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
		ponieważ przyczynia się ono do przezwyciężenia barier rozwojowych.

1.2 Uzasadnienie alokacji środków

Rozp.(UE) nr 1299/2013²⁹ przewiduje koncentrację tematyczną przy planowaniu wykorzystania środków EFRR, która polega na tym, iż co najmniej 80% alokacji (środki EFRR) danego programu współpracy transgranicznej musi koncentrować się na maksymalnie 4 celach tematycznych.

W niniejszym Programie każdy z wybranych celów tematycznych odpowiada jednej osi priorytetowej i realizowany jest w ramach co najmniej jednego priorytetu inwestycyjnego zgodnie z art. 7 ust. 1 rozp. (UE) nr 1299/2013. Osobna oś priorytetowa dotyczy pomocy technicznej. Tym samym Program obejmuje 5 osi priorytetowych. Alokacja Programu wynosi 100.152.579 EUR, z tego na realizację czterech celów tematycznych przypada 94.143.425 EUR (94% alokacji programowej). 6% środków EFRR, będących w dyspozycji Programu (6.009.154 EUR), przeznaczonych jest na finansowanie działań w ramach osi priorytetowej „Pomoc techniczna”. Tym samym zasada koncentracji tematycznej zostaje spełniona.

Uzasadnienie podziału alokacji

Alokacja środków koncentruje się na czterech dziedzinach, które Program chce rozwijać. Opiera się ona o identyfikację potrzeb i potencjałów obszaru wsparcia i uwzględnia nakłady finansowe w odpowiednich osiach priorytetowych i priorytetach inwestycyjnych.

Inwestycje na rzecz wspólnego zachowania i wykorzystania dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe stanowi największy potencjał obszaru wsparcia w kontekście trwałego i zrównoważonego rozwoju. Współpraca transgraniczna koncentrująca się na jego zagospodarowaniu i wykorzystaniu nadal jest ograniczona. Wzmocniony wspólny rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego może generować istotne impulsy dla rozwoju regionalnego i gospodarczego słabego ekonomicznie obszaru, w szczególności w zakresie turystyki, ale także rzemiosła i usług, przekładając się na tworzenie miejsc pracy.

Dlatego też inwestycje w dziedzictwo naturalne i kulturowe w priorytecie I stanowią drugi co do wielkości punkt Programu z alokacją w wysokości 32.048.827 EUR. Z uwagi na duże zapotrzebowanie inwestycyjne, w szczególności w zakresie infrastruktury tras turystycznych, do PI 6c przypisano ok. 26 mln euro, podczas gdy ok. 6 mln euro zostanie udostępnionych w PI 6d.

---

²⁹ Artykuł 6 Rozp.(UE) nr 1299/2013

Inwestycje na rzecz skomunikowania z Sieciami Transeuropejskimi oraz zrównoważonego transportu

Inwestycje w sieci transportowe na obszarze wsparcia mają nadal duże znaczenie dla współpracy, ponieważ umożliwiają szybkie i nieskomplikowane połączenia między partnerami. W minionych okresach wsparcia zrealizowano już wiele transgranicznych projektów transportowych, aby odpowiednio wspierać ten trend rozwojowy. Nawet jeżeli w tym zakresie istnieje nadal duża potrzeba rozwojowa, Program Współpracy musi się koncentrować na ważnych, oddziałujących transgranicznie projektach kluczowych. Dofinansowane może być przeznaczone również na pomysły i koncepcje dotyczące transgranicznych, innowacyjnych i przyjaznych środowisku systemów transportowych.

Na inwestycje w rozwój sieci transportowej w priorytecie II przeznaczonych jest 19.028.989 EUR. W PI 7b przeznaczono, z uwagi na wyższe zapotrzebowanie inwestycyjne w infrastrukturę drogową, ok. 17 mln euro. Na wsparcie w przeważającej mierze „miękkich” i w związku z tym raczej niskobudżetowych działań w PI 7.c, które jednak – służąc za podstawę tworzenia coraz lepszych ofert w zakresie transgranicznej mobilności – będą charakteryzować się znacznym oddziaływaniem, przewiduje się środki w wysokości ok. 2 mln euro.

Inwestycje na rzecz doskonalenia umiejętności i kompetencji transgranicznych

Dobra edukacja i kształcenie we wszystkich fazach życia odgrywają ważną rolę dla wzajemnego zrozumienia i rozwoju obszaru wsparcia. Możliwie wczesna nauka języka sąsiada przyczynia się zasadniczo do wzajemnego zrozumienia i likwidacji uprzedzeń.

W związku z tym, na inwestycje na rzecz doskonalenia umiejętności i kompetencji transgranicznych realizowane w ramach priorytetu III (priorytet inwestycyjny 10 (EWT)) zostały przeznaczone środki w wysokości 10.015.258 EUR.

Inwestycje na rzecz integracji społeczeństwa i współpracy instytucji

Likwidacja barier oraz dalsza integracja i usieciowienie obszaru wsparcia stanowią strategiczne podstawy i ideę przewodnią Programu Współpracy. Najważniejszym i koniecznym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju regionu jest przy tym wzmocnienie współpracy administracji i instytucji oraz możliwość integrowania mieszkańców na polsko-niemieckiej granicy.

Dlatego też na inwestycje na rzecz integracji społeczeństwa i współpracy instytucji realizowane w ramach priorytetu IV (priorytet inwestycyjny nr 11 (EWT)) została przeznaczona największa pula środków – w wysokości 33.050.351 EUR.

W ramach tego priorytetu będzie realizowany Fundusz Małych Projektów.

Pomoc Techniczna

W przypadku osi priorytetowej V – Pomoc techniczna (PT) – budżet Programu zakłada na podstawie dokonanej kalkulacji wykorzystanie 6% środków EFRR, co odpowiada wartości maksymalnej, określonej przez Komisję Europejską (por. rozp. (UE) nr 1299/2013, art. 17). Cele i założenia pomocy technicznej zostały uzgodnione przez partnerów programowych w trakcie procesu programowania i opisane w rozdziale 2.2.

Tabela 2: Zestawienie strategii inwestycyjnej Programu Współpracy

Oś priorytetowa	Dofinansowanie EFRR (EUR)	Udział (%) całkowitego wsparcia Unii na rzecz Programu Współpracy (dla każdego funduszu)			Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe odpowiadające priorytetowym inwestycyjnym	Wskaźniki rezultatu odpowiadające celom szczegółowym
		EFRR	EIS (jeśli właściwe)	IPA (jeśli właściwe)				
I	32.048.827	32	-	-	6 Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego 6.d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	1 Wzrost atrakcyjności transgranicznego wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego 2 Wspólna stabilizacja i poprawa stanu naturalnych podstaw egzystencji	6c.E Liczba odwiedzających obszar wsparcia 6d.E Udział powierzchni obszarów chronionych w całkowitej powierzchni obszaru wsparcia
II	19.028.989	19	-	-	7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drogowych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi 7.c	3 Poprawa infrastruktury drogowej celem zwiększenia dostępności transgranicznej 4 Poprawa mobilności transgranicznej przyjaznej środowisku	7b.E Powierzchnia obszaru wsparcia objęta 30-minutową izochroną wytyczoną od przejść granicznych dla samochodów osobowych 7c.E Podróźni korzystający z transgranicznej ko-

Oś priorytetowa	Dofinansowanie EFRR (EUR)	Udział (%) całkowitego wsparcia Unii na rzecz Programu Współpracy (dla każdego funduszu)			Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe odpowiadające priorytetowym inwestycyjnym	Wskaźniki rezultatu odpowiadające celom szczegółowym
						Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu dostępności regionalnej i lokalnej		munikacji publicznej
III	10.015.258	10	-	-	10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności uczenia się przez całe życie	10 (EWT) Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia	5 Rozszerzenie wspólnej oferty edukacyjnej i kształcenia zawodowego na rzecz uczenia się przez całe życie	10b.E Korzystający z niemiecko-polskich ofert edukacyjnych
IV	33.050.351	33	-	-	11 Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicz-	11 (EWT) Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicz-	6 Wzmocnienie transgranicznej współpracy instytucji i obywateli we wszystkich aspektach życia publicznego	11b.E Indeks nastrojów instytucji zaangażowanych w polsko-niemiecką współpracę transgraniczną

Oś priorytetowa	Dofinansowanie EFRR (EUR)	Udział (%) całkowitego wsparcia Unii na rzecz Programu Współpracy (dla każdego funduszu)			Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe odpowiadające priorytetowym inwestycyjnym	Wskaźniki rezultatu odpowiadające celom szczegółowym
					nej	nej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami		

2 Osie priorytetowe

2.1 Opis osi priorytetowych innych niż Pomoc Techniczna

2.1.1 Oś priorytetowa I

Numer identyfikacyjny osi priorytetowej	I
Nazwa osi priorytetowej	Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych.
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczności

2.1.2 Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii przez społeczności

Fundusz	EFRR
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	wydatki kwalifikowane ogółem

2.1.3 Priorytet inwestycyjny 6.c

Priorytet inwestycyjny	6.c: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
-------------------------------	---

2.1.4 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Numer identyfikacyjny	1
Cel szczegółowy	Wzrost atrakcyjności transgranicznego wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Rezultaty, które Państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii	Wyzwanie Wspólna historia, znaczące osobowości historyczne, kultura architektury, sztuki ogrodniczej i architektura przemysłowa oraz transgraniczne krajobrazy przyrodnicze to charakterystyczne dla obszaru wsparcia przykłady licznych i wspólnych elementów dziedzictwa. Poprawy wymaga stan zachowania pomników kultury i przyrody. Ponadto niewystarczający jest stopień znajomości dziedzictwa naturalnego i kulturowego obszaru wsparcia poza tym obszarem oraz stopień ukierunkowania ruchu turystycznego w układzie transgranicznym. Brak też transgranicznie powiązanej ze sobą oferty, która służyłaby lepszemu wykorzystaniu i promowaniu potencjałów regionu.

Numer identyfikacyjny	1
	<p>Założenia dofinansowania</p> <p>Poprzez poprawę dostępności wzrosnąć ma atrakcyjność obszaru pogranicza. Jednak musi to następować w zgodzie z zasadami zachowania bioróżnorodności i wyjątkowości obszaru naturalnego i kulturowego.</p> <p>W ramach dotychczasowej współpracy wypracowano pierwsze założenia w tym zakresie, na przykład wspólne produkty turystycznego wykorzystania Odry i Nysy Łużyckiej, wspólne oferty związane z zespołami pałacowo – parkowymi na Łużycach czy też wspólna koncepcja Europejskiego Szlaku Rowerowego R 1. Nadal jednak duży potencjał zawiera w sobie możliwość konsolidacji wspólnej oferty oraz jej wspólnej promocji. Należy w możliwie szerokim ujęciu wykorzystać szanse, jakie oferuje obszar wsparcia. Duże możliwości powiązania ze sobą takiej oferty, a po stronie polskiej w szczególności potencjał inwestycyjny, zarysowują się w turystyce wodnej i rowerowej.</p> <p>Poprawa transgranicznej dostępności i wykorzystania wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego ma zostać osiągnięta poprzez</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokumentowanie, zachowanie i rozwijanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego, • Powiązanie ze sobą dziedzictwa naturalnego i kulturowego wzdłuż istniejącej infrastruktury szlaków turystycznych bądź w oparciu o wybrany wspólny kontekst przy uwzględnieniu już istniejących ofert i marek turystycznych, • Wzrost stopnia rozpoznawalności wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego na samym obszarze wsparcia i poza nim poprzez działania marketingowe. <p>Dużą uwagę należy przy tym zwracać na wielojęzyczność. Dotyczy to zarówno koncepcji ofert, jak i ich promocji.</p> <p>Oczekiwane są następujące rezultaty</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost atrakcyjności regionu pogranicza dla jego mieszkańców i gości • W wyniku powyższego – wzrost liczby gości z samego regionu jak i z zewnątrz, którzy będą korzystać z transgranicznie powiązanej ze sobą oferty skoncentrowanej wokół dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Tabela 3: Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu Szczegółowego 1

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
6c.E	Liczba odwiedzających obszar wsparcia	Osoby	1.623.743	2013	1.704.930	Statystyka urzędowa obu krajów dotycząca	3x 2018, 2020 i wraz z raportem końcowym

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
						osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych na obszarze wsparcia	

2.1.5 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.1.5.1 Opis typów i przykładów przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację odpowiednich celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Priorytet inwestycyjny	6.c
<p>Rodzaj działań w Celu szczegółowym 1</p> <p>Wspierane będą działania, które promują dostępność wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Zalicza się do nich przede wszystkim działania dotyczące jego zachowania, tworzenia, rozwijania, powiązania ofert i ich promocji.</p> <p>Obszar wsparcia charakteryzuje się bardzo zróżnicowanym wspólnym dziedzictwem kulturowym, przede wszystkim w postaci kultury architektonicznej, historii, osobistości historycznych, tradycyjnego rzemiosła, regionalnych zwyczajów, tradycyjnych form rolnictwa, transgranicznej sztuki i kultury oraz miejsc spędzania czasu wolnego i rekreacji o znaczeniu transgranicznym.</p> <p>Działania będą szczególnie ukierunkowane na transgraniczne powiązanie tego bogatego dziedzictwa; albo w oparciu o kontekst tematyczny albo w oparciu o istniejącą lub rozbudowywaną infrastrukturę szlaków turystycznych. Negatywnym skutkiem dla dziedzictwa przyrodniczego powinny zapobiegać "łagodna turystyka" oraz nakierunkowanie ruchu turystycznego na konkretne cele. Działania inwestycyjne powinny być planowane i realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa z zakresu ochrony przyrody oraz prawa wodnego, stanowiącymi m.in. o obowiązku badania i analizy alternatyw, zapewnienia działań kompensacyjnych i zastępczych, czy przedstawienia przeważającego interesu publicznego.</p> <p>Przykłady dofinansowywanych przedsięwzięć</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie produktów, które ułatwiają dostępność wspólnego dziedzictwa naturalnego, np. <ul style="list-style-type: none"> ○ wspólne stacje ochrony przyrody, ○ poprawa jakości placówek edukacji ekologicznej i ich oferty, ○ wielojęzyczne przewodniki, ○ podnoszenie kwalifikacji polsko-niemieckich „przewodników przyrody“ ○ wspólne turystyczne zagospodarowanie i promowanie krajobrazów przyrodniczych na rzecz wspierania trwałej i zrównoważonej turystyki • Tworzenie i promocja wspólnych regionalnych, tematycznych ofert kulturowych i kulturowo – historycznych, np. wspólne wystawy, wielojęzyczne przewodniki, podnoszenie kwalifikacji polsko-niemieckich „przewodników kultury“ 	

Priorytet inwestycyjny	6.c
<ul style="list-style-type: none"> • Powiązanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego poprzez działania inwestycyjne i nieinwestycyjne w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> ○ ścieżek rowerowych ○ szlaków wodnych ○ pozostałej turystycznej infrastruktury szlaków, jak np. szlaki piesze i konne oraz przyrodnicze i kulturowe ścieżki dydaktyczne, wraz z ich oznakowaniem i promocją • Budowa, rozbudowa i modernizacja turystycznej infrastruktury rzecznej wraz z połączeniami promowymi i podobnymi przeprawami funkcjonalnymi na Odrze, Nysie Łużyckiej, Warcie i Noteci zgodnie z planami gospodarowania wodami, o których mowa w art. 13 dyrektywy 2000/60/WE • Inwestycyjne i nieinwestycyjne działania na rzecz zachowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego, np. poprzez zabezpieczenie i renowację obiektów o wartości kulturowo-histerycznej, reaturyzacja pomników przyrody • Wspólne badania celem dokumentowania, przedstawiania i opracowywania dziedzictwa naturalnego i kulturowego, np. w formie wystaw oraz poprzez cyfryzację • Inwestycyjne i nieinwestycyjne działania na rzecz utrzymania zwyczajów i obrzędów <p>Kategorie beneficjentów</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego / komunalnego (województwo, powiaty, gminy, miasta), ich zrzeszenia, związki i instytucje im podległe • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej • organy administracji rządowej / landowej i instytucje im podległe • zarządzający i administrujący wieloprzestrzennymi obszarami chronionymi takimi jak parki narodowe, przyrodnicze i krajobrazowe oraz rezerваты biosfery • państwowe gospodarstwa leśne i ich jednostki organizacyjne • prawne podmioty prowadzące placówki edukacyjne, kształcenia zawodowego i dokształcania oraz pozaszkolne placówki edukacji ekologicznej • placówki naukowe • instytucje kultury • osoby prawne pożytku publicznego, np. fundacje, stowarzyszenia • organizacje pozarządowe • organizacje i zrzeszenia turystyczne • stowarzyszenia i organizacje ochrony środowiska <p>Grupy docelowe</p> <p>W priorytecie 6.c Program współpracy jest ukierunkowany przede wszystkim na mieszkańców i gości obszaru wsparcia.</p> <p>Obszar docelowy</p> <p>Cały obszar wsparcia.</p>	

2.1.6 Priorytet inwestycyjny 6.d

Priorytet inwestycyjny	6.d: Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę
-------------------------------	---

2.1.7 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Numer identyfikacyjny	2
Cel szczegółowy	Wspólna stabilizacja i poprawa stanu naturalnych podstaw egzystencji
Rezultaty, które Państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii	<p>Wyzwanie</p> <p>Obszar wsparcia wyróżnia wyjątkowa wartość środowiska naturalnego. Na powierzchni wynoszącej ponad 143 tys. ha rozciągają się dwa parki narodowe, jeden rezerwat biosfery oraz dziesięć dalszych parków przyrody bądź krajobrazowych.</p> <p>Wiele z tych obszarów chronionych połączonych jest ze sobą przez polsko-niemiecką granicę, tak jak niziny rzeczne Odry, Nysy Łużyckiej, Sprewy i Warty lub wielkopowierzchniowe zwarte krajobrazy przyrodnicze wzdłuż korytarzy ekologicznych Odry – Nysy Łużyckiej oraz południowej Brandenburgii, rozciągające się w kierunku wschód - zachód przez granicę z Polską.</p> <p>Ten bardzo cenny kapitał przyrodniczy stanowi ważny filar rozwoju gospodarczego obszaru wsparcia, w szczególności w zakresie turystyki, rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa. Usługi ekosystemowe mają duże znaczenie dla długofalowego utrzymania form użytkowania i przyczyniają się bezpośrednio do ochrony klimatu i podniesienia jakości życia.</p> <p>Zachowanie „zielonej infrastruktury” i różnorodności biologicznej celem zapewnienia naturalnych podstaw życia i gospodarowania na obszarze wsparcia wymaga wysokiego stopnia uzgodnień i wspólnych działań zaangażowanych podmiotów. Dotyczy to zarówno działań na rzecz ochrony jak i na rzecz rozwoju oraz uwrażliwienia mieszkańców na sprawy związane z podejściem do gatunków, generujących problemy człowiek-zwierzę, takich jak bobry czy kormorany.</p> <p>Założenia dofinansowania</p> <p>W Programie ujęto możliwości</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawy planowania i realizacji wspólnych działań w zakresie ochrony przyrody i siedlisk, • intensywnego wspólnego monitoringu gatunków wiodących o znaczeniu transgranicznym, • wzmocnienia wspólnego zagospodarowania zasobów naturalnych m.in. w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie oraz transgranicznego uznawania usług ekosystemowych, • wzmocnienia świadomości ekologicznej bądź uwrażliwienia mieszkańców na powyższe tematy poprzez uświadamianie zależności ekologicznych, ekonomicznych i społecznych. <p>Oczekiwany jest następujący rezultat:</p> <p>Zachowanie i poprawa stanu siedlisk na obszarze wsparcia przyczynią się do utworzenia transgranicznych zespołów biotopów (przede wszystkim obszarów, o których mowa w dyrektywie nr 92/43/EWG, które będą stanowiły istotny wkład w zachowanie i dalszy wzrost populacji gatunków chronionych.</p>

Tabela 4: Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu Szczegółowego 2

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
6d.E	Udział powierzchni chronionych w całkowitej powierzchni obszaru wsparcia	%	35,24	2015 dla Brandenburgii / 2013 dla Lubuskiego	35,40	Statystyka urzędowa obu krajów, dane brandenburskiego Ministerstwa Środowiska	3x 2018, 2020 i wraz z raportem końcowym

2.1.8 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.1.8.1 Opis typów i przykładów przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację odpowiednich celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Priorytet inwestycyjny	6.d
<p>Rodzaj działań w Celu szczegółowym 2</p> <p>Wspierane będą działania służące poprawie transgranicznej ochrony siedlisk i gatunków lub usług ekosystemowych, na przykład zmniejszenie emisji CO₂, poprawa bilansu gospodarki wodnej, klimatu miejskiego, przy wytwarzaniu biomasy, redukcja ryzyka związanego z przyrodą lub poprawie warunków transgranicznej rekreacji.</p> <p>Przykłady dofinansowywanych przedsięwzięć</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transgraniczne planowanie i realizacja działań na rzecz ochrony gatunków i siedlisk w związku z Natura 2000, w szczególności stworzenie transgranicznego zespołu siedlisk (biotopów), np. przez <ul style="list-style-type: none"> ○ tworzenie sieci biotopów, ○ tworzenie siedlisk pomostowych, ○ renaturyzację łągów rzecznych, ○ ochronę, monitoring, zarządzanie i promocję na rzecz gatunków wiodących • Działania na rzecz renaturyzacji zdegradowanych terenów celem przywrócenia ich naturalnych funkcji i odbudowy różnorodności biologicznej – jeżeli istnieją transgraniczne powiązania przyczynowo-skutkowe • Transgraniczne działania na rzecz poprawy usług ekosystemowych, np. <ul style="list-style-type: none"> ○ obniżenie emisji dwutlenku węgla poprzez działania na rzecz ochrony torfowisk, ○ retencja wód i prewencyjna ochrona przeciwpowodziowa poprzez działania na rzecz renaturyzacji łągów zgodnie z planami zarządzania ryzykiem powodziowym i ramową dyrektywą wodną, ○ wzmocnienie rolnictwa ekologicznego, 	

Priorytet inwestycyjny	6.d
<ul style="list-style-type: none"> ○ wykorzystanie siedlisk chronionych poprzez alternatywne, modelowe formy użytkowania (zrównoważone praktyki w zakresie użytkowania torfowisk) lub na rzecz wypoczynku i poznawania krajobrazu <p>Kategorie beneficjentów</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego / komunalnego (województwo, powiaty, gminy, miasta), ich zrzeszenia, związki i instytucje im podległe • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej • organy administracji rządowej / landowej, w szczególności odpowiedzialne za ochronę środowiska i przyrody, jak zarządzający i administrujący wielkoprzestrzennymi obszarami chronionymi takimi jak parki narodowe, przyrodnicze i krajobrazowe i rezerваты biosfery lub państwowe gospodarstwa leśne i ich jednostki organizacyjne • placówki naukowe • osoby prawne pożytku publicznego, np. fundacje, stowarzyszenia • organizacje pozarządowe, w szczególności organizacje ochrony środowiska i przyrody oraz stowarzyszenia i zrzeszenia pożytku publicznego, które reprezentują interesy rolnictwa, leśnictwa i rybactwa, np. przedstawiciele grup producenckich <p>Grupy docelowe: Organizacje ochrony przyrody i krajobrazu bądź zajmujące się tą ochroną administracje, instytucje edukacji ekologicznej oraz zagospodarowujące zasoby naturalne na obszarze wsparcia, np. przedsiębiorstwa gospodarki rolnej, leśnej i rybołówstwa. mieszkańcy obszaru wsparcia jako korzystający z przyrody i krajobrazu bądź jako ostateczni konsumenci</p> <p>Obszar docelowy Cały obszar wsparcia.</p>	

2.1.9 Oś priorytetowa II

Numer identyfikacyjny osi priorytetowej	II
Nazwa osi priorytetowej	Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych.
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczności

2.1.10 Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii przez społeczności

Fundusz	EFRR
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	wydatki kwalifikowalne ogółem

2.1.11 Priorytet inwestycyjny 7.b

Priorytet inwestycyjny	7.b: Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi
------------------------	--

2.1.12 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Numer identyfikacyjny	3
Cel szczegółowy	Poprawa infrastruktury drogowej celem zwiększenia dostępności transgranicznej
Rezultaty, które Państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii	<p>Wyzwanie</p> <p>Ograniczona dostępność transgraniczna na obszarze wsparcia spowodowana jest przede wszystkim istnieniem naturalnej bariery, jaką są rzeki graniczne Odra i Nysa Łużycka.</p> <p>Poprzez położenie przy jednym z ważniejszych europejskich połączeń wschód–zachód, korytarzu głównym Morze Północne–Bałtyk, który łączy porty Morza Północnego z Europą Wschodnią, obszar wsparcia ma szansę wzmocnienia transgranicznego transportu gospodarczego.</p> <p>Założenia dofinansowania</p> <p>Osiągnięcie krótszych czasów transgranicznych przejazdów i podróży, z czego korzystać będą mieszkańcy, podmioty gospodarcze i goście obszaru wsparcia. Cel ten ma zostać zrealizowany w wyniku lepszego połączenia węzłów drugo- i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T poprzez eliminowanie luk w sieci transportowej, będących odcinkami o niedostatecznej jakości, oraz poprawę stanu technicznego połączeń między Niemcami a Polską na obszarze wsparcia.</p> <p>Węzły drugo- i trzeciorzędne na obszarze wsparcia to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • po stronie niemieckiej – centra nadrzędne i średnie w hierarchii sieci osadniczej ustalonej w Planie Rozwoju Krajów Związkowych Berlin i Brandenburgia z dnia 31.3.2009 r. (Cottbus, Frankfurt (Oder), Bad Freienwalde (Oder), Neuenhagen bei Berlin, Strausberg, Seelow, Erkner, Fürstenwalde/Spree, Beeskow, Eisenhüttenstadt, Guben, Forst (Lausitz) i Spremberg) oraz • po stronie polskiej – Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski, jako ośrodki wojewódzkie o znaczeniu krajowym, ośrodki subregionalne i lokalne: Nowa Sól, Żary, Żagań, Gubin, Słubice, Kostrzyn nad Odrą, Świebodzin, Międzyrzecz, Szprotawa, Sulechów, Skwierzyna, Krosno Odrzańskie, Strzelce Krajeńskie, Drezdenko, Sulęcín, Wschowa, Lubsko (zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego z dnia 19.11.2012 r.). <p>Należy dążyć do ustanowienia lepszych połączeń drogowych z istniejącymi dziesięcioma przeprawami mostowymi.</p> <p>Poprzez usprawnienia infrastrukturalne skróceniu mają ulec transgraniczne drogi dojazdu do pracy, do miejscowych rynków ale też dla transgranicznego ruchu turystycznego i generowanego przez potrzeby związane z rekreacją i wypoczynkiem. Znaczenie ponadregionalne ma też lepsze połączenie z nadrzędnym korytarzem sieci bazowej Morze Północne–Bałtyk wraz z jego odgałę-</p>

Numer identyfikacyjny	3
	<p>zieniem do Berlina i Poznania / Warszawy.</p> <p>Poza tym wspierane będą procesy uzgodnień i planowania dyskutowanych obecnie nowych dodatkowych przejść granicznych (mosty).</p> <p>Oczekiwane są następujące rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lepsza wewnętrzna infrastruktura transportowa oraz dostępność transgraniczna na kilku relacjach w układzie transportu drogowego • Lepsze skomunikowanie węzłów drugo- i trzeciorzędnych z nadrzędną siecią transportową, poprawiające dostępność graniczących z obszarem wsparcia metropolii Berlina (m.in. połączenia z polskiego regionu granicznego z nowym portem lotniczym BER), Poznania, Szczecina i Drezna, w szczególności poprzez wyraźne skrócenie czasu podróży. <p>Nawet ograniczone inwestycje w infrastrukturę drogową będą przyczyniać się do poprawy sytuacji mieszkańców, odwiedzających i podmiotów gospodarczych w zakresie dostępności transgranicznej. Lepsza dostępność będzie skutkować większą liczbą pojazdów przekraczających granicę.</p>

Tabela 5: Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 3

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
7b.E	Powierzchnia obszaru wsparcia objęta 30-minutową izochroną wytyczoną od przejść granicznych dla samochodów osobowych	%	42,9	2015	43,3	Zlecone badanie dotyczące ustalenia wartości wskaźnika	3x 2018, 2020 i wraz z raportem końcowym

2.1.13 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.1.13.1 Opis typów i przykładów przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację odpowiednich celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Priorytet inwestycyjny	7.b
-------------------------------	------------

Priorytet inwestycyjny	7.b
<p>Rodzaj działań w Celu szczegółowym 3: Wspierane będą działania, które mogą przyczynić się do realizacji Celu szczegółowego „Poprawa infrastruktury drogowej celem zwiększenia dostępności transgranicznej”, tj. dotyczące budowy i modernizacji dróg o możliwie największym transgranicznym oddziaływaniu na obszar wsparcia oraz zlokalizowanych blisko granicy, stanowiące wkład w poprawę wyposażenia infrastrukturalnego obszaru wsparcia i przyczyniające się do jego lepszej dostępności transgranicznej.</p> <p>Przykłady dofinansowywanych przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie i realizacja inwestycji w transgranicznie oddziałującą infrastrukturę drogową (połączenia do granicy), wraz ze ścieżkami rowerowymi wzdłuż dróg kołowych • koncepcje przygotowawcze do wyżej wymienionych działań • procesy planowania i uzgadniania nowych przejść granicznych, w szczególności mostów • celem minimalizacji konfliktów interesów: działania na rzecz wczesnej i intensywnej partycypacji obywateli wraz z organizacjami ochrony środowiska (wykraczającej poza zakres partycypacji przewidzianej ustawowo) <p>Kategorie beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego / komunalnego (województwo, powiaty, gminy, miasta), ich zrzeszenia, związki oraz instytucje im podległe • organy administracji rządowej / landowej i instytucje im podległe • podmioty publiczne powołane przez władze publiczne do realizacji zadań w zakresie infrastruktury drogowej • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej <p>Grupy docelowe: Mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy</p> <p>Obszar docelowy Cały obszar wsparcia z priorytetem ukierunkowanym na obszary leżące blisko granicy.</p>	

2.1.14 Priorytet inwestycyjny 7.c

Priorytet inwestycyjny	7.c: Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej
-------------------------------	---

2.1.15 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Numer identyfikacyjny	4
Cel szczegółowy	Poprawa mobilności transgranicznej przyjaznej środowisku
Rezultaty, które Państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii	Wyzwanie Transport transgraniczny charakteryzuje ponad proporcjonalnie wysoki udział indywidualnego transportu zmotoryzowanego. Natomiast atrakcyjna oferta komunikacji publicznej funkcjonuje tylko sporadycznie i to jedynie między większymi centrami i dwumia-

Numer identyfikacyjny	4
	<p>stami. Zapewnienie jej rozwoju w terenie wymaga dużych nakładów i czasu. Poza tym przemiany demograficzne i migracje utrudniają utrzymanie oferty publicznej mobilności. Należy więc stworzyć przyjazne środowisku rozwiązania transgranicznej mobilności.</p> <p>Założenia dofinansowania</p> <p>Należy identyfikować i rozwijać skuteczne pomysły, takie jak na przykład bilet łączony Berlin-Gorzów, w powiązaniu z atrakcyjnymi połączeniami pomiędzy większymi centrami.</p> <p>Na obszarach wiejskich należy stworzyć alternatywną i innowacyjną ofertę komunikacji publicznej (np. autobus kombinowany, autobus na telefon).</p> <p>Potencjałów należy poszukiwać w rozbudowie i powiązaniu ze sobą komunikacji autobusowej i kolejowej, przy planowaniu częstotliwości kursowania poszczególnych środków transportu bądź poszukiwaniu lepszych możliwości przesiadek, w dwujęzycznej informacji oraz w promocji tych ofert. Alternatywne koncepcje mobilności i nowe systemy komunikacji publicznej to poza tym kolejne propozycje rozwiązań, idące w kierunku redukcji emisji CO₂.</p> <p>Potencjał gospodarczy rozwoju turystyki (wodnej) może być wykorzystany przy zagwarantowaniu dobrej dostępności. Należy przemyśleć specjalne oferty komunikacji autobusowej i kolejowej lub budowę infrastruktury e-mobility dla rowerów elektrycznych bądź pojazdów elektrycznych.</p> <p>Oczekiwane są następujące rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa oferty na rzecz transgranicznej i trwałej mobilności • Wzmocnienie przyjaznej środowisku komunikacji publicznej. <p>Udzielone wsparcie ma spowodować powstanie większej liczby bardziej atrakcyjnych transgranicznych ofert w zakresie transportu publicznego. Oczekuje się, iż oferty te przełożą się na wzrost liczby podróżnych przekraczających granicę.</p>

Tabela 6: Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 4

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
7c.E	Podróżni korzystający z transgranicznej komunikacji publicznej	pasażerowie/dzień	1930	2014	2550	Związek Przewoźników Berlin-Brandenburgia	3x 2018, 2020 i wraz z raportem końcowym

2.1.16 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.1.16.1 Opis typów i przykładów przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację odpowiednich celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Priorytet inwestycyjny	7.c
<p>Rodzaj działań w Celu szczegółowym 4: Zamierza się wspierać działania, które przyczyniają się do „Poprawy transgranicznej i przyjaznej środowisku mobilności“ mieszkańców, gospodarki i gości regionu. Koncepcje przygotowawcze są działaniami „miękkimi” i wymagającymi z reguły niewysokich nakładów. Stanowią one niezbędną podstawę poprawy / udoskonalania transgranicznych ofert mobilnościowych. Pilotażowe wprowadzenie nowych rozwiązań (patrz przykłady poniżej) przyczyni się do stworzenia nowych i do podniesienia jakości już istniejących ofert w tym zakresie.</p> <p>Przykłady dofinansowywanych przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koncepcje przygotowawcze:<ul style="list-style-type: none"> ○ Wspieranie koncepcji i działań na rzecz rozbudowy i poprawy jakości transgranicznej komunikacji publicznej ○ koncepcje i działania na rzecz transgranicznej promocji ofert komunikacji publicznej i ich alternatyw ○ przygotowanie inwestycji w transgraniczną sieć kolejową (rewitalizacja, usunięcie braków jakościowych), Park & Ride, towarzysząca infrastruktura dworcowa oraz dworce autobusowe ○ lokalne i regionalne koncepcje transgranicznej mobilności, w szczególności uwzględniające małą liczbę pasażerów ○ transgraniczne zintegrowane koncepcje transportowe, wraz z koncepcjami komunikacji rowerowej ○ koncepcje i studia wykonalności w związku z dostosowaniem systemów transportowych do przemian demograficznych (w szczególności na obszarach wiejskich) • Wdrażanie nowych rozwiązań:<ul style="list-style-type: none"> ○ Wielojęzyczne systemy informacji o rozkładach jazdy ○ wprowadzenie biletów łączonych ○ rozszerzenie oferty multimodalnej w transgranicznej komunikacji autobusowej i kolejowej oraz oferty transportu wodnego ○ projekty pilotażowe dotyczące transgranicznej elektromobilności ○ alternatywne i innowacyjne transgraniczne systemy komunikacji publicznej (bez dofinansowania instytucjonalnego przedsięwzięć komunikacji publicznej) ○ wspieranie transgranicznych działań i strategii mających na celu unikanie emisji zanieczyszczeń powodowanych działalnością transportową <p>Kategorie beneficjentów</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego / komunalnego (województwo, powiaty, gminy, miasta), ich zrzeszenia, związki i instytucje im podległe • organy administracji rządowej / landowej i instytucje im podległe • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej • publiczne przedsiębiorstwa transportowe i ich związki celowe, zrzeszenia transportowe/przewoźników • organizacje pozarządowe	

Priorytet inwestycyjny	7.c
Grupy docelowe Mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy	
Obszar docelowy Cały obszar wsparcia.	

2.1.17 Oś priorytetowa III

Numer identyfikacyjny osi priorytetowej	III
Nazwa osi priorytetowej	Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych.
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

2.1.18 Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii

Fundusz	EFRR
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	wydatki kwalifikowalne ogółem

2.1.19 Priorytet inwestycyjny 10 (EWT)

Priorytet inwestycyjny	10 (EWT): Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia
-------------------------------	--

2.1.20 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Numer identyfikacyjny	5
Cel szczegółowy	Rozszerzenie wspólnej oferty edukacyjnej i kształcenia zawodowego na rzecz uczenia się przez całe życie
Rezultaty, które Państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii	Wyzwanie Zapewnienie dobrej jakości edukacji na każdym poziomie kształcenia oraz utrzymanie atrakcyjności regionu dla uczniów zawodu i uczestników rynku pracy stanowią priorytetowe działania właściwych instytucji na obszarze wsparcia. Dobre kształcenie i doksztalcenie przyczyniają się do zabezpieczenia istniejących i tworzenia nowych miejsc pracy oraz miejsc nauki zawodu. Wyzwaniem jest intensyfikacja ukształtowanej w niewielkim stop-

Numer identyfikacyjny	5
	<p>niu transgranicznej kooperacji w zakresie kształcenia ustawicznego i wykorzystanie położenia przy granicy jako mocnej strony regionu, umożliwiającej stworzenie atrakcyjnych szans edukacyjnych. Kontakty szkół wyższych i placówek edukacyjnych z przedsiębiorstwami w regionie muszą ulec dalszej poprawie, tak aby stworzyć jeszcze bogatszą ofertę edukacyjną ukierunkowaną na praktykę zawodową, która przyczyni się do zabezpieczenia odpowiednich zasobów wykwalifikowanych pracowników. Z uwagi na ograniczony stopień posługiwania się językiem sąsiada, jego nauka jest jednym z priorytetów tego celu szczegółowego Programu.</p> <p>Założenia dofinansowania</p> <p>Możliwość wsparcia dotyczą poprawy transgranicznej oferty edukacyjnej, od kształcenia przedszkolnego, poprzez szkołę, naukę zawodu i uczelnie wyższe, aż po kształcenie ustawiczne. Poprzez zaangażowanie regionalnych przedsiębiorstw oferta ta powinna również wzmacniać innowacyjność w regionie, wspierać działania na rzecz zapewnienia odpowiedniego potencjału wykwalifikowanych pracowników oraz promować wykorzystanie wspólnego obszaru gospodarczego i usługowego.</p> <p>Poza tym miejsca nauki poza szkołą powinny zostać włączone w ofertę edukacyjną i nadawać jej dodatkowych aspektów w rozumieniu trwałego i zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Ważnym zadaniem dla integracji regionu jest poprawa kompetencji językowych. Dlatego też przewidziane są działania na rzecz uczenia się języka przez całe życie, od przedszkola aż po seniorów.</p> <p>Ważnym elementem lepszego interkulturowego zrozumienia jest również edukacja kulturalna, która pozwoli urzeczywistnić w pełni integrację regionu pogranicza.</p> <p>Do realizacji ww. celów konieczne jest z jednej strony wzmocnienie współpracy poszczególnych podmiotów, a z drugiej strony dobre wyposażenie infrastrukturalne. Dlatego też dofinansowane mają być ukierunkowane inwestycje w placówki edukacyjne, jeżeli są konieczne do utrzymania i poprawy wspólnej oferty edukacyjnej.</p> <p>Oczekiwane są następujące rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozszerzenie transgranicznej polsko-niemieckiej oferty edukacyjnej dla wszystkich grup docelowych • Wzrost liczby uczniów, którzy uczą się języka kraju sąsiada • Poprawa infrastrukturalnych warunków ramowych polsko-niemieckich przedszkoli, szkół ogólnokształcących, placówek szkolenia i dokształcania oraz placówek kształcenia ustawicznego, udostępniających ofertę transgraniczną, poprzez ukierunkowane działania inwestycyjne w infrastrukturę edukacyjną • Ustabilizowanie i jeśli to możliwe zwiększenie liczby osób korzystających z placówek edukacyjnych dysponujących wspólnymi ofertami. <p>Wsparcie ma przyczynić się do lepszego wykorzystania przez mieszkańców regionu reprezentujących wszystkie kategorie wiekowe poprawiającej się, w ujęciu jakościowym i ilościowym, oferty edukacyjnej, a tym samym do nabycia przez nich lepszych kwalifikacji, dostosowanych do specyfiki obszaru pogranicza. Poprawie</p>

Numer identyfikacyjny	5
	i rozszerzeniu powinny ulec także oferty kształcenia ustawicznego, tak by stworzyć mieszkańcom regionu możliwość korzystania z edukacji transgranicznej na wszystkich jej poziomach – od szkolnego po oferty doskonalenia zawodowego.

Tabela 7: Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 5

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
10b. E	Korzystający z niemiecko-polskich ofert edukacyjnych	osoby / rok	4.182	2014	4.600	Brandenburskie Ministerstwo Edukacji, Lubuskie Kuratorium Oświaty, statystyka urzędowa obu krajów, dane własne	3x 2018, 2020 i wraz z raportem końcowym

2.1.21 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.1.21.1 Opis typów i przykładów przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację odpowiednich celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Priorytet inwestycyjny	10 (EWT)
Rodzaj działań w Celu szczegółowym 5:	
<p>Priorytetowo wspierane mają być działania na rzecz opracowywania i udostępniania transgranicznej oferty edukacyjnej od edukacji wczesnodziecięcej po kształcenie ustawiczne. Szczególne znaczenie mają wspólne projekty kształcenia zawodowego, które uwzględniają zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników na obszarze wsparcia oraz projekty edukacyjne na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju.</p> <p>W ramach celu szczegółowego zamierza się również wspierać działania, które przyczyniać się będą do likwidacji bariery językowej.</p> <p>W uzupełnieniu wspierane będą inwestycje w placówkach edukacyjnych, które udostępniają ofertę transgraniczną. Priorytet stanowi przy tym modernizacja i tym samym zwiększenie atrakcyjności tych placówek – z uwagi na sytuację demograficzną (malejąca liczba uczniów). Tym samym, tam gdzie istnieją potrzeby inwestycyjne, poprawie ulegną infrastrukturalne warunki ramowe wdrażania polsko-niemieckich programów edukacyjnych. Chodzi przy tym o wzmocnienie atrakcyjności takich ofert, stworzenie dobrego otoczenia do nauki, a tym samym o zainteresowanie nią większej liczby osób.</p>	

Priorytet inwestycyjny	10 (EWT)
<p>W niniejszym priorytecie za placówki edukacyjne posiadające ofertę transgraniczną uznaje się nie tylko te, do których uczęszczają polscy i niemieccy uczniowie, lecz również takie, które oferują kształcenie zawodowe w oparciu o transgraniczny transfer wiedzy.</p> <p>Przykłady dofinansowywanych przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie: <ul style="list-style-type: none"> ○ kształcenie zawodowe ○ współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami i podmiotami edukacyjnymi na rzecz koncepcji oferty doksztalania w oparciu o zapotrzebowanie ○ pozyskanie i zapewnienie odpowiedniego potencjału wykwalifikowanych kadr gospodarki ○ transgraniczna współpraca w zakresie orientacji zawodowej dzieci i młodzieży ○ sieciowe powiązanie regionalnych rynków pracy i edukacji ○ wzmocnienie współpracy szkół wyższych • Doksztalanie: <ul style="list-style-type: none"> ○ doksztalanie – z priorytetem kwalifikacji transgranicznych ○ współpraca podmiotów kształcenia ustawicznego (np. szkół wieczorowych) • Obszary przekrojowe: <ul style="list-style-type: none"> ○ poprawa dostępności oferty edukacyjnej sąsiada ○ rozbudowa i modernizacja transgranicznych placówek edukacyjnych takich jak polsko-niemieckie przedszkola, szkoły ogólnokształcące, placówki szkolenia i doksztalania ○ jakościowa poprawa wyposażenia placówek edukacyjnych na rzecz współpracy edukacyjnej ○ inwestycje na rzecz wprowadzania transgranicznej oferty e-learningu ○ edukacja na rzecz trwałego rozwoju ○ edukacja językowa <p>Kategorie beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego / komunalnego (województwo, powiaty, gminy, miasta), ich zrzeszenia, związki i instytucje im podległe • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej • organy administracji rządowej / landowej i instytucje im podległe • prawne podmioty prowadzące placówki edukacyjne, kształcenia zawodowego i doksztalania oraz partnerzy społeczni i ich organizacje • placówki naukowe • osoby prawne pożytku publicznego, np. fundacje, stowarzyszenia • organizacje pozarządowe <p>Grupy docelowe: Uczniowie, pracownicy, uczniowie zawodu, studenci, mieszkańcy</p> <p>Obszar docelowy: Cały obszar wsparcia.</p>	

2.1.22 Oś priorytetowa IV

Numer identyfikacyjny osi priorytetowej	IV
Nazwa osi priorytetowej	Integracja mieszkańców i współpraca administracji
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych.

	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii
	Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

2.1.23 Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii

Fundusz	EFRR
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	wydatki kwalifikowalne ogółem

2.1.24 Priorytet inwestycyjny 11 (EWT)

Priorytet inwestycyjny	11 (EWT): Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami
-------------------------------	--

2.1.25 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Numer identyfikacyjny	6
Cel szczegółowy	Wzmocnienie transgranicznej współpracy instytucji i obywateli we wszystkich aspektach życia publicznego
Rezultaty, które państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii	<p>Wyzwanie Integracja regionu transgranicznego oznacza wymianę i spotkanie się ludzi wszystkich grup wiekowych oraz podmiotów społeczeństwa obywatelskiego. Ma to ogromne znaczenie dla poprawy warunków życia mieszkańców. Mimo funkcjonujących od lat różnorodnych form współpracy istnieje nadal deficyt w zakresie transgranicznej wymiany doświadczeń pomiędzy podmiotami w regionie oraz w zakresie zainteresowania tematami ważnymi dla drugiej strony. Nadal też powszechne są stereotypy i uprzedzenia w stosunku do kraju sąsiada, uwarunkowane również niewystarczającą wiedzą o kulturze i strukturze administracyjnej oraz systemie porządkowym i prawnym po obu stronach granicy. Powyższe należy przewyższać przez wsparcie w ramach Programu, a tym samym nadal zmniejszać dystans między mieszkańcami obszaru wsparcia i zwiększać wzajemną akceptację.</p> <p>Założenia dofinansowania Współpraca samorządów terytorialnych, urzędów, innych instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych winna być nadal wspierana i wzmacniana jako ważny element współpracy transgranicznej w regionie. Również rozbudowa sieci współpracy transgranicznych między samorządami, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami oraz podmiotami publicznymi i prywatnymi regionu będzie przyczyniać się do lepszego zrozumienia drugiej strony.</p> <p>Odpowiedzią na deficyt wiedzy mieszkańców o kraju sąsiada ma</p>

Numer identyfikacyjny	6
	<p>być poprawa wzajemnej znajomości języka i kultury, dalsza wymiana i spotkania dzieci i młodzieży w szkole i w czasie wolnym, spotkania codzienne oraz rozbudowa współpracy stowarzyszeń i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego. Takie spotkania ma umożliwiać również kontynuacja Funduszu Małych Projektów .</p> <p>Oczekiwane są następujące rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami, ale też pomiędzy instytucjami i mieszkańcami / społeczeństwem obywatelskim obszaru wsparcia we wszystkich dziedzinach życia publicznego • Stworzenie uwarunkowań dla wzmocnienia i instytucjonalizacji transgranicznych sieci i organizacji • Więcej informacji i lepsze zrozumienie kraju sąsiada • Stworzenie podstaw dla dalej idących działań, dla rozszerzenia współpracy podmiotów gospodarczych i naukowych oraz dla wymiany wiedzy i doświadczeń we wszystkich dziedzinach • Stworzenie warunków sprzyjających powstawaniu wspólnej przestrzeni życiowej i gospodarczej. <p>W ogólnym rezultacie zakłada się uruchomienie potencjałów w zakresie transgranicznej współpracy administracji i społeczeństwa obywatelskiego. Wpłynie to pozytywnie na rozwój ogólnych postaw i gotowości do bardziej intensywnej współpracy wśród wszystkich aktorów w regionie zaangażowanych we współpracę. Zmiana ta powinna wyrażać się w lepszym wyniku miernika nastrojów, obejmującego wiele aspektów i uwzględniającego zarówno ogólną kwestię współpracy, jak i jej poszczególne dziedziny oraz formy. Wyższa wartość indeksu nastrojów będzie oznaczać także większą dojrzałość współpracy.</p>

Tabela 8: Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu dla Celu szczegółowego 6

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
11b.E	Indeks nastrojów instytucji zaangażowanych w polsko-niemiecką współpracę transgraniczną	Skala od 1 (min) do 6 (max)	3,7	2014	4,3	Ankieta	3x 2018, 2020 i wraz z raportem końcowym

2.1.26 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.1.26.1 Opis typów i przykładów przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację odpowiednich celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Priorytet inwestycyjny	11 (EWT)
Rodzaj działań w Celu szczegółowym 6:	
<p>W ramach niniejszego priorytetu wspierane będą projekty współpracy między wszystkimi istotnymi podmiotami na obszarze wsparcia – i poza nim – celem dalszej poprawy współpracy transgranicznej. W projektach takich współpracuje ze sobą kilka podmiotów, aby poprzez skoordynowane działania osiągnąć wspólnie ustalone cele.</p> <p>Zakres tematyczny projektów współpracy nie jest ograniczony i może zgodnie z założeniami celu szczegółowego dotyczyć wszystkich dziedzin życia publicznego.</p> <p>Duże znaczenie mają projekty realizowane w tych dziedzinach, w których funkcjonuje już rozwinięta współpraca. Należy ją stabilizować, pogłębiać i rozwijać, m.in. w dziedzinie rozwoju gospodarczego, prewencyjnej ochrony przeciwpowodziowej, bezpieczeństwa publicznego, ochrony konsumentów, opieki zdrowotnej, współpracy miast i gmin oraz ochrony przeciwpożarowej i przed klęskami żywiołowymi.</p> <p>W przypadku pozostałych zakresów współpracy, należy ją tak rozwijać, aby w jej wyniku powstały stabilne i trwałe sieci współpracy o transparentnych strukturach.</p> <p>W ramach projektów kooperacyjnych kwalifikowalne są również inwestycje, które</p> <ul style="list-style-type: none"> • są nieodzowne do wdrożenia współpracy i osiągnięcia celów projektów (zgodnie z art. 3 rozp. (UE) nr 1301/2013), • w uzasadniony sposób konieczne są do osiągnięcia celu szczegółowego „Wzmocnienie transgranicznej współpracy instytucji i obywateli we wszystkich aspektach życia publicznego” oraz • są oceniane jako integralny element współpracy. <p>Szczegółowe uzasadnienie przewidzianych inwestycji musi zostać przedstawione w każdym poszczególnym przypadku we wniosku o dofinansowanie projektu.</p> <p>W CT 11 nie są kwalifikowalne inwestycje, jeżeli są wyłącznym przedmiotem wsparcia.</p> <p>Ważnym instrumentem współpracy są zarządzane przez Euroregiony Fundusze Małych Projektów. Małe projekty wspierają proces przezwyciężania barier językowych i kulturowych, służą inicjowaniu oraz dalszemu rozwijaniu istniejących partnerstw na polsko-niemieckim pograniczu, a tym samym odpowiednio przyczyniają się do osiągnięcia celów osi priorytetowej IV.</p> <p>Przykłady dofinansowywanych przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W zakresie administracji i społeczeństwa obywatelskiego:<ul style="list-style-type: none"> ○ wspieranie współpracy transgranicznej i tworzenia transgranicznych sieci współpracy samorządów terytorialnych oraz instytucji prywatnych i publicznych oraz organizacji pozarządowych we wszystkich obszarach tematycznych, np. w zakresie kultury, spraw społecznych (np. praca dla młodych osób), środowiska naturalnego, planowania przestrzennego (miejskiego i regionalnego) itp. ○ wymiana doświadczeń i transfer dobrych praktyk z innych regionów granicznych, w szczególności na granicy polsko-niemieckiej ○ kontynuacja Funduszu Małych Projektów na rzecz współpracy obywateli • W zakresie gospodarki, nauki i badań naukowych:	

Priorytet inwestycyjny	11 (EWT)
<ul style="list-style-type: none"> ○ współpraca sieciowa podmiotów gospodarczych, wzmocnienie powiązań gospodarczych na pograniczu oraz promowanie transgranicznej aktywności przedsiębiorstw ○ współpraca placówek naukowych na obszarze wsparcia oraz rozwijanie transgranicznej kooperacji pomiędzy nauką a gospodarką ○ wspieranie przedsiębiorczości i zakładania przedsiębiorstw transgranicznych oraz rozwijania kooperacji przedsiębiorstw ● W zakresie usług publicznych: <ul style="list-style-type: none"> ○ współpraca na polu bezpieczeństwa i porządku publicznego, np. w zakresie obrony cywilnej i ochrony przed klęskami żywiołowymi, współpraca straży pożarnych i w zakresie uzgodnionej ochrony przeciwpowodziowej oraz współpraca w zwalczaniu przestępczości na pograniczu ○ transgraniczna ochrona konsumentów ○ wspólne przewyżanie konsekwencji przemian demograficznych, w szczególności poprzez współpracę w dziedzinie ochrony zdrowia i spraw społecznych <p>Kategorie beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● jednostki samorządu terytorialnego / komunalnego (województwo, powiaty, gminy, miasta), ich zrzeszenia, związki i instytucje im podległe ● europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej ● organy administracji rządowej / landowej i instytucje im podległe ● zarządzający i administrujący wieloprzestrzennymi obszarami chronionymi takimi jak parki narodowe, przyrodnicze i krajobrazowe oraz rezerваты biosfery ● państwowe gospodarstwa leśne i ich jednostki organizacyjne ● euroregiony ● podmioty prowadzące placówki edukacyjne, kształcenia zawodowego i doksztalcania ● instytucje aktywizacji gospodarczej / placówki wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjność, np. izby ● placówki naukowe ● instytucje kultury ● instytucje sportowe ● podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia i jednostki systemu ratownictwa medycznego ● osoby prawne pożytku publicznego, np. fundacje, stowarzyszenia ● organizacje pozarządowe, np. związki zawodowe, organizacje ochrony środowiska i zajmujące się sprawami społecznymi <p>Grupy docelowe: Mieszkańcy obszaru wsparcia wszystkich grup wiekowych, instytucje, szkoły wyższe i jednostki pozauniwersyteckie, przedsiębiorstwa</p> <p>Obszar docelowy: Cały obszar wsparcia.</p>	

2.1.27 Kierunkowe zasady wyboru operacji

Priorytet inwestycyjny	wszystkie
<p>System naboru i oceny wniosków w PWR będzie opisany w podręczniku beneficjenta.</p> <p>System spełnia kryteria efektywności, przejrzystości, zrównoważonego rozwoju i obiektywności oraz zapewnia, iż do dofinansowania ze środków UE będą wybierane w szczególności projekty o możliwie najsilniejszym oddziaływaniu transgranicznym, istotnym znaczeniu dla obszaru wsparcia, dużym potencjale innowacyjnym i jednocześnie szczególnie pozytywnym wpływem na środowisko, względnie stanowiące dla niego możliwie jak najmniejsze obciążenie. Tym samym dofi-</p>	

Priorytet inwestycyjny	wszystkie
<p>nansowane przedsięwzięcia będą korespondować z potrzebami społeczno-ekonomicznymi i ekologicznymi obszaru wsparcia, przedstawione w części strategicznej programu. Z punktu widzenia wykonalności projektów system ukierunkowany jest na wybór operacji, które charakteryzują się optymalną relacją skalkulowanych kosztów do zakładanych rezultatów, odpowiednim przygotowaniem i gotowością do realizacji, płynnością finansową oraz dobrze wykształconymi strukturami wdrażania. Dzięki zaakcentowaniu tych elementów można oczekiwać, iż prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych ryzyk na etapie wdrażania projektów zostanie znacznie ograniczone. W celu realizacji przedstawionych założeń, system oceny i wyboru projektów będzie spełniał następujące wymagania:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • w ramach oceny formalnej duży nacisk zostanie położony na stan zaawansowania przygotowania projektu, przede wszystkim gotowości do realizacji, wykluczającej długotrwały proces kontraktowania (wraz z formalno-prawnymi aspektami dotyczącymi planowanego przedsięwzięcia oraz podziałem zadań i zakresów odpowiedzialności partnerów projektu) • ocena formalna będzie także weryfikować, czy we wnioskowanym projekcie spełniony jest wymóg dotyczący partnerstwa instytucji pochodzących z obu narodowych części obszaru wsparcia • w ramach oceny merytorycznej ocena skupia się na dwóch najważniejszych aspektach: strategicznym: charakter transgraniczny projektu, zgodność z celami programu oraz wkład w osiągnięcie celów, a tym samym także wskaźników programowych, wkład w realizację strategii rozwojowych, wkład w realizację celów horyzontalnych, wartość dodana i trwałość; i operacyjnym: kwalifikowalność wydatków, celowość, efektywność i zasadność kosztów, czas realizacji, zarządzanie oraz logika projektu • sprawna komunikacja na poziomie wnioskodawca – WS oraz WS – inne jednostki zaangażowane w ocenę projektu; zapewnienie (przez WS) wnioskodawcom dostępu do informacji dotyczących planowanych lub już ogłoszonych naborów; informowanie wnioskodawców (przez WS) o aktualnym statusie oceny wniosku 	
<p>W/w aspekty strategiczne i operacyjne stanowią jednocześnie podstawę opracowania szczegółowych kryteriów oceny i wyboru projektów. Stosowny katalog tych kryteriów zostanie zaproponowany przez IZ w uzgodnieniu z jednostkami właściwymi w sprawach celów horyzontalnych, tak by w kolejnym kroku mógł zostać zatwierdzony przez KM.</p>	
<p>W celu zapewnienia obiektywności oraz oceny kwestii przedstawionych powyżej z punktu widzenia obu partnerów programowych, ocena projektów (również w odniesieniu do celów horyzontalnych) będzie dokonywana przez WS przy wsparciu ekspertów z danej dziedziny. Ocena będzie odbywać się przy zapewnionej bezstronności ekspertów uczestniczących w ocenie wniosków oraz z wykluczeniem sytuacji, w której mogłyby one ulegać wpływowi instytucji lub osób trzecich.</p>	
<p>Przewiduje się możliwość wspierania tzw. projektów flagowych poza regularnymi procedurami dotyczącymi naboru. Decyzja o tym, czy złożony wniosek jest projektem flagowym, podejmowana jest przez KM. Ocena i wybór tych projektów odbywa się na zasadach ogólnych z tą różnicą, iż dla projektów flagowych obowiązywać będą dodatkowe kryteria. Projekt flagowy powinien wywierać wpływ na cały lub większość obszaru wsparcia, w znaczący sposób realizować wskaźniki programowe i mieć szczególne znaczenie strategiczne.</p>	
<p>Ocenione projekty przedkładane są następnie pod obrady KM, który podejmuje decyzję o dofinansowaniu projektu zgodnie z przyjętymi procedurami, określonymi w regulaminie KM. W przypadku odrzucenia projektu KM w sposób wyczerpujący uzasadnia swoją decyzję.</p>	
<p>Zgodnie z art. 20 ust. 2 rozp. (UE) nr 1299/2013 możliwa jest realizacja projektów z partnerami spoza obszaru wsparcia. Wysokość środków Programu wykorzystywanych poza obszarem wsparcia nie może przekraczać 20 % jego całkowitej alokacji. Warunkiem przyznania dofinansowania jest generowanie przez taki projekt korzyści dla regionu objętego Programem. W ramach PW będzie uwzględniane przede wszystkim zainteresowanie współpracą partnerów pochodzą-</p>	

Priorytet inwestycyjny	wszystkie
<p>cych z sąsiadujących obszarów wsparcia. Przy wyborze tego typu projektów KM będzie uwzględniał warunki określone w w/w rozporządzeniu.</p> <p>W ramach PW nie będzie, co do zasady, przyznawana pomoc publiczna w rozumieniu art. 107 i 108 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Do ewentualnych wyjątków będą miały zastosowanie przepisy o pomocy de minimis lub postanowienia rozporządzenia dotyczącego wyłączeń grupowych. W ramach Programmu nie będą wspierane duże przedsiębiorstwa.</p>	

2.1.28 Wskaźniki produktu

Tabela 3: Wspólne i szczegółowe dla Programu wskaźniki produktu

Oś priorytetowa I – Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Cel szczegółowy 1 – Wzrost atrakcyjności transgranicznego wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Nr ID	Wskaźnik (Nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
6c.1	Liczba obiektów objętych wsparciem	sztuki	8	raporty z realizacji projektów	corocznie
6c.2 (CO 09)	Zrównoważona turystyka: Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	odwiedzi-ny/rok	10.000	raporty z realizacji projektów	corocznie
6c.3	Długość nowych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych, włącznie z oznakowaniem	km	300	raporty z realizacji projektów	corocznie

Cel szczegółowy 2 – Wspólna stabilizacja i poprawa stanu naturalnych podstaw egzystencji

Nr ID	Wskaźnik (Nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
6d.1 (CO 23)	Przyroda i różnorodność biologiczna: Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony	ha	1.000	raporty z realizacji projektów	corocznie

Oś priorytetowa II – Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport

Cel szczegółowy 3 – Poprawa infrastruktury drogowej celem zwiększenia dostępności transgranicznej

Nr ID	Wskaźnik (Nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
7c.1	Drogi: Całkowita	km	19	raporty z reali-	corocznie

Nr ID	Wskaźnik (Nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
(CO 14)	długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg			zacji projektów	

Cel szczegółowy 4 – Poprawa mobilności transgranicznej przyjaznej środowisku

Nr ID	Wskaźnik (Nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
7b.1	Liczba ofert komunikacji publicznej ukierunkowanych na zwiększenie ilości podróży na połączeniach transgranicznych	sztuki	2	raporty z realizacji projektów	corocznie

Oś priorytetowa III – Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji

Cel szczegółowy 5 – Rozszerzenie wspólnej oferty edukacyjnej i kształcenia zawodowego na rzecz uczenia się przez całe życie

Nr ID	Wskaźnik (Nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
10b.1 (CO 35)	Opieka nad dziećmi i edukacja: Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	osoby	200	raporty z realizacji projektów	corocznie
10b.2 (CO 46)	Rynek pracy i szkolenia: Liczba uczestników wspólnych systemów kształcenia i szkoleń mających na celu wspieranie zatrudnienia ludzi młodych, możliwości kształcenia oraz szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego ponad granicami	osoby	200	raporty z realizacji projektów	corocznie

Oś priorytetowa IV – Integracja mieszkańców i współpraca administracji

Cel szczegółowy 6 – Wzmocnienie transgranicznej współpracy instytucji i obywateli we wszystkich aspektach życia publicznego

Nr ID	Wskaźnik (Nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
11b.1	Liczba uczestników projektów FMP (w tym liczba mężczyzn / liczba kobiet)	osoby	50.000	raporty z realizacji projektów	corocznie
11b.1	Liczba współpracujących instytucji/organizacji (bez FMP)	instytucje	30	raporty z realizacji projektów	corocznie

2.1.29 Ramy wykonania

Tabela 4: Ramy wykonania dla wszystkich osi priorytetowych

OP	Rodzaj wskaźnika (Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu)	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Cel pośredni na 2018 r.	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
I	Wskaźnik finansowy	F1PA1	Finansowa realizacja osi priorytetowej	EUR	4.600.000	37.704.503	Wydatki poświadczone zgodnie z art. 126 lit. c) rozp. (UE) nr 1303/2013	
	Wskaźnik produktu	6c.1	Liczba obiektów objętych wsparciem	szt.	1	8	Raporty z realizacji projektów	
	Wskaźnik produktu	6c.2 (CO 09)	Zrównoważona turystyka: Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	odwiedziny / rok	1.250	10.000	Raporty z realizacji projektów	
II	Wskaźnik finansowy	F1PA2	Finansowa realizacja osi priorytetowej	EUR	2.750.000	22.387.046	Wydatki poświadczone zgodnie z art. 126 lit. c) rozp. (UE) nr 1303/2013	
	Wskaźnik produktu	7b.1 (CO 14)	Drogi: Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	2	19	Raporty z realizacji projektów	
III	Wskaźnik finansowy	F1PA3	Finansowa realizacja osi priorytetowej	EUR	1.450.000	11.782.657	Wydatki poświadczone zgodnie z art. 126 lit. c) rozp. (UE)	

OP	Rodzaj wskaźnika (Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu)	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Cel pośredni na 2018 r.	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							nr 1303/2013	
	Wskaźnik produktu	10b.1 (CO 35)	Opieka nad dziećmi i edukacja: Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	osoby	24	200	Raporty z realizacji projektów	
IV	Wskaźnik finansowy	F1PA4	Finansowa realizacja osi priorytetowej	EUR	4.750.000	38.882.766	Wydatki poświadczane zgodnie z art. 126 lit. c) rozp. (UE) nr 1303/2013	
	Wskaźnik produktu	11b.1	Liczba uczestników projektów FMP (w tym liczba mężczyzn / liczba kobiet)	osoby	17.500	50.000	Raporty z realizacji projektów	
	Wskaźnik produktu	11b.2	Liczba współpracujących instytucji/organizacji (bez FMP)	szt.	4	30	Raporty z realizacji projektów	

2.1.30 Kategorie interwencji

Tabela 5: Wymiar 1 - Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Zakres interwencji	Kwota (w EUR)
OP I	85	Ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej, ochrona przyrody i zielona infrastruktura	6.000.000
	90	Ścieżki rowerowe i piesze	4.000.000
	91	Rozwój i promowanie potencjału turystycznego obszarów przyrodniczych	4.000.000
	92	Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych	14.048.827
	94	Ochrona, rozwój i promowanie dóbr publicznych w dziedzinie kultury i dziedzictwa	4.000.000
OP II	34	Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	17.028.989
	43	Infrastruktura na potrzeby czystego transportu miejskiego i jego promocja (w tym wyposażenie i tabor)	2.000.000
OP III	50	Infrastruktura edukacyjna na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych	3.000.000
	51	Infrastruktura edukacyjna na potrzeby edukacji szkolnej (na poziomie podstawowym i średnim ogólnokształcącym)	2.000.000
	52	Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji elementarnej i opieki nad dzieckiem	1.000.000
	117	Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	4.015.258
OP IV	62	Transfer technologii i współpraca między uczelniami a przedsiębiorstwami, z korzyścią głównie dla małych i średnich przedsiębiorstw	6.000.000
	87	Środki w zakresie dostosowania do zmian klimatu oraz ochrona przed zagrożeniami związanymi z klimatem, np. erozją, pożarami, powodzią, burzami, suszami, oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie, w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności oraz systemy i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami	2.500.000
	88	Zapobieganie zagrożeniom naturalnym niezwiązanym z klimatem (np. trzęsieniami ziemi) oraz wywołanym działalnością człowieka, np. awariami przemysłowymi, oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie, w tym zwiększenie świadomości, ochrona ludności oraz systemy i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami	2.500.000
	112	Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	2.000.000
	119	Inwestycje w zdolności instytucjonalne i w sprawność	20.050.531

Oś priorytetowa	Kod	Zakres interwencji	Kwota (w EUR)
		administracji publicznej oraz efektywność usług publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w celu przeprowadzenia reform, z uwzględnieniem lepszego stanowienia prawa i dobrego rządzenia	

Tabela 6: Wymiar 2 - Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
OP I	01	32.048.827
OP II	01	19.028.989
OP III	01	10.015.258
OP IV	01	33.050.351

Tabela 7: Wymiar 3 - Typ obszaru

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
OP I	02	32.048.827
OP II	03	19.028.989
OP III	02	10.015.258
OP IV	02	33.050.351

Tabela 8: Wymiar 6 - Terytorialne mechanizmy wdrażania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
OP I	07	32.048.827
OP II	07	19.028.989
OP III	07	10.015.258
OP IV	07	33.050.351

2.2 Opis osi priorytetowej Pomoc Techniczna

2.2.1 Oś priorytetowa V

Numer identyfikacyjny	V
Nazwa	Pomoc Techniczna

2.2.2 Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii przez społeczności

Fundusz	EFRR
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	wydatki kwalifikowalne ogółem

2.2.3 Cele szczegółowe i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Numer identyfikacyjny	7
Cel szczegółowy	Przygotowanie, wdrożenie, monitoring, ewaluacja i kontrola interwencji
Rezultaty, które Państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii	<p>Pomoc Techniczna w ramach PW będzie wykorzystywana przede wszystkim do wzmocnienia i zwiększenia zdolności instytucjonalnej jednostek zaangażowanych we wdrażanie Programu, w celu realizacji szerokich zadań wymienionych w sekcji 5, w szczególności w zakresie zarządzania, kontroli i audytu, mających na celu skuteczne kierowanie wdrażaniem i określonych w artykule 72 (i kolejnych) oraz 122 (i kolejnych) rozp.(EU) nr 1303/2013. Centralny punkt stanowi przy tym stworzenie systemu zarządzania i kontroli z instytucjami: zarządzającą/certyfikującą i audytową. Utworzony zostanie także Wspólny Sekretariat, na który Instytucja Zarządzająca deleguje określone zadania. Przedmiotem dofinansowania ze środków Pomocy Technicznej będzie również budowa, zainstalowanie oraz funkcjonowanie systemów monitorowania, ewaluacji i kontroli finansowej, o których mowa w art. 110 (i kolejnych) rozp. (UE) nr 1303/2013. Zgodnie z art. 125 ust. 2d rozp. (UE) nr 1303/2013 środki Pomocy Technicznej mają także służyć budowie i rozbudowie elektronicznego systemu wymiany danych.</p> <p>Zaangażowanie środków Pomocy Technicznej ma w rezultacie służyć celowi, jakim jest zapewnienie przez stworzony system zarządzania i kontroli, bazujący na dotychczasowych doświadczeniach, prawidłowego wdrażania PW na całym polsko-niemieckim obszarze wsparcia.</p> <p>Pomoc Techniczna jest też jednym z głównych instrumentów służących spełnieniu warunków zdefiniowanych przez art. 115 (i kolejne) rozp. (UE) nr 1303/2013 w zakresie informacji i komunikacji dotyczącej PW. Rezultatem będzie lepsze postrzeganie Programu przez zainteresowanych i opinię publiczną oraz lepszy dostęp do informacji o Programie.</p>

Numer identyfikacyjny	7
	Pomoc Techniczna wspiera także działania dotyczące tłumaczeń na język polski i niemiecki w celu poprawy komunikacji między krajami członkowskimi uczestniczącymi w Programie.

2.2.4 Wskaźniki rezultatu

Tabela 9: Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu

(nie dotyczy)

2.2.5 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem, oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

(w podziale na osie priorytetowe)

2.2.5.1 Opis przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

Oś priorytetowa	V
<p>Pomoc Techniczna będzie wykorzystywana w ramach PW z inicjatywy obu uczestniczących w PW państw członkowskich (Niemcy, kraj związkowy Brandenburgia oraz Rzeczpospolita Polska) zgodnie z art. 59 rozp. (UE) nr 1303/2013.</p> <p>Przykłady dofinansowywanych przedsięwzięć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w zakresie wzmocnienia i zwiększenia zdolności instytucjonalnej jednostek zaangażowanych we wdrażanie Programu <ul style="list-style-type: none"> ○ przygotowanie Programu (opracowanie niezbędnych dokumentów programowych i wdrożeniowych) ○ wzmocnienie kadrowe zaangażowanych instytucji ○ utworzenie i prowadzenie Wspólnego Sekretariatu ○ kontrole i audyty oraz działania związane z dalszym rozwijaniem systemów kontroli ○ przygotowanie i realizacja posiedzeń Komitetu Monitorującego ○ usługi tłumaczeniowe • w zakresie budowy i funkcjonowania systemu monitorowania, ewaluacji i kontroli finansowej <ul style="list-style-type: none"> ○ przedsięwzięcia na rzecz monitorowania i ewaluacji wdrażania Programu ○ zakup, stworzenie, udoskonalanie i opieka nad systemami informatycznymi służącymi do zarządzania, monitorowania i oceny dofinansowywanych działań, m.in. realizacja założeń e-cohesion ○ ewaluacje dokonywane przez podmioty zewnętrzne, wraz z aktualizacjami metod ewaluacyjnych oraz wskaźników ○ przeprowadzanie analiz i studiów, także natury ogólnej, odnoszących się do zakresu tematycznego Programu lub obszaru objętego Programem • w zakresie lepszego postrzegania Programu przez zainteresowanych i opinię publiczną <ul style="list-style-type: none"> ○ przygotowanie i wdrażanie działań informacyjno-promocyjnych ○ udostępnianie i dystrybucja informacji o założeniach Programu oraz o stanie wdrażania <p>Kategorie beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instytucja Zarządzająca / Instytucja Certyfikująca • Koordynator Krajowy 	

Oś priorytetowa	V
<ul style="list-style-type: none"> • Instytucja Audytowa / Grupa audytorów • Instytucja goszcząca Wspólny Sekretariat • Kontrolerzy, o których mowa w art. 23 ust. 4 rozp. (UE) nr 1299/2013 • Regionalny Punkt Kontaktowy 	

2.2.5.2 Wskaźniki produktu, które mają się przyczynić do osiągnięcia

(w podziale na osie priorytetowe)

Tabela 10: Wskaźniki produktu

Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych
7.1	Raporty z wdrażania Programu i raporty końcowe	ilość	8	raporty przekazane KE przez IZ
7.2	Posiedzenia polsko-niemieckiego komitetu monitorującego Program	ilość	12	protokoły posiedzeń, dokumenty księgowe dotyczące organizacji posiedzeń
7.3	Spotkania robocze jednostek administracyjnych / instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu	ilość	12	protokoły spotkań, dokumenty księgowe dotyczące organizacji spotkań
7.4	Działania informacyjno-promocyjne	ilość	12	fizyczne rezultaty działań, dokumenty księgowe dotyczące ich realizacji
7.5	Ewaluacje / studia / ankiety	ilość	6	raporty z wykonanych ewaluacji i ankiet, opracowane studia, dokumenty księgowe dotyczące ich zlecenia i wykonania
7.6	Liczba zatrudnionych (ekwiwalenty pełnych etatów), których wynagrodzenie współfinansowane jest z Pomocy Technicznej	ekwiwalenty pełnych etatów	8	umowy o pracę

2.2.6 Kategorie interwencji

Tabela 11: Wymiar 1 - Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Zakres interwencji	Kwota (w EUR)
OP V	121	Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	5.509.154
	122	Ewaluacja i badania	200.000
	123	Informacja i komunikacja	300.000

Tabela 12: Wymiar 2 - Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
OP V	01	6.009.154

Tabela 13: Wymiar 3 - Typ obszaru

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
OP V	07	6.009.154

3 Plan finansowy

3.1 Środki finansowe z EFRR (w EUR)

Tabela 14: Środki finansowe z EFRR (w EUR)

Fundusz	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ogółem
EFRR	0	12.221.078	10.358.365	18.821.085	19.197.508	19.581.456	19.973.087	100.152.579
Kwoty IPA (w stosownych przypadkach)	0	0	0	0	0	0	0	0
Kwoty EIS (w stosownych przypadkach)	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	0	12.221.078	10.358.365	18.821.085	19.197.508	19.581.456	19.973.087	100.152.579

3.2 Łączne środki finansowe z EFRR oraz współfinansowania krajowego (w EUR)

3.2.1 Łączne środki finansowe z EFRR oraz współfinansowania krajowego (w EUR)

Tabela 15: Plan finansowy

Oś priorytetowa	Fundusz	Podstawa kalkulacji wsparcia Unii (całkowity koszt kwalifikowalny lub publiczny koszt kwalifikowalny)	Wsparcie Unii (a)	Wkład krajowy (b) = (c) + (d)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa dofinansowania (f) = (a)/(e)	Dla celów informacyjnych	
					Krajowe środki publiczne (c)	Krajowe środki prywatne (d)			Wkłady państw trzecich	Wkład EBI

Oś priorytetowa	Fundusz	Podstawa kalkulacji wsparcia Unii (całkowity koszt kwalifikowalny lub publiczny koszt kwalifikowalny)	Wsparcie Unii (a)	Wkład krajowy (b) = (c) + (d)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa dofinansowania (f) = (a)/(e)	Dla celów informacyjnych		
					Krajowe środki publiczne (c)	Krajowe środki prywatne (d)			Wkłady państw trzecich	Wkład EBI	
OP I	EFRR	wydatki kwalifikowalne ogółem	32.048.827	5.655.676	5.355.676	300.000	37.704.503	85,00%	0	0	
	IPA		0	0	0	0	0		0	0	
	EIS		0	0	0	0	0		0	0	
OP II	EFRR		19.028.989	3.358.057	2.858.057	500.000	22.387.046	85,00%	0	0	
	IPA		0	0	0	0	0		0	0	
	EIS		0	0	0	0	0		0	0	
OP III	EFRR		10.015.258	1.767.399	1.567.399	200.000	11.782.657	85,00%	0	0	
	IPA		0	0	0	0	0		0	0	
	EIS		0	0	0	0	0		0	0	
OP IV	EFRR		33.050.351	5.832.415	5.732.415	100.000	38.882.766	85,00%	0	0	
	IPA		0	0	0	0	0		0	0	
	EIS		0	0	0	0	0		0	0	
OP V (PT)	EFRR		6.009.154	1.060.439	1.060.439	0	7.069.594	85,00%	0	0	
	IPA		0	0	0	0	0		0	0	
	EIS		0	0	0	0	0		0	0	
ogółem	EFRR		100.152.579	17.673.986	16.573.986	1.100.000	117.826.565	85,00%	0	0	
	IPA		0	0	0	0	0		0	0	
	EIS		0	0	0	0	0		0	0	
ogółem	ogółem wszystkie fundusze										
				100.152.579	17.673.986	16.573.986	1.100.000	117.826.565	85,00%	0	0

Oś priorytetowa	Fundusz	Podstawa kalkulacji wsparcia Unii (całkowity koszt kwalifikowalny lub publiczny koszt kwalifikowalny)	Wsparcie Unii (a)	Wkład krajowy (b) = (c) + (d)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa dofinansowania (f) = (a)/(e)	Dla celów informacyjnych	
					Krajowe środki publiczne (c)	Krajowe środki prywatne (d)			Wkłady państw trzecich	Wkład EBI
	dusze									

3.2.2 Podział według osi priorytetowej i celu tematycznego

Tabela 16: Podział według osi priorytetowej i celu tematycznego

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Wkład Unii	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
OP I	CT 6	32.048.827	5.655.676	37.704.503
OP II	CT 7	19.028.989	3.358.057	22.387.046
OP III	CT 10	10.015.258	1.767.399	11.782.657
OP IV	CT 11	33.050.351	5.832.415	38.882.766
OP V (PT)	Pomoc techniczna	6.009.154	1.060.439	7.069.593
ogółem		100.152.579	17.673.986	117.826.565

Tabela 17: Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu

Oś priorytetowa	Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (w EUR)	Udział w całkowitej alokacji na Program (%)
OP I	6.400.000	6,4 %
OP II	800.000	0,8 %
OP III		
OP IV	2.500.000	2,5 %
OP V (PT)		
ogółem	9.700.000	9,7 %

4 Zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego

4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

Nie dotyczy

4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich

Nie dotyczy

4.3 Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT)

Nie dotyczy

4.4 Wkład planowanych interwencji w strategię makroregionalną i strategię na rzecz basenu morskiego, zgodnie z potrzebami obszaru objętego programem, które zostały ustalone przez zaangażowane państwa członkowskie i, jeśli dotyczy, przy uwzględnieniu ustalonych w tych strategiach strategicznie ważnych projektach

Obszar wsparcia Programu Współpracy położony jest w całości w obszarze oddziaływania obejmującej cały basen Morza Bałtyckiego makroregionalnej Strategii dla Regionu Morza Bałtyckiego.

Z uwagi na swój stosunkowo niewielki zasięg terytorialny i przypisaną mu alokację finansową w porównaniu z celami Strategii dla Regionu Morza Bałtyckiego Program Współpracy może wnieść jedynie ograniczony wkład w jej realizację.

Trzy cele wymienione w Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego to:

- Ochrona Morza Bałtyckiego,
- Poprawa połączeń w regionie oraz
- Wzrost dobrobytu.

W Celu szczegółowym 2 „Wspólna stabilizacja i poprawa stanu naturalnych podstaw egzystencji” w OP I możliwa jest realizacja takich projektów, które przyczyniają się do ochrony czystości wód Odry, a tym samym do „ochrony Morza Bałtyckiego”.

W Celu szczegółowym 3 „Poprawa infrastruktury drogowej celem zwiększenia dostępności transgranicznej” w OP II można mówić o wkładzie Programu w „skomunikowanie regionu” poprzez połączenie węzłów drugo- i trzeciorzędnych z siecią TEN-T.

Projekty w Celach szczegółowych 5 i 6 (OP III oraz IV), które ukierunkowane są na (gospodarczą) współpracę i edukację, mogą przyczyniać się do „wzrostu dobrobytu”, tak samo jak projekty w Celu szczegółowym 1 „Wzrost atrakcyjności transgranicznego wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego” (OP I) mogą wspierać rozwój turystyczny.

5 Przepisy wykonawcze do Programu EWT

5.1 Odpowiednie instytucje i podmioty

Tabela 18: Instytucje Programu

Instytucja / podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownik instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
Instytucja zarządzająca	Ministerstwo Sprawiedliwości, Spraw Europejskich i Ochrony Konsumentów Kraju Związkowego Brandenburgia (MdJEV) Heinrich-Mann-Allee 107 14473 Poczdam Referat Europejska współpraca te- rytorialna	Kierownik referatu
Instytucja audytowa	Ministerstwo Finansów Kraju Związkowego Brandenburgia Heinrich-Mann-Allee 107 14473 Poczdam Referat Kontrola finansowa fundu- szy UE	Kierownik referatu

Podmiot, któremu Komisja będzie przekazywać płatności

X	instytucja zarządzająca
	instytucja certyfikująca

Tabela 19: Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie kontroli i audytu

Instytucja / podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownik instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie kontroli	Investitionsbank des Landes Brandenburg (ILB) Steinstraße 104-106 14480 Poczdam, (kontroler z art. 23 rozporządze- nia (UE) nr 1299/2013) Referat 605 Interreg	Kierownik referatu
	Wojewoda Lubuski ul. Jagiellończyka 6 66-400 Gorzów Wlkp. (kontroler z art. 23 rozporządze- nia (UE) nr 1299/2013) Wydział programów europejskich i rządowych	Wojewoda Lubuski
Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie audytu	Ministerstwo Finansów Kraju Związkowego Brandenburgia Heinrich-Mann-Allee 107 14473 Poczdam Referat Kontrola finansowa fun- duszy UE	Kierownik referatu

Instytucja / podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownik instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej w Ministerstwie Finansów Rzeczypospolitej Polskiej – polski członek w grupie audytorów	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej

5.2 Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu

W celu wspierania Instytucji Zarządzającej (IZ) i Komitetu Monitorującego (KM), IZ utworzy po uzgodnieniach z Koordynatorem Krajowym (KK) po stronie polskiej (zadania Rzeczypospolitej Polskiej jako kraju członkowskiego realizowane są przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, zwanego na potrzeby Programu Koordynatorem Krajowym) Wspólny Sekretariat (WS) z siedzibą we Frankfurcie nad Odrą.

WS będzie ulokowany w strukturach MdJEV. Delegacja zadań IZ na WS nastąpi w drodze wewnętrzzresortowego postanowienia organizacyjnego. Zadania WS finansowane będą ze środków pomocy technicznej Programu.

Obsada WS będzie międzynarodowa i dwujęzyczna (polski i niemiecki). Liczba pracowników WS będzie uzależniona od zakresu powierzonych mu zadań. Przy wyborze pracowników WS zwrócona zostanie uwaga na to, by kandydaci posiadali możliwie szeroką wiedzę na temat obszaru wsparcia, oraz by WS był instytucją, która zapewni późniejszą bezstronność procesu oceny projektów.

Zadania WS zostały przedstawione także w podrozdziałach 2.2, 3.1 oraz punkcie 3.1.1 krótkiego opisu rozwiązań w zakresie zarządzania i kontroli.

5.3 Krótki opis rozwiązań w zakresie zarządzania i kontroli

1. Struktura systemu

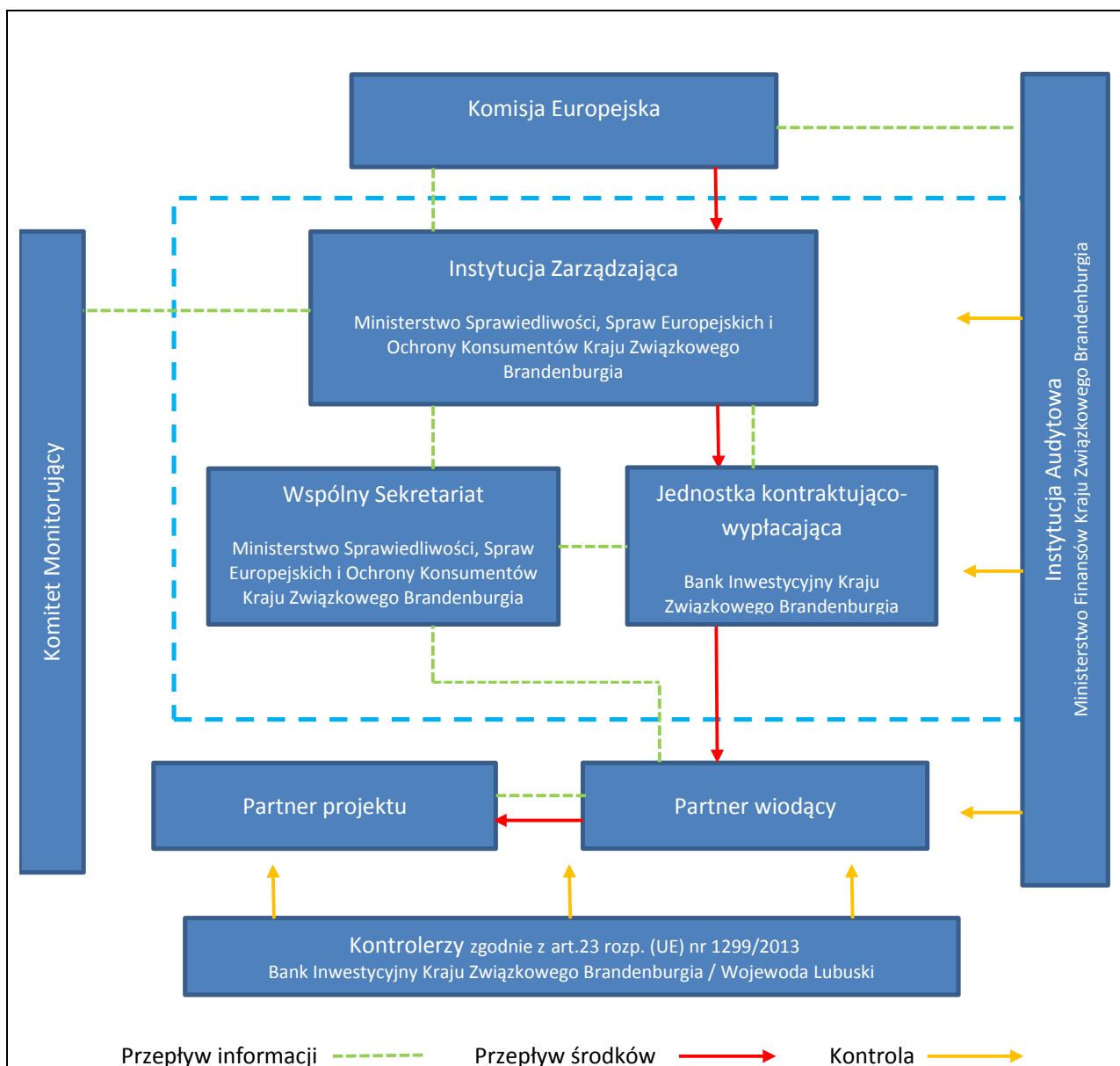
Trzon systemu tworzy współdziałanie trzech instytucji, odpowiedzialnych za prawidłowe wdrażanie Programu w zgodzie z prawodawstwem unijnym i krajowymi systemami prawnymi. Tymi instytucjami są:

- Instytucja Zarządzająca, pełniąca także zadania instytucji certyfikującej
- Wspólny Sekretariat
- Instytucja Audytowa.

IZ oraz IA mają swoją siedzibę w Brandenburgii. Obie te instytucje są umiejscowione w różnych jednostkach administracyjnych, tym samym spełniona będzie zasada rozdziału funkcji. Obie wyznaczone instytucje realizują zadania przewidziane dla nich we właściwych rozporządzeniach UE. Partnerzy programowi uzgadniają, iż przy wykonywaniu zadań, o których mowa w art. 127 rozp. (UE) nr 1303/2013, IA będzie korzystać ze wsparcia grupy audytorów.

Zasady dotyczące wspólnego wdrażania Programu, przede wszystkim w odniesieniu do zarządzania i kontroli oraz przejęcia lub delegacji zadań w tych zakresach, zostaną zapisane w stosownym porozumieniu administracyjnym między MdJEV a ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego (KK). KK jest partnerem do kontaktu we wszystkich sprawach dotyczących wdrażania Programu w polskiej części obszaru wsparcia, realizującym zadania państwa członkowskiego, w tym zadania koordynacyjno-konsultacyjne w partnerskiej współpracy z Instytucją Zarządzającą, oraz wspierającym ją we wdrażaniu Programu po stronie polskiej.

Poniższy schemat przedstawia współdziałanie wymienionych wyżej instytucji w ramach Programu.

Zgodnie z art. 124 rozp. (UE) nr 1303/2013 desygnacja IZ zostanie potwierdzona na podstawie sprawozdania i opinii niezależnego podmiotu audytowego, który ocenia, czy wyznaczona instytucja spełnia kryteria wewnętrznego środowiska kontrolnego, zarządzania ryzykiem, działań związanych z zarządzaniem i kontrolą oraz monitorowania określone w załączniku XIII do tego rozporządzenia.

W celu wspierania IZ, KM i w razie potrzeby IA przy realizacji ich zadań, jak również w celu wspierania wnioskodawców w przygotowaniu oraz beneficjentów we wdrażaniu projektów, utworzony zostaje zgodnie z art. 23 ust. 2 rozp. (UE) nr 1299/2013 i po konsultacji między partnerami programowymi Wspólny Sekretariat. WS będzie ulokowany w strukturach MdJEV, a dzięki temu, że będzie dysponował pracownikami dwujęzycznymi, będzie w równym stopniu reprezentował partnerów programowych we wdrażaniu Programu.

1.1 Zasada gospodarnego zarządzania środkami pochodzącymi z funduszy strukturalnych (art. 4 ust. 8 rozp. (UE) nr 1303/2013)

System zarządzania i kontroli ma za zadanie zagwarantować prawidłowe i efektywne wykorzystanie środków UE zgodnie z zasadą racjonalnego i oszczędnego gospodarowania środkami w celu wdrożenia Programu.

W uzupełnieniu zasad dotyczących kwalifikowalności, o których mowa w art. 65-71 rozp. (UE) nr 1303/2013, rozp. (UE) nr 1301/2013, rozp. (UE) nr 1299/2013, lub które zostały ustalone przez Komisję Europejską w drodze wydanych delegowanych aktów prawnych, partnerzy programowi opracują dla Programu dodatkowe wspólne zasady kwalifikowalności. W przypadku konieczności podjęcia decyzji w kwestii kwalifikowalności, która nie została uregulowana zasadami wymienionymi powyżej, będą miały zastosowanie krajowe przepisy partnera programowego, po którego stronie poniesiony został dany wydatek.

Na potrzeby wdrażania Programu zostaną opracowane dwa podręczniki: pierwszy z nich – „podręcznik beneficjenta” – będzie skierowany do potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów Programu i będzie zawierał przedstawione w przystępny sposób założenia Programu, ramy prawne, możliwości wsparcia oraz opisy procedur dotyczących składania, wyboru i rozliczania wniosków projektowych. Drugi z podręczników – „podręcznik wdrażania” – przewidziany jest do użytku przez instytucje biorące udział we wdrażaniu Programu i będzie zawierał regulacje dotyczące ram funkcjonowania i wzajemnej współpracy na każdym z etapów wdrażania.

Ocena poszczególnych wniosków o dofinansowanie w ramach Programu, poprzedzająca wybór projektów przez KM, zapewnia ekonomiczną adekwatność rodzajów i wysokości kosztów każdego pojedynczego projektu, a tym samym gospodarne i oszczędne wykorzystanie środków Programu.

Istotny element gospodarnego i oszczędnego podejścia do środków z funduszy strukturalnych stanowi także przestrzeganie przy realizacji Programu europejskich dyrektyw dotyczących zamówień publicznych, względnie krajowych przepisów prawa w tym zakresie. Dzięki wprowadzeniu odpowiednich zapisów w decyzji o przyznaniu dofinansowania, względnie w umowie o dofinansowanie, przestrzeganie wszystkich wymienionych powyżej regulacji stanie się wiążące w odpowiednim zakresie także dla beneficjentów.

2. Instytucje realizujące zadania z zakresu zarządzania i kontroli

2.1 Instytucja Zarządzająca

W strukturze organizacyjnej MdJEV Instytucja Zarządzająca Programem znajduje się w referacie Europejska Współpraca Terytorialna.

Zadania IZ zostały zdefiniowane w art. 125 rozp. (UE) nr 1303/2013 (z wyłączeniem art. 125 ust. 4 lit. a) w powiązaniu z art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013.

Zgodnie z tymi postanowieniami IZ może delegować odpowiedzialność za zadania administracyjne i związane z wdrażaniem Programu na inne instytucje. Wykorzystując tę możliwość IZ deleguje część zadań na WS i Jednostkę kontraktująco-wypłacającą. Delegacja zadań na WS uregulowana zostanie wewnątrzresortowym postanowieniem organizacyjnym, natomiast przekazanie zadań Jednostce kontraktująco-wypłacającej nastąpi w drodze zawartej między MdJEV a ILB umowy obsługi, zawierającej stosowne postanowienia dotyczące m.in. zadań w zakresie wydawania decyzji o przyznaniu dofinansowania / zawierania umów o dofinansowanie (kontraktowanie) oraz w zakresie przekazywania środków beneficjentom (refundowanie wydatków).

Przedstawiony powyżej podział zadań został zestawiony szczegółowo w poniższej tabeli:

	Zadania Instytucji Zarządzającej zgodnie z art. 125 rozp. (UE) nr 1303/2013	Instytucja Zarządzająca	Wspólny Sekretariat	Jednostka kontraktująco-wypłacająca
1	Odpowiedzialność za zarządzanie Programem w zgodzie z zasadą gospodarnego operowania środkami	X		
2	Opracowanie dokumentów programowych i ich aktualizacja	X		
3	Utworzenie Wspólnego Sekretariatu (w konsultacji z partnerem programowym)	X		
4	Przeprowadzanie kontroli	X		

	systemowych w WS			
5	Ustanowienie stosownych procedur i kryteriów wyboru projektów oraz ich zastosowanie po zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący	X (ustanowienie)	X (stosowanie)	
6	Nabór i ocena wniosków o dofinansowanie		X	
7	Zapewnienie, iż beneficjenci będą dysponować dokumentami, z których wynikają warunki przyznania dofinansowania w ramach poszczególnych projektów (decyzja o przyznaniu dofinansowania / umowa o dofinansowanie)			X
8	Weryfikacja wszystkich składanych przez beneficjentów wiodących wniosków o refundację wydatków (weryfikacja finansowa i kwalifikowalności wniosków o refundację składanych przez partnerów projektów przeprowadzana jest przez kontrolerów z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013, patrz rozdział 3.2)		X	
9	Utworzenie krajowego systemu kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 oraz zapewnienie, że system ten funkcjonuje skutecznie oraz zgodnie z przepisami i zasadami Programu; Utworzenie krajowego systemu rozpatrywania skarg/zastrzeżeń dotyczących wyników kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013; Coroczne informowanie IZ w zakresie prawidłowości funkcjonowania polskiego systemu kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013	Zadanie państw członkowskich; odpowiedzialność za spójność systemu po stronie IZ		
10	Wprowadzenie procedur zapewniających przechowywanie dokumentacji dotyczącej wydatków i kontroli, niezbędnej dla zapewnienia właściwej ścieżki audytu	X (patrz poz. 9)		

11	Zapewnienie, by wydatki beneficjenta były weryfikowane w terminie trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentów przez tego beneficjenta	X			
12	Wyplata środków na rzecz beneficjentów (partnerów wiodących)			X	
13	Wspieranie pracy KM i udostępnianie informacji o postępach we wdrażaniu Programu		X		
14	Informowanie KM o zmianach w systemie zarządzania i kontroli	X			
15	Monitoring realizacji wskaźników Programu	X			
16	Sporządzanie corocznych raportów oraz raportu końcowego z wdrażania Programu i przekazywanie ich KE po zatwierdzeniu przez KM	X			
17	Udostępnianie informacji dotyczących zadań wykonywanych przez instytucje uczestniczące we wdrażaniu Programu	X			
18	Utworzenie systemu monitorowania, ewaluacji, zarządzania finansowego, kontroli i audytu projektów oraz zapewnienie pozyskiwania, rejestrowania i przechowywania niezbędnych w tym celu danych	X			
19	Zapewnienie, iż wszystkie kwoty objęte nieprawidłowościami zostaną odzyskane od beneficjenta wiodącego, względnie od jedyne go beneficjenta, a partnerzy projektów zwrócą beneficjentowi wiodącemu niesłusznie wypłacone kwoty	X			
20	Wybór projektów do kontroli trwałości i ich przeprowadzenie - art. 71 rozp. (UE) nr 1303/2013	Zadanie państw członkowskich; odpowiedzialność za spójność systemu po stronie IZ			
21	Opracowanie planu ewaluacji, przedłożenie KM, przeprowadzanie ewaluacji pod-	X			

	czas wdrażania Programu, przekazywanie wyników ewaluacji KE			
22	Opracowanie i wdrożenie strategii komunikacji, informowanie KM o postępach we wdrażaniu strategii wraz z oceną rezultatów, m.in. propagowanie roli dokonanej polityki spójności i funduszy wśród mieszkańców UE poprzez działania informacyjno-komunikacyjne dotyczące rezultatów i oddziaływania umów partnerskich, programów i projektów	X		
23	Zapewnienie utworzenia strony internetowej z informacjami o Programie	X	X (wspierająco)	
24	Sporządzanie wniosków o płatność i przedkładanie ich KE	X		
25	Sporządzanie rocznych sprawozdań finansowych oraz poświadczenie ich kompletności, dokładności i prawdziwości – art. 126 lit. b rozp. (UE) nr 1303/2013	X		
26	Prowadzenie rachunkowości dotyczącej wydatków deklarowanych do KE w formie elektronicznej	X (na poziomie programu)		X (na poziomie projektów)
27	Prowadzenie ewidencji kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu operacji			X

W oparciu o postanowienia art. 21 ust. 1 rozp. (UE) nr 1299/2013 IZ przejmuje także zadania instytucji certyfikującej, określone w art. 126 rozp. (UE) nr 1303/2013.

W ramach czynności wykonywanych przez IZ, które składają się na zakres zadań związanych z przejęciem obowiązków instytucji certyfikującej, nie przewiduje się delegacji zadań na inne instytucje – poza kwestią wypłaty refundacji na rzecz beneficjentów (patrz poz. 12 w powyższej tabeli).

2.2 Wspólny Sekretariat

Procedura utworzenia WS została opisana w punkcie 5.2 Programu, natomiast jego główne zadanie zostało zdefiniowane w art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013. Zadania WS na poziomie programowym, delegowane przez IZ, zostały przedstawione w tabeli powyżej. Poza tym WS informuje potencjalnych beneficjentów o możliwościach uzyskania dofinansowania w ramach Programu oraz wspiera beneficjentów we wdrażaniu ich projektów. Najważniejsze zadania operacyjne WS w zakresie procesu aplikacyjnego i rozliczania projektów zostały wymienione w rozdziale 3.1.1.

WS informuje również opinię publiczną i zainteresowanych Programem o dofinansowywanych projektach. Przedstawienie treści i procedur programowych będzie odbywać się w sposób klarowny, przyjazny dla użytkownika, atrakcyjny i przejrzysty i ma na celu pozyskanie potencjalnych beneficjentów wiodących,

względnie partnerów projektów. WS, przy wsparciu Regionalnego Punktu Kontaktowego (RPK), ulokowanego po stronie polskiej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego, zapewnia, by wdrażanie i monitorowanie strategii komunikacji odbywało się w zgodzie z postanowieniami art. 116 rozp. (UE) nr 1303/2013. Zadania WS obejmują także opracowanie materiałów informacyjnych, czy współpracę z IZ, dotyczącą aktualizacji strony internetowej. W uzgodnieniu między WS a IZ zostanie wyznaczona osoba, która będzie odpowiadała za informację i komunikację na poziomie całego Programu. Zgodnie z art. 117 rozp. (UE) nr 1303/2013 nazwisko tej osoby zostanie przekazane koordynatorowi odpowiedzialnemu za informację i komunikację w Brandenburgii oraz KE.

2.3 Jednostka kontraktująco-wypłacająca

Jednostka kontraktująco-wypłacająca ulokowana w strukturach Banku Inwestycyjnego Kraju Związkowego Brandenburgia przejmując zadania związane z wykonaniem uchwał KM, dotyczących wyboru projektów do dofinansowania, tzn. prawnym zakontraktowaniem środków w formie wydania decyzji o przyznaniu dofinansowania / zawarcia umowy o dofinansowanie z niemieckimi bądź polskimi wnioskodawcami (partnerami wiodącymi), których projekty zostały wybrane przez KM, jak również zadania związane z wypłatą środków na podstawie raportów projektowych zatwierdzonych przez WS.

2.4 Kontrolerzy z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013

Kontrolerzy z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 potwierdzają podczas weryfikacji wszystkich raportów dotyczących aktualnych postępów w projekcie, przedkładanych przez partnerów projektów, czy ponoszone wydatki są zgodne z postanowieniami decyzji o przyznaniu dofinansowania, względnie umowy o dofinansowanie, oraz czy odpowiadają właściwym przepisom prawa UE oraz krajowego, jak również zasadom kwalifikowalności obowiązującym w Programie. Dodatkowo, za pomocą kontroli na miejscu realizacji projektów, o których mowa w art. 125 rozp. (UE) nr 1303/2013 w powiązaniu z art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013, weryfikuje się, czy dofinansowane produkty i usługi zostały faktycznie dostarczone względnie wykonane, czy wydatki wnioskowane przez partnerów projektów zostały faktycznie poniesione, oraz czy przy ich dokonywaniu przestrzegano obowiązujących przepisów prawa.

Kontrola z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 realizowana jest według zasady właściwości narodowej. W przypadku niemieckiej części obszaru wsparcia (niemieccy partnerzy projektów) zadanie to będzie wykonywane przez ILB. W przypadku polskiej części obszaru wsparcia (polscy partnerzy projektów) wyznaczenie Kontrolera z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 pozostaje w gestii KK, który na podstawie stosownego porozumienia powierza je mającemu siedzibę w regionie Województwa Lubuskiego. Procedura weryfikacji projektów w ramach kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 została przedstawiona w rozdziale 3.2.

2.5 Komitet Monitorujący

Program monitorowany będzie przez niemiecko-polski Komitet Monitorujący, w którego skład wchodzić będą przedstawiciele administracji kraju związkowego Brandenburgia, administracji centralnej w Polsce, samorządu województwa lubuskiego, euroregionów (reprezentujących jednostki samorządu terytorialnego), partnerów społecznych i gospodarczych oraz partnerów z zakresu ochrony środowiska (zgodnie z art. 5 ust. 1 rozp. (UE) nr 1303/2013). Skład KM jest parytetowy, tzn. liczba członków ze strony niemieckiej i polskiej jest taka sama. KM określi swoje zadania i sposób funkcjonowania w regulaminie, który zostanie przyjęty na jego pierwszym, inauguracyjnym posiedzeniu. Zadaniem KM będzie, zgodnie z art. 12 ust. 1 rozp. (UE) nr 1299/2013, również wybór projektów do dofinansowania.

KM odpowiedzialny jest w szczególności za:

- zatwierdzenie kryteriów oceny i wyboru projektów
- wybór projektów do dofinansowania
- zatwierdzenie podręcznika beneficjenta, funkcjonującego w ramach Programu, zawierającego także zasady kwalifikowalności dla Programu, oraz ewentualnych zmian jego treści
- monitorowanie postępu wdrażania Programu zgodnie z art. 49 ust. 1 rozp. (UE) nr 1303/2013
- zatwierdzanie rocznych i końcowych raportów z wdrażania Programu
- dokonywanie przeglądu w zakresie zarządzania finansowego i wdrażania Programu
- proponowanie zmian do dokumentu programowego i opiniowanie zmian proponowanych przez IZ
- proponowanie/zatwierdzanie realokacji środków pomiędzy osiami priorytetowymi Programu,

- zatwierdzenie Strategii Komunikacji Programu i corocznych aktualizacji planowanych działań informacyjno-komunikacyjnych; monitorowanie ich realizacji, a także wydawanie rekomendacji w celu poprawy ich realizacji
- zatwierdzenie Planu Ewaluacyjnego

2.6 Instytucja Audytowa i organy audytowe

Instytucja Audytowa zapewnia przeprowadzanie audytów systemów zarządzania i kontroli oraz audytów operacji na podstawie stosownej próby oraz z zastosowaniem uznawanych międzynarodowych standardów kontroli. Przy wykonywaniu zadań, o których mowa w art. 127 rozp. (UE) nr 1303/2013 IA będzie wspierana przez grupę audytorów.

3. Systemy i procedury zapewniające właściwą ścieżkę audytu

3.1 Opis procedur dotyczących wyboru i zatwierdzania projektów oraz zapewnienia ich zgodności z obowiązującymi przepisami prawa UE i państw-partnerów programowych przez cały okres wdrażania Programu

Instytucją odpowiedzialną za zarządzanie procesem aplikacyjnym będzie WS. Zasadniczo zakłada się przeprowadzanie naborów tematycznych. Ich harmonogram będzie skorelowany z postępowaniem w realizacji celów programowych, tak by zapewnić ich pełne osiągnięcie w okresie wdrażania Programu. Informacje o pierwszych naborach zostaną podane do publicznej wiadomości po zatwierdzeniu Programu przez KE oraz po uzyskaniu przez WS pełnej zdolności administracyjnej.

W momencie złożenia wniosku o dofinansowanie wnioskodawca deklaruje swoją zgodę na wpisanie go na listę beneficjentów. Lista ta zostanie stworzona przez WS i będzie uzupełniana na podstawie danych gromadzonych w informatycznym systemie monitorującym.

Wnioskodawca (partner wiodący) składa wniosek o dofinansowanie projektu ze środków Programu w WS, w którym następuje także rejestracja wniosków. Wnioski składane są w języku niemieckim i polskim.

Projekty są oceniane jako całość na wszystkich etapach procedury. Sekretariat przeprowadza ocenę formalną danych zawartych we wniosku i dokumentuje wyniki oceny w karcie oceny (w formie listy sprawdzającej z komentarzami). W przypadku zakończenia oceny formalnej z wynikiem pozytywnym, wniosek podlega ocenie merytorycznej. Zarówno ocena formalna jak i ocena merytoryczna przeprowadzane są na podstawie przyjętych przez KM kryteriów oceny i wyboru projektów. Kryteria te będą rozwinięciem kierunkowych zasad wyboru operacji zarysowanych w punkcie 2.1.27 Programu. Ocena merytoryczna przeprowadzana jest przez WS i ekspertów zewnętrznych z odpowiednich dziedzin.

Wyboru projektów do dofinansowania dokonuje KM zgodnie z procedurą przewidzianą w swoim regulaminie. KM głosuje również nad wnioskami, które uzyskały negatywny wynik oceny merytorycznej. KM informowany jest także o wnioskach z negatywnym wynikiem oceny formalnej.

WS publikuje na stronie internetowej Programu wykaz projektów, które zostały zatwierdzone do dofinansowania oraz powiadamia właściwych wnioskodawców.

Odpowiednio do decyzji KM ILB otrzymuje upoważnienie do wiążącego zakontraktowania środków programowych. Odbywa się to w formie wydania decyzji o przyznaniu dofinansowania bądź zawarcia umowy o dofinansowanie projektu z wnioskodawcą, w której zawarte są przede wszystkim założenia i cele projektu, warunki, na jakich przyznawane jest dofinansowanie, jego wysokość, plan finansowy oraz terminy dotyczące realizacji projektu.

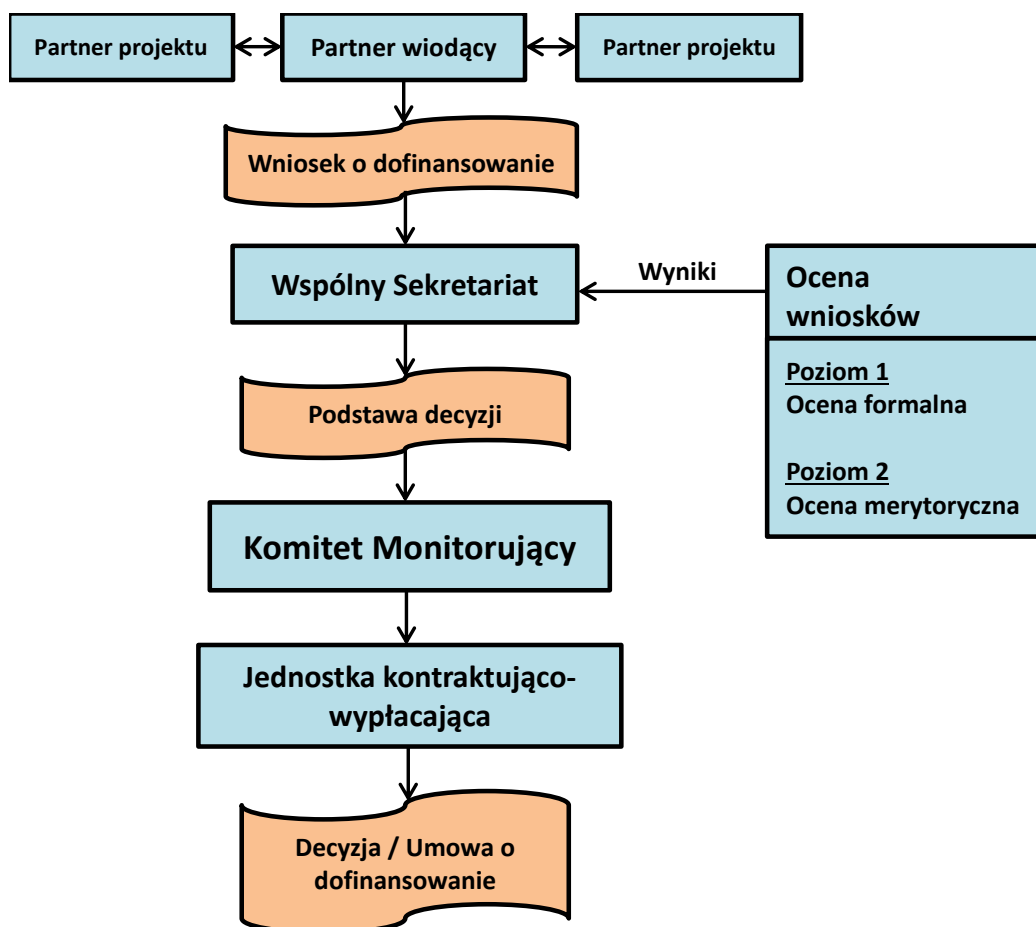
W przypadku negatywnych decyzji KM wnioskodawcy otrzymują stosowną informację o odrzuceniu wniosku, zawierającą informacje dotyczące możliwości złożenia ewentualnej skargi.

W decyzji o przyznaniu dofinansowania, względnie umowie o dofinansowanie beneficjent wiodący zostanie zobowiązany m.in. do utworzenia własnego konta projektowego, względnie osobnej pozycji kosztów, z którego/której jasno wynika cały przepływ środków dotyczący realizowanego projektu. Stosowna kontrola tego zobowiązania realizowana będzie przez kontrolerów z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 w ramach weryfikacji rozliczeń przedkładanych przez partnerów projektowych.

Stosowanie przez beneficjentów wiodących i partnerów projektów przepisów prawa unijnego i krajowego, a także zasad programowych, przez cały czas trwania projektu, w szczególności w odniesieniu do kwalifikowalności wydatków, prawa zamówień publicznych, jak również w określonych przypadkach przepisów dotyczących pomocy publicznej, czy ochrony środowiska, weryfikowane jest przez kontrolę z art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013 oraz częściowo także przez kontrolę drugiego stopnia w myśl art. 25 tego samego rozporządzenia.

Wszystkie instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu dbają równocześnie o to, by dane gromadzone w informatycznym systemie monitorującym, które dotyczą ich zakresów działań, były zawsze aktualne, względnie na bieżąco uaktualniane.

Procedura wyboru i zatwierdzania projektów została przedstawiona za poniższym schemacie:

3.1.1 Zadania WS w ramach zarządzania procesem aplikacyjnym

- organizacja naborów wniosków
- informowanie i udzielanie wsparcia wnioskodawcom
- elektroniczna ewidencja wniosków i danych służących monitorowaniu projektów / Programu
- ocena składanych wniosków, uwzględniająca stosowanie kryteriów oceny i wyboru projektów zatwierdzonych przez KM
- organizacja posiedzeń KM, wraz z przygotowaniem dokumentów na posiedzenia i sporządzeniem protokołów
- wykonywanie, względnie organizacja wykonania uchwał KM
- zarządzanie zmianami w projektach
- wsparcie w zakresie realizacji i rozliczania projektów

3.1.2 Procedura wnoszenia skarg

Partnerzy Programu będą dążyć do rozwiązania, które zapewni możliwie równe traktowanie niemieckich i polskich wnioskodawców / beneficjentów. Przewiduje się, iż możliwość wniesienia skargi będzie istniała w następujących punktach postępowania: ocena wniosku i wybór projektu przez KM (odrzućenie z powodów formalnych, brak rekomendacji KM), kontrola z art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013 (wynik kontroli) oraz

wdrażanie projektu (nieprzestrzeganie postanowień decyzji o przyznaniu dofinansowania / umowy o dofinansowanie, zmiany w projektach, ustalenia grupy audytorów). Szczegóły dotyczące sposobu postępowania ze skargami na poszczególnych etapach zostaną przedstawione w podręczniku beneficjenta.

3.1.3 Przypadek szczególny – Pomoc Techniczna

Projekty pomocy technicznej mają zasadniczo charakter ramowy i służą efektywnej i skutecznej realizacji zadań przypisanych poszczególnym instytucjom programowym i KK. Bazują one na uzgodnionym między partnerami programowymi i zatwierdzonym przez KM „Planie wykorzystania środków pomocy technicznej” (plan PT). Wnioski o środki pomocy technicznej składane są w IZ. IZ zatwierdza jedynie te wnioski, które mieszczą się w ramach zatwierzonego planu PT. IZ wykorzystuje środki pomocy technicznej na realizację zadań własnych odpowiednio do zatwierzonego planu PT.

3.2 Kontrole, o których mowa w art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013 oraz rozliczanie projektów

Kontrolerzy z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 są niezależni od IZ i od WS.

W celu możliwie jednolitej realizacji kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 na całym obszarze wsparcia partnerzy programowi wykorzystają sprawdzony w perspektywie finansowej 2007-2013 instrument „Wspólnych wytycznych w zakresie kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013”, które w tym celu zostaną odpowiednio dostosowane do nowych warunków. Dzięki temu zostaną utworzone jednolite standardy kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013, w szczególności w zakresie kontroli administracyjnych i na miejscu realizacji projektów. Ponieważ w przypadku tego Programu stykają się ze sobą dwa różne systemy prawne, wytyczne te będą stanowić ogólne, ramowe zasady kontroli. Ich uszczegółowienie, wraz z uwzględnieniem specyfiki krajowej w tym zakresie, nastąpi w wytycznych funkcjonujących na poziomie państw członkowskich.

Proces rozliczania i sprawozdawczości projektów zostanie ustandaryzowany formularzami, które zostaną udostępnione partnerom projektów na stronie internetowej Programu. Treść i zakres tych formularzy będzie uwzględniał wymagania UE oraz przepisy krajowe.

Poszczególne okresy sprawozdawcze w trakcie czasu trwania projektu zostaną ustalone w decyzji o przyznaniu dofinansowania, względnie umowie o dofinansowanie. Raport partnera w projekcie (zarazem wniosek o refundację) składa się zasadniczo z części opisowej i części finansowej. Kontrola administracyjna obejmuje 100% raportów z postępu realizacji projektu. Wydatki kontrolowane są na próbie w trakcie kontroli administracyjnej lub kontroli na miejscu. Dokładny zakres kontroli administracyjnej zostanie określony we „Wspólnych wytycznych w zakresie kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013”.

Kontrole na miejscu realizacji projektów odbywają się zarówno u beneficjenta wiodącego, jak również u partnerów projektów. Wybór projektów do kontroli na miejscu dokonywany jest na podstawie próby z uwzględnieniem analizy ryzyka. IZ i WS będą informowani o projektach wybranych do kontroli na miejscu, a także o rezultatach samych kontroli. Dokładny zakres kontroli na miejscu zostanie określony we „Wspólnych wytycznych w zakresie kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013”.

Wynikiem przeprowadzanej na poziomie krajowym kontroli z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 jest wypełniony protokół/lista sprawdzająca z kontroli, zatwierdzenie weryfikowanego raportu partnera oraz wystawienie certyfikatu poświadczającego prawidłowość rozliczanych wydatków.

3.3 Przypadek szczególny – Pomoc Techniczna

Zadania związane z kontrolą z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 wydatków beneficjentów projektów pomocy technicznej w Brandenburgii będą realizowane przez IZ. W przypadku projektów pomocy technicznej, których beneficjentem jest IZ, oraz w przypadku projektów pomocy technicznej KK, kontrola z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 będzie odbywać się odpowiednio w MdJEV oraz polskim Ministerstwie obsługującym ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego z zapewnieniem rozdzielenia zadań kontrolnych i wdrożeniowych. Kontrola z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 projektów pomocy technicznej realizowanych przez Wojewodę Lubuskiego przeprowadzana jest przez KK. Projekty pomocy technicznej Regionalnego Punktu Kontaktowego w Polsce będą weryfikowane przez polskiego kontrolera z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013. Ze względu na specyfikę projektów, które są z reguły przedmiotem dofinansowania ze środków pomocy technicznej, ich rozliczanie będzie odbywać się w ramach uproszczonego systemu sprawozdawczo-rozliczeniowego.

3.4 Ścieżka audytu

Ogólnie obowiązująca zasada stanowi, iż ocena wniosków oraz weryfikacja raportów projektowych prze-

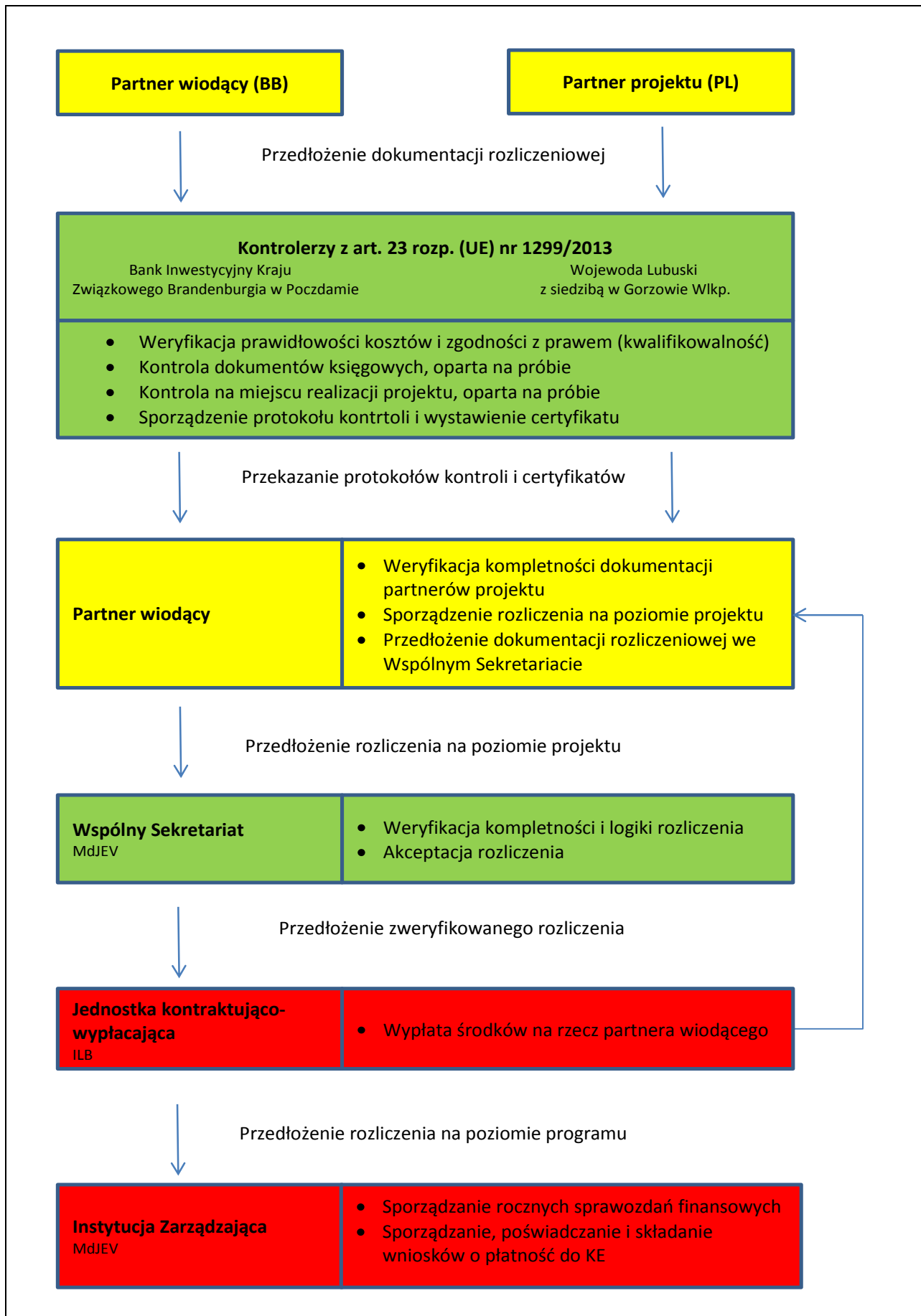
prowadzana jest przez WS (postępy w projekcie, kompletność i logika raportów projektowych) i kontrolerów z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 (prawidłowość wydatków ponoszonych przez partnerów projektu). IZ zapewnia odpowiednią jakość czynności kontrolnych tych instytucji poprzez wymóg sporządzania protokołów kontroli/list sprawdzających w celu udokumentowania przeprowadzonych weryfikacji. W razie potrzeby IZ może także podjąć stosowne działania, mające na celu zapewnienie odpowiedniej jakości pracy wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację Programu.

W celu prześledzenia ścieżki audytu obowiązującej w Programie, wszystkie istotne dokumenty na poziomie projektów, jak dokumentacja dotycząca oceny wniosku, decyzja o przyznaniu dofinansowania, względnie umowa o dofinansowanie, dokumentacja dotycząca zapewnienia współfinansowania krajowego, raporty projektowe oraz protokoły kontroli/listy sprawdzające potwierdzające ich weryfikację przez kontrolera z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 itp. będą gromadzone i przechowywane w aktach projektowych. Poza tym – zgodnie z ustalonym systemem rozliczania projektów – w systemie informacyjnym funkcjonującym w Programie ujmowane będą wszystkie kwoty scertyfikowane i wypłacone na poziomie poszczególnych partnerów projektu, względnie na poziomie projektu.

Wszyscy partnerzy danego projektu (partner wiodący i partnerzy projektu) zostaną zobowiązani zapisami decyzji o przyznaniu dofinansowania, względnie umowy o dofinansowanie, do wdrożenia postanowień art. 140 rozp. (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do terminu, miejsca i sposobu przechowywania oryginalnej dokumentacji.

Pojedyncze kroki proceduralne, jakie w związku z cyklem projektu wykonują poszczególne instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu, zostaną przedstawione poglądowo w podręczniku wdrażania (ścieżki audytu dla procedury oceny wniosków wraz z zatwierdzaniem projektów do dofinansowania i zmianami decyzji o przyznaniu dofinansowania, względnie umowy o dofinansowanie, oraz procesu rozliczania projektów).

Schemat ilustrujący kontrolę finansową i przepływ środków w Programie został przedstawiony na poniższym rysunku (wybór partnera wiodącego z Brandenburgii i partnera projektu z Polski jest przypadkowy i służy jedynie zobrazowaniu właściwości kontrolerów z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013).

4. Zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, oraz ich wykrywanie i korygowanie, oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie

4.1 Zapobieganie

Oba Państwa członkowskie uczestniczące w Programie zapewniają poprawne funkcjonowanie krajowych systemów zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości, przy czym także pojęcie nadużycia finansowego rozumiane jest tutaj jako specyficzna kategoria nieprawidłowości. Instytucje programowe dołączają się przy tym do rekomendacji KE, by reprezentować proaktywne, strukturyzowane i ukierunkowane na konkretne cele podejście w zakresie zarządzania ryzykiem nadużyć i oświadczają swoją gotowość do nadawania „the right tone from the top” – czy to na wydarzeniach dotyczących Programu, czy na szkoleniach dla wnioskodawców. Jasny i widoczny dla wszystkich partnerów związanych i niezwiązanych z Programem wyraz zainteresowania instytucji programowych osiągnięciem możliwie najwyższych standardów etycznych będzie wspomagany przez wewnątrzprogramowy system kontroli. Art. 125 ust. 4 lit. c) rozp. (UE) nr 1303/2013 zobowiązuje Instytucję Zarządzającą do określenia ryzyk dotyczących możliwego potencjału nadużyć i do wprowadzenia na tej podstawie skutecznych i proporcjonalnych środków zaradczych. Jako instrument do określenia ryzyka nadużyć finansowych będzie stosowany arkusz samoevaluacji proponowany w załączniku nr 1 do wytycznych KE „Fraud Risk Assessment und Effective and Proportionate Anti-Fraud-Measures”. Zespół ewaluacyjny będzie składał się z przedstawicieli instytucji programowych z Brandenburgii i Polski. Ryzyko wystąpienia nadużyć będzie określane dla trzech istotnych kroków wdrażania Programu: wybór projektów / beneficjentów do dofinansowania, realizacja projektu ze szczególnym uwzględnieniem fazy przetargowej oraz rozliczenie projektu i płatności. W zależności od wyników oceny instytucje biorące udział we wdrażaniu Programu, a zwłaszcza WS, kontrolerzy z art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013 oraz jednostka kontraktująco-wypłacająca, będą w ramach wykonywania swoich zadań zwracać szczególną uwagę na umiejętne określanie ryzyka wystąpienia nieprawidłowości, względnie nadużyć finansowych, np. przez stosowanie tzw. red flags jako kryterium kontrolnego. W ten sposób będzie można zapobiegać, względnie identyfikować potencjalne konflikty interesów, względnie przypadki wywierania wpływu przy wyborze projektów, możliwe łamanie przepisów prawa zamówień publicznych podczas realizacji projektów, czy nieodpowiadające rzeczywistości rozliczenia projektów.

Ponieważ działania prewencyjne nigdy nie oferują absolutnej ochrony przed nadużyciami, rozważane jest także korzystanie z dodatkowych narzędzi pozyskiwania danych, jak np. stosowne zasoby informacyjne instytucji kontraktującej.

4.2 Wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości; odzyskiwanie nienależnie wypłaconych środków UE

Decyzja o przyznaniu dofinansowania / umowa o dofinansowanie projektu będzie obligować partnera wiodącego do przekazywania informacji i współdziałania w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości. Zostanie on m.in. zobowiązany do bezzwłocznego informowania jednostki kontraktująco-wypłacającej o wszelkich znaczących zmianach okoliczności realizacji projektu. W decyzji o przyznaniu dofinansowania / umowie o dofinansowanie projektu zostaną zawarte także regulacje dotyczące zwrotu przyznanych środków.

Za zwrot przyznanych środków do jednostki kontraktująco-wypłacającej, względnie wypłacającej odpowiedzialny jest wyłącznie partner wiodący, przy czym w tym wypadku działania jego partnerów projektowych stawiane są na równi z jego działaniami. Partner wiodący będzie zatem przenosił swoje obowiązki wynikające z decyzji o przyznaniu dofinansowania / umowy o dofinansowanie oraz kwestie spełnienia ewentualnych warunków na swoich partnerów projektowych, by dysponować podstawą do ewentualnego żądania od nich zwrotu niesłusznie wypłaconych środków EFRR. W tym celu partnerzy projektu będą zawierać porozumienie partnerskie, które będą przedkładać przed pierwszą refundacją środków w ramach projektu.

Przesłanki do żądania zwrotu środków zachodzą w momencie wystąpienia okoliczności będącej podstawą do cofnięcia decyzji o przyznaniu dofinansowania /rozwiązania umowy o dofinansowanie projektu lub w momencie stwierdzenia, iż dofinansowanie zostało przyznane na podstawie nieprawidłowych lub niekompletnych danych, dofinansowanie nie zostało wykorzystane lub nie jest już wykorzystywane na przewidziany cel, lub projekt nie jest realizowany zgodnie z postanowieniami decyzji o przyznaniu dofinansowania / umowy o dofinansowanie.

W przypadku uzasadnionego żądania zwrotu kosztów jednostka kontraktująco-wypłacająca informuje o tym fakcie partnera wiodącego, podając powody takiej decyzji, żądając zwrotu wypłaconych środków w

wyznaczonym terminie oraz wskazując na obowiązek naliczenia odsetek wg określonej stopy. Po odzyskaniu żądanej kwoty jednostka kontraktująco-wypłacająca informuje właściwego kontrolera z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013, IZ, KK, IA oraz partnera wiodącego o zakończeniu postępowania.

Odzyskiwanie dofinansowania przez jednostkę kontraktująco-wypłacającą przedstawia się w następujący sposób:

- kontroler z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 stwierdza okoliczności skutkujące zwrotem środków
- kontroler z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 przekazuje informację jednostce kontraktująco-wypłacającej i IZ
- ustalenie kwoty zwrotu i ewentualnych odsetek
- wystosowanie żądania zwrotu środków do partnera wiodącego
- zaksięgowanie zwróconej kwoty na koncie Programu

Poszczególne kroki postępowania są rejestrowane i zapisywane w informatycznym systemie monitorującym.

Jeśli odzyskanie kwoty niesłusznie wypłaconej od lub przez beneficjenta wiodącego w okresie akceptowalnym z punktu widzenia wdrażania Programu okaże się niemożliwe, to zgodnie z art. 27 ust. 3 rozp. (UE) nr 1299/2013 kwota roszczenia, zwracana jest przez państwo członkowskie, na którego terytorium dany beneficjent ma swoją siedzibę.

Państwa członkowskie zawiadamiają KE o nieprawidłowościach, których wartość przekracza kwotę 10 000 euro wkładu unijnego na jednego partnera projektu oraz o wynikach działań podjętych w związku z wykrytymi nieprawidłowościami.

Ze względu na indywidualny charakter danych oraz szczegóły dotyczące praktyk prowadzących do powstawania nieprawidłowości informacje zawarte w zawiadomieniach dotyczących nieprawidłowości podlegają stosownej ochronie. Instytucje właściwe w zakresie zgłaszania nieprawidłowości są zobowiązane do zagwarantowania, iż gromadzone, przetwarzane i przekazywane informacje o nieprawidłowościach podlegają ochronie na podstawie krajowych przepisów dotyczących ochrony danych osobowych.

5. Systemy komputerowe służące prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości

Podstawą monitorowania i oceny wdrażania Programu jest informatyczny system monitorujący służący do rejestrowania finansowych i fizycznych danych dotyczących dofinansowywanych projektów. Gromadzenie i rejestracja tych danych odbywa się w głównej mierze w WS i ILB pod merytorycznym nadzorem IZ.

Elektroniczne wprowadzanie i zapis danych księgowych dotyczących każdego z projektów wdrażanych w ramach Programu, jak również równoległa rejestracja niezbędnych danych związanych z zarządzaniem finansowym, monitorowaniem, kontrolą, audytem oraz ewaluacją będzie odbywać się z wykorzystaniem funkcjonujących w ILB i wzajemnie ze sobą powiązanych systemów „ABAKUS” i „efREporter”, które stosowane są również do obsługi innych programów operacyjnych w kraju związkowym Brandenburgia.

Dane wprowadzane i gromadzone przez WS, względnie ILB, w systemie „ABAKUS” mogą być automatycznie przekazywane IZ w formie bazy danych Access – na potrzeby systemu „efREporter” – za pomocą specjalnego interfejsu, który umożliwia przepływ danych między tymi dwoma systemami. Dzięki temu zostaje zapewniona sytuacja, w której dostarczane dane nie podlegają ciągłym zmianom systemu produkcyjnego (ABAKUS), lecz oddają spójny obraz zgromadzonych zasobów w danym momencie.

Dostęp do systemu „efREporter” – z różnymi prawami użytkownika – mają: IZ, WS, IA, KK, kontrolerzy z art. 23 rozporządzenia (UE) nr 1299/2013 oraz RPK.

Adaptacja całego systemu do wymagań rozporządzeń obowiązujących dla perspektywy finansowej 2014-2020, w szczególności do tzw. „e-cohesion”, nastąpi w najbliższym możliwym czasie. Wówczas wnioskodawcy będą mieli także możliwość elektronicznego złożenia wniosku projektowego.

5.4 Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi w przypadku korekt finansowych wprowadzonych przez instytucję zarządzającą lub Komisję

- I. W przypadku opisanym w art. 27 ust. 3 rozp. (UE) nr 1299/2013, w którym partnerowi projektu z danego państwa członkowskiego zrefundowano wydatki niekwalifikowalne, odpowiedzialność finansowa będzie ponoszona indywidualnie przez to państwo członkowskie.
- II. W przypadku nieprawidłowości skutkujących korektą finansową, państwa członkowskie poniosą odpowiedzialność finansową proporcjonalnie do nieprawidłowości zidentyfikowanych na ich terytorium:
  - a) nieprawidłowości systemowe na poziomie państwa członkowskiego:

Odpowiedzialność finansowa powinna obarczać tylko to państwo członkowskie, które ustanowiło na swoim terytorium wadliwy system (np. kontroli – art. 23). W przypadku zidentyfikowania istotnych błędów w systemach obu państw członkowskich i niemożności precyzyjnego przyporządkowania części nałożonej korekty do danego państwa członkowskiego:

    - odpowiedzialność finansowa dzielona jest pomiędzy państwa członkowskie proporcjonalnie do EFRR wypłaconego beneficjentom w każdym państwie członkowskim do momentu wydania przez Komisję Europejską ostatecznej decyzji o korekcie,
    - lub
    - państwa członkowskie podejmują wspólną decyzję o zmniejszeniu budżetu Programu o wartość nałożonej korekty.
  - b) przekroczenie dopuszczalnego poziomu błędu w Programie:

Odpowiedzialność finansowa za dodatkową korektę powinna obarczać tylko to państwo członkowskie, które przekroczyło dopuszczalny poziom błędu. W przypadku przekroczenia dopuszczalnego poziomu błędu przez dwa państwa członkowskie, poniosą one odpowiedzialność finansową proporcjonalnie do wartości procentowej nieprawidłowości zidentyfikowanych na ich terytorium, które doprowadziły do przekroczenia dopuszczalnego poziomu błędu na poziomie państwa członkowskiego.
- III. W przypadku wystąpienia nieprawidłowości, będących efektem decyzji KM, dotyczących Programu, podjętych przez oba państwa członkowskie, włączając w to nieosiągnięcie celów Programu, lub jeśli nieprawidłowość skutkująca nałożeniem korekty finansowej na Program nie może być przyporządkowana do danego państwa członkowskiego, odpowiedzialność finansowa dzielona jest pomiędzy państwa członkowskie proporcjonalnie do wysokości środków EFRR wypłaconych beneficjentom w każdym państwie członkowskim do momentu wydania przez KE ostatecznej decyzji o korekcie.
- IV. W przypadku wystąpienia nieprawidłowości będących skutkiem działań lub decyzji podjętych przez IZ i/lub WS, odpowiedzialność przed KE ponoszona jest przez państwo członkowskie, w którym IZ i WS mają swoją siedzibę.
- V. Przyporządkowanie danego przypadku do jednego z wyżej wymienionych rodzajów nieprawidłowości pozostaje w gestii IZ i KK.
- VI. W przypadku nałożenia korekty finansowej z tytułu nieprawidłowości nieopisanej powyżej w punktach I - IV, metodologia podziału odpowiedzialności będzie ustalana wspólnie przez IZ i KK w odniesieniu do każdego indywidualnego przypadku.

5.5 Stosowanie euro

Przeliczanie wydatków poniesionych w innej walucie niż euro będzie odbywać się z zastosowaniem postanowień art. 28 lit. b) rozp. (UE) nr 1299/2013. Uwzględniając systemy przedstawione w rozdziale 5.3, wydatki te będą przeliczane z wykorzystaniem miesięcznego obrachunkowego kursu wymiany stosowanego przez KE w miesiącu, w którym zostały one przedłożone do weryfikacji przez kontrolera z art. 23 rozp. (UE) nr 1299/2013 jako element raportu partnera projektu.

5.6 Zaangażowanie partnerów

5.6.1. Zaangażowanie partnerów w proces przygotowania programu

W proces programowania byli włączeni i brali w nim aktywny udział partnerzy społeczni i gospodarczy, władze lokalne i regionalne oraz podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie. Przygotowanie programu koordynowała IZ, która w tym zakresie współpracowała z KK oraz wspólną polsko-niemiecką grupą roboczą do sprawa opracowania programu. Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozp. (UE) nr 1303/2013 w grupie roboczej reprezentowany jest szeroko poziom regionalny oraz lokalny i inne instytucje publiczne, tj.:

- Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
- Euroregion Pro Europa Viadrina
- Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr
- Bank Inwestycyjny Kraju Związkowego Brandenburgia

Członkowie polsko-niemieckiej grupy roboczej spotykali się na regularnych posiedzeniach, które są kontynuowane. Do tej pory odbyło się siedem takich spotkań. Na pierwszych z nich dyskutowano o strategiczno-merytorycznym ukierunkowaniu programu, przy czym głównym zadaniem było wspólne porozumienie w sprawie wyboru celów tematycznych. Kolejne posiedzenia dotyczyły monitorowania postępów w procesie opracowywania programu oraz służyły prezentowaniu stanowisk na temat poszczególnych wersji programu. Do uzgodnienia wielu kwestii były wykorzystywane także procedury pisemne (obiegowe). Uzupełnienie prac grupy roboczej stanowiły regularne bilateralne rozmowy między IZ a KK.

Na potrzeby opracowania programu, w szczególności części dotyczącej analizy obszaru wsparcia oraz poświęconej strategii programowej, wykorzystano - obok strategii rozwojowych obu uczestniczących w programie krajów i regionów, koncepcje działania i rozwoju obu euroregionów. Odbył się szereg spotkań z przedstawicielami partnerów społecznych, gospodarczych, społeczeństwa obywatelskiego, partnerów regionalnych, lokalnych oraz rządowych w zakresie ustalania właściwych celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych (m.in. w grudniu 2013 r., lutym i marcu 2014 r. – w kwestii ustalenia pożądanych priorytetów inwestycyjnych oraz konkretnych propozycji działań w CT 7).

Kolejne projekty programu były także publikowane na stronach internetowych Instytucji Zarządzającej. W trakcie całego procesu programowania wszyscy zainteresowani mieli możliwość skontaktowania się z grupą roboczą odpowiedzialną za przygotowanie programu, wykorzystując w tym celu dane kontaktowe zamieszczone na stronie internetowej.

Ważnym elementem konsultacji programu były wspólne konferencje konsultacyjne we Frankfurcie nad Odrą i Zielonej Górze w czerwcu 2014 roku, na których zostały przedstawione postępy w pracach nad przygotowaniem programu. Obie konferencje stanowiły dla aktorów regionalnych (m.in. władze lokalne, partnerzy gospodarczy i społeczni, stowarzyszenia, organizacje z obszaru wsparcia) okazję do przedstawienia i przedyskutowania swoich celów i potrzeb. Dzięki temu konsultacje publiczne wygenerowały wartość dodaną, polegającą na wyborze do programu takich celów, które odpowiadają aktualnym potrzebom i deficytom wspólnego obszaru wsparcia. W uzupełnieniu tego wyboru zostały także zdefiniowane działania możliwe do realizacji w ramach programu.

Zarówno w Niemczech, jak i w Polsce w lipcu i sierpniu 2014 r. miały miejsce konsultacje społeczne dotyczące projektu programu oraz uzgodnienia międzyresortowe, przez co został zapewniony szeroki publiczny dostęp do informacji na temat założeń i celów programu. Projekt programu był udostępniony na stronach elektronicznych oraz w formie tradycyjnej. Wyniki konsultacji zostały przedstawione międzynarodowej grupie roboczej.

5.6.2. Zaangażowanie partnerów we wdrażanie programu, w tym w prace Komitetu Monitorującego (art. 5 rozp. (UE) nr 1303/2013)

Zgodnie z art. 5 ust. 2 rozp. (UE) nr 1303/2013 partnerstwo i współdziałanie musi mieć miejsce na wielu płaszczyznach. W celu realizacji tych postanowień Brandenburgia i Polska zapewniają uczestnictwo partnerów wymienionych w art. 5 ust. 1 rozp. (UE) nr 1303/2013 w Komitecie Monitorującym.

Kwestia składu Komitetu Monitorującego była już także dyskutowana na forum polsko-niemieckiej grupy roboczej. Zgodnie z art. 48 rozp. (UE) nr 1303/2013 w KM będą reprezentowani:

- Instytucja Zarządzająca,
- Koordynator Krajowy,
- euroregiony Pro Europa Viadrina i Sprewa-Nysa-Bóbr,
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego.

W perspektywie finansowej 2014-2020 po raz pierwszy w skład KM wejdą z głosem doradczym przedstawiciele polskich i niemieckich partnerów gospodarczych, społecznych i z zakresu ochrony środowiska, którzy zostaną wyznaczeni przez Polskę i Brandenburgię. Tym samym wypełnione zostaną zasady partnerstwa i wielopoziomowego zarządzania, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 rozp. (UE) nr 1303/2013.

6 Koordynacja

Poniższy rozdział przedstawia informacje o koordynacji pomiędzy niniejszym PW Kraju Związkowego Brandenburgia – Rzeczpospolita Polska w ramach współpracy transgranicznej a innymi instrumentami wsparcia w regionie.

Koordynacja z innymi programami Europejskiej Współpracy Terytorialnej

Obszar wsparcia ma częściowo wspólne obszary z transgranicznym Programem Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia – Polska na północy i Programem Polska –Saksonia na południu.

Po stronie niemieckiej powiat Märkisch-Oderland należy do obszaru wsparcia zarówno w Programie Brandenburgia – Polska, jak i w Programie Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia – Polska. Po stronie polskiej powiat Żarski w województwie lubuskim objęty jest Programem Brandenburgia – Polska, jak i Programem Polska – Saksonia.

Zagwarantowano koordynację pomiędzy trzema programami transgranicznymi na polsko-niemieckiej granicy oraz regularną wymianę informacji. Aby zapewnić strategiczne ukierunkowanie i wykorzystanie efektów synergii programów wzdłuż całej granicy, odpowiedzialni za te programy będą wymieniać się ich strategiami i systemami wdrażania. Dotyczy to systemów zarządzania, nadzoru i kontroli oraz działań z zakresu komunikacji i promocji, w szczególności reguł kwalifikowalności jak i procedury aplikacyjnej.

Z uwagi na niemal identyczny wybór celów tematycznych i regułę elastyczności stosowaną wobec partnerów spoza obszaru wsparcia mogą zaistnieć projekty, które co do zasady byłyby kwalifikowalne w obu programach. Realizujący projekt z powiatu, który przynależy do dwóch obszarów wsparcia (Märkisch-Oderland, Żarski), mają możliwość realizacji projektów takiego samego rodzaju z partnerami z obu obszarów wsparcia. Poprzez takie współdziałanie partnerów można wykorzystać efekty synergii niosące ze sobą odpowiednią wartość dodaną wszystkich zaangażowanych partnerów. W takich przypadkach konieczne jest jednak uzgadnianie działań poprzez instytucje Programów.

Porozumienie dotyczące takich projektów następuje poprzez Wspólne Sekretariaty właściwych programów oraz poprzez udział przedstawicieli ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w pracach Komitetu Monitorującego Programu. Poza tym skład tego gremium przyczynia się bezpośrednio do koordynacji działań w ramach niniejszego Programu z innymi krajowymi i regionalnymi programami operacyjnymi.

Poza tym występuje nakładanie się z programami transnarodowymi dla basenu Morza Bałtyckiego (Program dla regionu Morza Bałtyckiego) i Programu dla Europy Środkowej w ramach EWT (INTERREG V B). Zgodność z celami tych programów występuje w zakresie transportu (PI 7.b, 7.c), w zakresie ochrony, promocji i rozwoju dziedzictwa naturalnego i kulturowego (PI 6.c – Central Europe) oraz poprawy kompetencji instytucjonalnych oraz efektywnej administracji (PI 11 – Baltic Sea). Realizujących projekty w tych zakresach tematycznych należy zainteresować możliwością wykorzystania synergii wynikających z programów transnarodowych, na przykład poprzez udział w transgranicznych i transnarodowych sieciach współpracy.

Program INTERREG EUROPE może poprzez swoje możliwości jedynie uzupełniać i wspierać możliwości INTERREG A. Nie ma tu bezpośredniego nakładania się. Aby zapewnić synergię tych procesów, w Kraju Związkowym Brandenburgia Instytucja Zarządzająca jest jednocześnie instytucją właściwą w sprawach INTERREG EUROPE.

Jako platformę koordynacji pomiędzy programami EWT będzie można również wykorzystać program INTERACT, w ramach którego gromadzone są na przykład informacje o wszystkich projektach dofinansowanych z programów EWT.

W ramach promowania INTERREG nie wypracowuje się działań ani projektów, a jedynie ustala tematy, w których następnie pojawiają się pomysły na projekty. Dlatego też niemożliwe jest precyzyjne zaplanowanie synergii i możliwej komplementarności.

Koordynacja z Europejskimi Funduszami Strukturalnymi i Inwestycyjnymi (EFSI) oraz dofinansowaniem na poziomie krajowym

Koordynację niniejszego Programu z funduszami EFSI oraz dofinansowaniem na poziomie krajowym gwarantują instytucje, które reprezentowane są w Komitecie Monitorującym Programu. Za-

daniem KM jest sprawdzanie wdrażania i postępu w realizacji celów Programu.

Koherencja i komplementarność działań w ramach niniejszego Programu z innymi działaniami dofinansowanymi ze środków Unii Europejskiej bądź środków krajowych lub regionalnych na obszarze wsparcia gwarantowana jest w pierwszym rzędzie przez właściwe ministerstwa: MdJEW oraz MliR. Podczas zatwierdzania projektów INTERREG nastąpi sprawdzenie projektu pod kątem podwójnego finansowania jak i czy projekt może uzyskać dofinansowanie z innych źródeł. Przy czym MdJEW przejęło funkcję Instytucji Zarządzającej, a minister właściwy ds. rozwoju regionalnego jest Koordynatorem Krajowym. IZ, względnie WS, angażuje po stronie brandenburskiej odpowiednie resorty branżowe w proces oceny wniosków projektowych – również takich, które mają związek z dofinansowaniem z innych źródeł UE i krajowych. Cele tematyczne i priorytety programu zostały dobrane m.in. tak, by stanowiły uzupełnienie programów operacyjnych w Brandenburgii i województwie lubuskim. Reprezentacja przedstawicieli instytucji rządowych ze strony landu oraz samorządowych ze strony województwa w Komitecie Monitorującym ustanowionym dla niniejszego programu zapewnia koordynację i komplementarność działań wybieranych do dofinansowania w ramach programu z innymi instrumentami na poziomie regionów. W Polsce stworzono Komitet Koordynacyjny do Spraw Polityki Rozwoju. Komitet Koordynacyjny jest strukturą, celem której jest koordynowanie programowania i wdrażania polityki rozwoju kraju oraz monitorowanie i ocena instrumentów realizacji tej polityki. W skład Komitetu wchodzi m.in. minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, a do udziału w jego pracach mogą być zapraszani partnerzy społeczno-gospodarczy, co gwarantuje jakość decyzji w odniesieniu do koordynacji i komplementarności programów, które finansowane są w ramach polityki spójności i innych instrumentów finansowych UE jak i krajowych. Komitet wspierają podkomitety i grupy robocze zajmujące się pracą nad politykami przekrojowymi i innymi zadaniami mającymi związek z wdrażaniem Umowy Partnerskiej, łącznie ze specyficznymi kwestiami dotyczącymi komplementarności.

Z reguły zagrożenie nakładaniem się na siebie programów krajowych i transgranicznych minimalizowane jest poprzez inne podejście strategiczne. Podczas, gdy programy transgraniczne wspierają integrację terytorialną i umocnienie transgranicznych partnerstw, programy narodowe koncentrują się na konkretnych działaniach wdrożeniowych i inwestycyjnych po jednej stronie granicy. Podstawowa różnica między niniejszym Programem Współpracy a programami krajowymi bądź regionalnymi polega na odmiennym wyborze celów tematycznych (przykładowo zdecydowano, iż ze względu na wymóg koncentracji tematycznej rozwój miast – mimo istniejących potencjałów w tym zakresie – powinien być tematem wyłącznie regionalnych programów EFRR i EFS) oraz jego transgranicznym ukierunkowaniu, co znajduje swój wyraz między innymi w kryteriach wyboru projektów. Ukierunkowanie transgraniczne jest specyficznym i zasadniczym komponentem programu, co wyklucza jego merytoryczne nakładanie się na inne fundusze.

Synergie z projektami LIFE są również zasadne i będą w ewentualnych przypadkach wspierane – w szczególności w przypadku zintegrowanych projektów LIFE, które w swych założeniach dążą do wdrażania planów środowiskowych UE w zakresie wody, odpadów, powietrza oraz ochrony przyrody i klimatu we współdziałaniu z innymi, głównie europejskimi programami pomocowymi.

7 Zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów

Należy, zgodnie z treścią rozporządzeń UE, zmniejszyć obciążenia administracyjne dla beneficjentów. Partnerzy Programu pojmują dążenie do zredukowania obciążeń administracyjnych i biurokracji jako zadania ciągłe w całym okresie programowania. Uwzględnione zostaną przy tym doświadczenia z okresu wsparcia 2007–2013. Tak uzyskane oszczędności mają zostać wykorzystane na wdrożenie celów jakościowych.

W związku z tym w okresie programowania 2014–2020 przewidziane są następujące działania związane z uproszczeniem i optymalizacją procesów administracyjnych w zakresie spraw związanych z dofinansowaniem:

- Zasadniczo uproszczone zostaną formularze aplikacyjne i dokumenty dotyczące wdrażania operacji przez beneficjentów,
- Strona internetowa Programu zostanie zoptymalizowana pod kątem przyjazności dla użytkowników. Wnioskodawcy i beneficjenci mają poprzez tę stronę uzyskiwać w większym stopniu obszerne materiały informacyjne, co umożliwi im skuteczną realizację projektów.
- Ustanowione w Systemie Zarządzania i Kontroli dla bieżącego okresu programowania mechanizmy kontroli zostaną zweryfikowane pod kątem efektywności, w szczególności w oparciu o artykuł 23 rozp. (UE) nr 1299/2013.
- Zgodnie z artykułem 125 (5) rozp. (UE) nr 1303/2013 należy dostosować częstotliwość i zakres kontroli na miejscu do wysokości wsparcia publicznego i poziomu ryzyka, ustalonego w ramach Systemu Zarządzania i Kontroli przez Instytucję Audytową. Jeżeli weryfikacja skuteczności kontroli wykaże, że określone działania przyczyniają się w niewielkim stopniu bądź w ogóle nie przyczyniają się do ujawnienia nieprawidłowości finansowych, należy je zredukować lub z nich zrezygnować.
- Reguły przyznawania dofinansowania zostaną zweryfikowane pod kątem możliwości uproszczenia. W ramach tych działań mają nastąpić między innymi ułatwione i uproszczone procedury zmiany w projektach w formie przesunięcia kosztów.
- Do zmniejszenia obciążeń administracyjnych po stronie beneficjentów powinno przyczynić się także zastosowanie finansowania ryczałtowego - mowa o alternatywnym stosowaniu możliwości w tym zakresie oferowanych przez art. 19 rozp. (UE) nr 1299/2013, art. 68 ust. 1 lit. b) oraz art. 68 ust. 2 rozp. (UE) nr 1303/2013. Stosowanie uproszczonych opcji kosztów, o których mowa w art. 67 ust. 1 lit. b-d) rozp. (UE) nr 1303/2013 zostanie uregulowane w wewnątrzprogramowych postanowieniach dotyczących kwalifikowalności wydatków po konsultacjach z KE i instytucjami programowymi.

W związku z artykułem 112 rozp. (UE) nr 1303/2013 planuje się umożliwić cały przepływ informacji i wymianę danych pomiędzy beneficjentami i instytucjami programowymi drogą elektroniczną. Istniejące systemy informatyczne zostaną zweryfikowane, zaktualizowane, uzupełnione i zautomatyzowane pod kątem ich funkcjonalności. Dążenia do wprowadzenia e-cohesion mogą zostać wykorzystane również do tego, aby uprościć procesy administracyjne i przyjąć procedury standaryzowane.

Wszystkie przedstawione w niniejszej sekcji działania zmierzające do zmniejszenia obciążeń administracyjnych powinny zostać wdrożone do 31.12.2015.

8 Zasady horyzontalne

8.1 Zrównoważony rozwój

W Traktacie o Unii Europejskiej przyjęto zasadę trwałego i zrównoważonego rozwoju – rozumianą jako zaspokojenie potrzeb dzisiejszego pokolenia bez negatywnego oddziaływania na możliwości rozwojowe przyszłych pokoleń – którą należy uwzględniać w polityce Unii Europejskiej. Tym samym należy zagwarantować, aby we wszystkich zakresach polityki uwzględniać w sposób zintegrowany cele ekonomiczne, ekologiczne i społeczne.

Art. 8 rozp. (UE) nr 1303/2013 tworzy ramy dla celu horyzontalnego „zrównoważony rozwój”. Zgodnie z jego postanowieniami przy przygotowywaniu i wdrażaniu programu będą spełnione oraz promowane wymogi ochrony środowiska, efektywnego gospodarowania zasobami, dostosowania do zmian klimatu i łagodzenia ich skutków, jakości powietrza, różnorodności biologicznej, odporności na klęski żywiołowe oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem. „Strategia trwałego rozwoju kraju związkowego Brandenburgia” z dnia 29.4.2014 tworzy z kolei ramy programowe dla kształtu polityki trwałości w bieżącej perspektywie finansowej w niemieckiej części obszaru wsparcia. Dla obszarów wiejskich po stronie polskiej ma natomiast zastosowanie przyjęta w dniu 9.11.2012 przez Radę Ministrów „Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020”.

Zasada trwałego rozwoju została w pełni przyjęta w niniejszym Programie Współpracy i jego mechanizmach wdrożeniowych. Program odpowiada na przestrzenne potencjały i wyzwania środkowego obszaru polsko-niemieckiej granicy w ramach trwałego, zintegrowanego i wspierającego integrację rozwoju. Znajduje to swoje wyraźne odzwierciedlenie w idei przewodniej strategii i czterech dziedzinach strategicznych (osiach priorytetowych):

- I. Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego
- II. Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport
- III. Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji
- IV. Integracja mieszkańców i współpraca administracji.

W sposób zasadniczy zasada trwałego i zrównoważonego rozwoju wpisana jest w I Oś Priorytetową (Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego, PI 6c i 6d), która zajmuje się trwałym wykorzystaniem dziedzictwa naturalnego i kulturowego oraz zachowaniem i rozwijaniem bioróżnorodności na obszarze wsparcia. Stanowi ona również podstawę do działań w ramach priorytetu inwestycyjnego 7c (OP II, cel szczegółowy 4: Poprawa mobilności transgranicznej przyjaznej środowisku), który służy wzmocnieniu trwałych i przyjaznych środowisku publicznych systemów mobilności. Poza tym również w Osi Priorytetowej III oraz Osi Priorytetowej IV wspierane będą przedsięwzięcia, stanowiące wkład w poprawę sytuacji środowiska naturalnego z uwzględnieniem aspektów ekonomicznych i społecznych. I tak w Osi Priorytetowej III (PI 10) realizowane mają być działania edukacyjne promujące ekologię i ochronę środowiska, a w Osi Priorytetowej IV działania wspierające współpracę organizacji/inicjatyw/stowarzyszeń działających na rzecz środowiska / zrównoważonego rozwoju.

Jako część ewaluacji ex ante Programu przeprowadzona zostanie strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Służy ona ustaleniu przewidywalnych znaczących konsekwencji realizacji Programu dla środowiska, ma je opisać i ocenić (por. art. 5 Dyrektywy 2001/42/WE). Celem tej oceny jest uwzględnienie funkcjonujących już na poziomie Programu celów ochrony środowiska i zapewnienie wyższego poziomu jego ochrony, co stanowi wkład w trwały i zrównoważony rozwój obszaru wsparcia.

Przestrzeganie zasad horyzontalnych trwałego rozwoju musi być przede wszystkim zagwarantowane w ramach projektów finansowanych w ramach Programu Współpracy. Ten aspekt będzie weryfikowany w procedurze wyboru projektów. Celem jest przy tym ograniczenie możliwie do minimum trwałych i w niektórych przypadkach także nieuniknionych skutków dla środowiska, w szczególności w zakresie ochrony klimatu (climate proof investments), wykorzystania zasobów i zachowania ekosystemów, przy jednoczesnym wykorzystaniu oraz możliwie jak największym wzmocnieniu pozytywnych efektów i potencjałów synergetycznych w sensie optymalizacji wkładu w zrównoważony rozwój zgodny z aspektami ochrony środowiska. Stosowny katalog kryteriów będzie uwzględniał również kwestię tzw. green procurements. Akcentowanie kwestii środowiskowych w procesie zamówień publicznych jest zgodne z obowiązującym prawem europejskimi i krajowym, dlatego też wydajność energetyczna i przyjazność dla środowiska mogą być włączane w specyfikacje przetargowe jako kryteria minimalne lub standardowe kryteria wyboru.

System dokumentów towarzyszący wdrażaniu Programu zapewnia pozyskiwanie informacji o dofinansowanych projektach również w kontekście realizacji celu horyzontalnego Zrównoważony rozwój. Bieżące informacje na temat realizacji celu będą przekazywane w ramach dorocznych raportów z wdrażania Programu. Ocena uzyskanych informacji, mająca na celu określenie znaczenia Programu dla realizacji założeń zrównoważonego rozwoju, zapewniona będzie w ramach ewaluacji przeprowadzanych w trakcie wdrażania Programu.

Szczegółowe wytyczne dla wnioskodawców dotyczące tej tematyki, włącznie z metodyką dotyczącą monitoringu, zostaną ustalone w podręczniku beneficjenta.

8.2 Równość szans i niedyskryminacja

Zasada wspierania równości szans i unikania jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną została uwzględniona w koncepcji i opracowaniu niniejszego Programu Współpracy i będzie również stosowana na poszczególnych etapach jego wdrażania. Poza tym zostanie ona również uwzględniona w procedurze wyboru projektów. Beneficjenci projektów muszą zapewnić przestrzeganie i wspieranie zasady równości szans w realizacji wszystkich przedsięwzięć.

Zasada ta znajduje zastosowanie w szczególności w przypadku działań w ramach Programu realizowanych w osiach priorytetowych III (Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji) oraz IV (Integracja mieszkańców i współpraca administracji). Jest ona również podstawą równoprawnego i wolnego od dyskryminacji angażowania różnych podmiotów w działaniach w zakresie transportu, środowiska i kultury (OP I i II).

Przestrzeganie horyzontalnej zasady równości szans i niedyskryminowania musi być zagwarantowane we wszystkich projektach finansowanych w ramach Programu Współpracy. Ten aspekt będzie przedmiotem weryfikacji w toku procedury wyboru projektów. System dokumentów towarzyszący wdrażaniu Programu zapewnia pozyskiwanie informacji o dofinansowanych projektach również w kontekście realizacji celu horyzontalnego Równość szans i niedyskryminacja. Bieżące informacje na temat realizacji celu będą przekazywane w ramach dorocznych raportów z wdrażania Programu. Ocena uzyskanych informacji, mająca na celu określenie znaczenia Programu dla realizacji założeń równości szans i niedyskryminacji, zapewniona będzie w ramach ewaluacji przeprowadzanych w trakcie wdrażania Programu.

Niniejszy Program uzupełnia inne instrumenty Unii Europejskiej z tego zakresu, przede wszystkim programy w ramach EFS. Jednak wspieranie równości szans i niedyskryminowanie nie są głównymi celami Programu Współpracy.

Szczegółowe wytyczne dotyczące tego tematu, włącznie z metodyką dotyczącą monitoringu, zostaną zawarte w podręczniku beneficjenta.

8.3 Równouprawienie płci

Promowanie równouprawienia kobiet i mężczyzn jest aktywnie wspierane przez Unię Europejską w oparciu o podejście gender mainstreaming.

W umowie partnerskiej pomiędzy KE a Niemcami / Polską opisane zostało znaczenie zasady równouprawienia i jej znaczenie w Niemczech / Polsce oraz ogólne stwierdzenia dotyczące wdrażania równouprawienia (Rozdział 1.5.2).

Zasada wspierania równouprawienia kobiet i mężczyzn została uwzględniona w koncepcji i opracowaniu niniejszego Programu Współpracy (np. poprzez udział mężczyzn i kobiet w gremiach i strukturach programujących i zarządzających Programem) będzie również stosowana na poszczególnych etapach jego wdrażania. Beneficjenci projektów muszą zapewnić, że zasada promowania równouprawienia płci jest wspierana i uwzględniana w realizacji wszystkich działań, na przykład poprzez zatrudnienie personelu.

Przestrzeganie horyzontalnej zasady równouprawienia płci musi być zagwarantowane we wszystkich projektach finansowanych w ramach Programu Współpracy. Aspekt ten będzie przedmiotem weryfikacji w procedurze wyboru projektów. System dokumentów towarzyszący wdrażaniu Programu zapewnia pozyskiwanie informacji o dofinansowanych projektach również w kontekście realizacji celu horyzontalnego Równouprawienie płci. Bieżące informacje na temat realizacji celu będą przekazywane w ramach dorocznych raportów z wdrażania Programu. Ocena uzyskanych informacji, mająca na celu określenie znaczenia Programu dla realizacji założeń równouprawienia płci, zapewniona będzie w ramach ewaluacji przeprowadzanych w trakcie wdrażania Programu.

Niniejszy Program uzupełnia inne instrumenty Unii Europejskiej w tym zakresie, przede wszystkim programy w ramach EFS. Wspieranie równouprawnienia kobiet i mężczyzn nie jest jednak głównym celem Programu Współpracy.

Szczegółowe wytyczne dla wnioskodawców dotyczące tej tematyki, włącznie z metodyką dotyczącą monitoringu, zawierać będzie podręcznik beneficjenta.

Partnerzy Programu są świadomi znaczenia, jakie ma stosowanie języka uwzględniającego równe traktowanie płci i opowiadają się zasadniczo za równoległym używaniem formy męskiej i żeńskiej. W niniejszym Programie odstąpiono jednak od konsekwentnego stosowania obu form, względnie używania sformułowań neutralnych, ponieważ utrudniłoby to znacznie jego czytelność.

8.4 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie Programu Współpracy

- Izba Przemysłowo-Handlowa Wschodniej Brandenburgii
- Izba Przemysłowo-Handlowa w Cottbus
- Izba Rzemieślnicza we Frankfurcie nad Odrą
- Izba Rzemieślnicza w Cottbus
- Związek Miast i Gmin Brandenburgii
- Stowarzyszenie Izba Powiatów Brandenburgii
- Stowarzyszenie Unia Zrzeszeń Branżowych w Berlinie i Brandenburgii
- Niemiecki Związek Zawodowy, okręg Berlin-Brandenburgia
- Niemiecki Związek Zawodowy, region płd. Brandenburgia/Łużyce
- Niemiecki Związek Zawodowy, region wsch. Brandenburgia
- Stowarzyszenie ver.di – Zjednoczone Związki Zawodowe Branży Usługowej
- Niemiecki Związek Ochrony Krajobrazu Brandenburgia
- World Wide Fund For Nature (WWF) Niemcy
- Federalna Agencja Pracy, dyrekcja regionalna Berlin-Brandenburgia
- Rada Polityczna Kobiet
- Stowarzyszenie na rzecz pomocy bezrobotnym, oddział krajowy Brandenburgia
- Związek Lubuskich Organizacji Pozarządowych z siedzibą w Zielonej Górze
- Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej
- Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa w Gorzowie Wlkp.
- Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój” z siedzibą w Gorzowie Wlkp.
- Stowarzyszenie „LGD Działaj z Nami” z siedzibą w Świebodzinie
- Fundacja na rzecz Collegium Polonicum
- Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej z siedzibą w Zielonej Górze

9 Załączniki

(wprowadzone do elektronicznych systemów wymiany danych jako oddzielne pliki):

- projekt raportu z ewaluacji ex-ante wraz ze streszczeniem (obowiązkowe) (podstawa: artykuł 55 ustęp 2 rozp. (UE) nr 1303/2013)
- potwierdzenie na piśmie zgody na treść programu EWT (obowiązkowe) (podstawa: artykuł 8 ustęp 9 rozp. (UE) nr 1299/2013)
- Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko Programu Współpracy Brandenburgia - Polska 2014-2020 w ramach Celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) – raport środowiskowy z dnia 18.11.2014
- projekt oświadczenia podsumowującego, o którym mowa w art. 9 ust. 1 lit. b) dyrektywy SEA, dotyczącego uwzględnienia aspektów środowiskowych w Programie Współpracy Brandenburgia-Polska 2014-2020
- formularz dotyczący rachunku bankowego